

SUKOB CIVILIZACIJA

DA LI JE HANTINGTON STVARNO BIO U PRAVU?

Piše MILAN ST. PROTIĆ

JOŠ JEDNOM O „SEMPER IDEM“

NISMO SA LEBOVIĆEM NA ISTOJ STRANI

Piše MILJENKO JERGOVIĆ

BROJ 734 · CENA 350 DINARA
· CG 3,5 € · BIH 6,5 KM · HR 4,5 €
· SLO 4,5 € · MK 200 DEN

Nedeljnik

5. FEBRUAR 2026.

350 DINARA

**FENOMEN
FILMA
„SVADBA“
OVO JE ZA
SVE ANE I
NEBOJŠE**

EKSKLUZIVNO

BRANKO STAMENKOVIĆ

PREDSEDNIK VISOKOG
SAVETA TUŽILAŠTVA

**Odbrana
Tužilaštva,
Ustava i
nezavisnosti**

NIKO NAS NIJE „OTEO“

O MRDIČEVIM ZAKONIMA
I GAŠENJU TOK-a

O NENADU STEFANOVIĆU I
POSLUŠNICIMA

O UDARU NA USTAV I NEZAVISNOST

O TOME KAKO SE KOČE ISTRAGE
„NADSTREŠNICE“,
„JOVANJICE“ I DRUGIH AFERA

O HAPŠENJIMA ZBOG
DRUŠTVENIH MREŽA

O IZBORIMA ZA VISOKI
SAVET TUŽILAŠTVA

#potpunoja

Vaš idealan izbor za darivanje zaposlenih

Izbor pravog poklona za zaposlene, partnere ili saradnike može da predstavlja izazov za kompanije jer poklon treba da bude univerzalan, ličan i vredan, a da istovremeno odgovara različitim interesovanjima, godinama i stilovima života.

Zato dm podseća na rešenje koje kompanijama olakšava odluku, a zaposlenima, poslovnim partnerima ili saradnicima daje potpunu slobodu izbora – dm poklon-karticu.

Korišćenje
dm poklon-kartice
i prilikom online
kupovine na **dm.rs**,
kao i putem
aplikacije
Moj dm.

- atraktivan dizajn i pakovanje
- sami određujete iznos za uplatu, a maksimalno 20.000 dinara
- iznos ne mora da bude potrošen odjednom
- mogućnost dopunjavanja po potrebi
- rok važenja 10 godina od poslednje dopune
- mogućnost plaćanja u svim dm prodavnicama u Srbiji, kao i online na dm.rs i u aplikaciji Moj dm

TU SAM ČOVEK
TU KUPUJEM

IMPRESUM

Izdavač NIP Nedeljnik d.o.o.
Bulevar kralja Aleksandra 43
Beograd +381/11/770-81-64
redakcija@nedeljnik.rs

MENADŽMENT

Direktor i glavni urednik
Veljko Lalić

Izvršni direktor marketinga
Jelena Jevtić
marketing@nedeljnik.rs

Direktor prodaje
Andela Marić
pretplata@nedeljnik.rs

Medija menadžer
Jelena Šoškić

REDAKCIJA

Odgovorni urednik
Marko Prelević

Zamenik glavnog urednika
Branko Rosić

Izvršni urednik
Veljko Miladinović

Izvršna urednica
zdravlja i psihologije
Ana Mitić

Urednik unutrašnje
i glavni urednik online izdanja
Dušan Telesković

Urednik spoljne i dopisnik iz Rima
Željko Pantelić

Reporteri
Milica Rilak, Zorica Marković, Milana Milošević, Marko Tica, Luka Lukić

Urednik fotografije
Nebojša Babić

Fotografije
Profimedia, Beta, Orange Studio

Art-direktor
Miloš Sindelić

Ilustracije
Marina Duletić / Kumiho

Lektura
Sanja Savić

Head of digital
Pavle Zlatić

Društvene mreže
Jelena Luković

Stalni saradnici
Srdan Valjarević, Dragoljub Draža Petrović i Ante Tomić, Hana Piščević, Zoran Panović (Politika i društvo), Aleksandar Radić (Vojska), Dejan Jović (Eseji), Goran Vojnović (Ljubljana), Rumena Buzarovska (Skoplje), Ivan Radojčić (Stil), Milan St. Protić (Istorija), Ana Banko (Zdravlje), Miša Brkić (Biznis), Danijela Isailović (Energetika i ekologija), Petar Komnenić (Podgorica)

Le Monde diplomatique
ONLINE IZDANJE
Imd.nedeljnik.rs

Glavni i odgovorni urednik
Ivica Mladenović
Imd@nedeljnik.rs

Brifing

4 | Uvodnik
Veljka Lalića
Specijalno vaspitanje

5 | Lice nedelje
Igor Šeregi

6 | Dosije Epstin
Trougao
„Kompromat“

12 | Dragoljub
Draža Petrović
Goca Suša
je bila televizija

ANALIZA ŽELJKA PANTELIĆA

Fabricio Korona nije Don Kihot, nije naivni lik koji veruje u slobodu novinarstva, pravnu državu, pravdu i istinu. Sam Korona priznaje da je jedina stvar koja ga interesuje novac. A ta neutoljiva glad za novcem i slavam neizbežno je dovela Koronu u sukob sa najmoćnijim ljudima u Italiji

Još jedna runda

Globalne političke tendencije, kao i reči Kaje Kalas povodom toga, reaktuelizovale su i danski film „Another Round“, ali i „Poseban tretman“ **14**
Piše Zoran Panović

Uskrснуće evropsko

Potpisivanjem dva sporazuma o slobodnoj trgovini Evropska unija se vraća na svetsku scenu i pozicionira kao poželjan partner u globalnoj ekonomiji **26**
Piše Miša Brkić

Lola Novaković

Nagađalo se da je kao najbolja jugoslovenska pevačica imala aferu sa predsednikom Indonezije, „nsvrstanim“ Sukarnom **38**
Piše Duška Jovanić

Naša redakcija ponosi se time što smo manje-više svi „timski igrači“ – baždareni smo tako da svako igra sve, i neko manje duhovit bi garant to nazvao „totalnim novinarstvom“ – ali postoje sitne a bitne razlike među nama. Tako, recimo, niko ne ume da „otvori“ sagovornika kao Branko Rosić, niko ne zna dušu kao Ana Mitić ni srce kao Zorica Marković, niko ne pleće o internetu kao Pavle Zlatić, niko da primiriše istoriji Veljka Miladinovića, i niko nije stručnjak za pravna pitanja kao Dušan Telesković. Zato je baš on uleteo kada je najgušće – a to je pred svitanje, valjda? – da uz pomoć Branka Stamenkovića objasni poslednji udar na pravosuđe. Ili poslednji udar na sve? O tome, i mnogo čemu drugom, na narednim stranicama...

Među nama:
U novom broju Nedeljnika

PRETPLATA

	SRBIJA
12 meseci	12.000
24 meseci	19.999

Dostupno u digitalnom
formatu **nedeljnik.rs**
12 meseci – 8.200

Tekući račun broj: 205-217464-21. Banka: Komercijalna banka AD Beograd
Potvrdu o uplati pošaljite na adresu: **Nedeljnik, Bulevar kralja Aleksandra 43, Beograd**
ili na mejl **pretplata@nedeljnik.rs** Dodatne informacije na **011/770-81-64**

ONLAJN

WWW.NEDELJNIK.RS

f /NEDELJNIK

t /NEDELJNIK

@ /NEDELJNIKMAGAZIN/

in /COMPANY/NEDELJNIKMAGAZIN

Štampa Rotografika

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodne biblioteke Srbije, Beograd
ISSN 2217-8058
COBISS.SR-ID 188540428

© COPYRIGHT
Zabranjeno preštampanje i
korišćenje sadržaja bez pismenog
odobrenja izdavača.

Specijalno vaspitanje

Povodom novih napada na Gorana Markovića

Горан Марковић је један болесник и човек без националног идентитета; човек који је само на папиру Србин и који се у прошлости више пута изјаснио као неко коме је све српско страно. За своју земљу која му је дала све каже да му личи на логор, жестоко се противио постављању споменика Стефану Немањи и најављивао да ће се везати ланцима за нацистички Савски мост како би сачувао то здање.

У својим интервјуима одавно показује висок степен фрустрације и агресије и ретко кад не помене председника Александра Вучића. Некада се отворено залаже за његово убиство, а најновији случај је још један покушај дехуманизације и демонизације председника Вучића, делећи му дијагнозе по подкастима политичких истомишљеника.

Ако је некоме одавно требао психијатар то је Горан Марковић. Зашто? Па да се испита одакле толика мржња и оптерећеност Александром Вучићем, која је то врста психичког поремећаја да вам је свему крив Вучић и да о крви говорите као о води, да вам се свуда причињавају логори, прогони, злочини.

Можда је Марковићу и сличним њему Србија „дно дна“ како воли да каже, али ова Србија данас је Србија резултата, бриге и планова. Наш председник Александар Вучић и председник Српске напредне странке Милош Вучевић никада више неће дозволити да идеологија хаоса и лудила, попут Марковића, буду релевантне политичке осо-

бе чији ће ставови бити уграђени у било који сегмент овог друштва!

*Adrijana Mesarović
potpredsednica Vlade Srbije
ministarka za privredu*

■ ■ ■

*Goran Marković
Curriculum vitae*

Specijalno vaspitanje (1977)
Nacionalna klasa (1979)
Majstori, majstori (1980)
Variola vera (1982)
Tajvanska kanasta (1985)
Već viđeno (1987)
Sabirni centar (1989)
Tito i ja (1992)
Urnebesna tragedija (1995)
Kordon (2002)
Turneja (2008)
Falsifikator (2012)

■ ■ ■

Predmet zaključen.

Dalje postupanje nije predviđeno. **N**

VODIČ ZA BOLJE
RAZUMEVANJE
ŽIVOTA I SEBE

**HIT KNJIGA
MILANA DAMJANCA**

JOŠ
OVO TI
FALI ZA
SREĆU

Na **nstore.rs** i
u **svim boljim
knjižarama**

LICE NEDELJE
NEBOJŠA BABIĆ

*Ovaj film je pokazao
da unatoč svim
našim razlikama,
narodnostima i
problemima uvijek
pobjeđuje LJUBAV.*

Igor Šeregi

REDITELJ

AFERA BEZ KRAJA UPLAŠENI MOĆNICI

Trougao „Kompromat“ Tramp – Epstein – Rusija

Mnogo važniji od hvalisanja Epstina da je instruisao Ruse kako da tretiraju Trampa jeste materijal koji je dostavio Kremlju

Piše Željko Pantelić

Smrt Džefrija Epstina u njujorškom zatvoru 2019. godine trebalo je da zatvori jednu od najmračnijih stranica moderne istorije. Dogodilo se suprotno. Epstinov odlazak sa životne scene proizveo je svojevrsni vulkan koji izbacuje s vremena na vreme dokumenta, beleške, fotografije, video-snimke, svedočanstva koja navlače oblake iznad političkih i profesionalnih karijera, ali i života moćnika, od Kalifornije, preko Njujorka, do Londona i Bratislave.

Slučaj Epstin ne ugrožava ugled Donalda Trampa. Nikoga ne impresionira još jedna potvrda da je američki predsednik seksualni predator kome se, po sopstvenom priznanju, najviše sviđa da uhvati žene za polni organ.

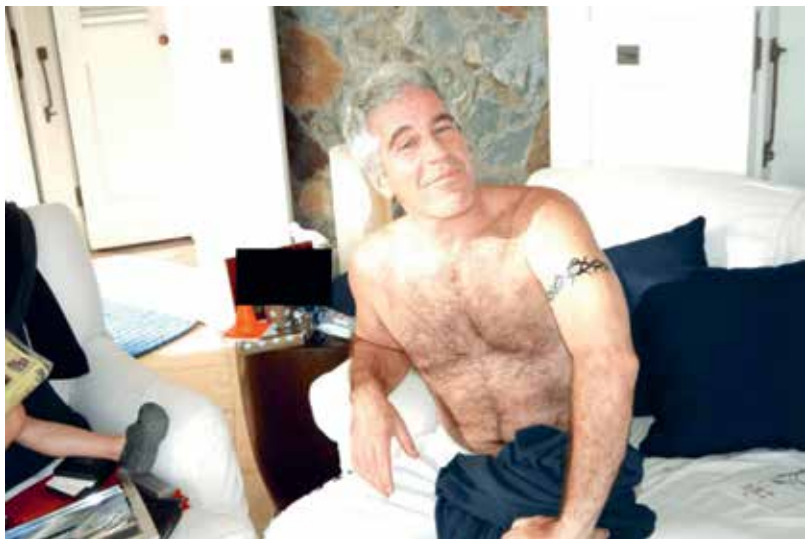
Ovde je u pitanju nešto drugo. S jedne strane, dokazi koji izlaze napolje pokazuju dve stvari, krivičnu i političku: Epstin je imao seksualne odnose sa maloletnicama u periodu kada se nije odvajao od Donalda Trampa na prelazu između XX i XXI veka, a materijal upućuje da je Tramp bio deo, kako ga je sam krstio, perverznoeg establišmenta koji nikada ne odgovara za svoje postupke.

Drugi, još neugodniji aspekt po Trampa i deo njegovih saradnika, jesu veze sa Rusijom, koje bi, ako bi bile potvrđene, otvorile vrata za najteža krivična dela predviđena američkim zakonima.

Pikantni ili šokantni detalji koji se odnose na članove kraljevskih porodica, istaknutih političara, profesora, industrijalaca, glumaca i televizijskih zvezda služe za odvlačenje pažnje, razvodnjavanje, kao i objavljivanje na desetine neproverenih i, ruku na srce, apsurdnih optužbi na račun Trampa.

Fokus je na trouglu Tramp – Epstein – Rusija. Mnogo više od hvalisanja Epstina da je instruisao Ruse kako da tretiraju Trampa jeste materijal koji je dostavio Kremlju.

Da li je Epstin kreirao kompromitujuću arhivu za svoj račun, učeći na primeru oca svoje životne saputnice Gilejn, Roberta Maksvela, ili je to radio za račun Mosada, ili je, kao Maksvel, bio dupli igrač, radeći i za izraelsku i za rusku obaveštajnu službu? Na to pitanje verovatno nećemo dobiti jasan odgovor.

**NIJE PRVI
PUT DA ZBOG
SEKSUALNIH
APETITA
STANOVNIKA
BELE KUĆE
BUDE DOVEDENA
U PITANJE
BEZBEDNOST I
POSTOJANOST
AMERIČKOG
SISTEMA,
ODNOSNO
OMOGUĆENO
ROVARENJE I
PODRIVANJE
DRŽAVE OD
STRANE
OBAVEŠTAJNIH
SLUŽBI RIVALA
POPUT RUSIJE I
KINE**

Jedno je sigurno: Epstin nije samo bio prijatelj Donalda Trampa, već se u više navrata sreo lično sa ruskim predsednikom Vladimirom Putinom. Epstin je bio prijatelj i Maše Drokove, nekadašnje liderke Putinovog podmlatka, koja je kasnije, pod krinkom poslovne žene u San Francisku, imala zadatak da vodi grupu koja se bavila visokotehnološkom špijunažom i krađom.

Američki istraživački novinar Kreg Anger je u knjizi „Američki kompromat“, objavljenoj 2021. godine, tvrdio da je Epstin bio veza između Trampa i Putina i da je zahvaljujući vezama u Moskvi mogao da računa na rusku mafiju povezanu sa državom u obezbeđivanju mladih devojaka svojim uticajnim prijateljima.

Ketrin Belton je u svojoj knjizi „Putinovi ljudi“ posvetila čitavo poglavlje Donaldu Trampu, u kome je do u tančine objasnila kako je ruska mafija povezana sa ruskim obaveštajnim službama spasla Trampa totalnog bankrota nakon neuspelog mega-projekta u Atlantik Sitiju 2013. godine.

Veoma snažna struja u Kongresu, sastavljena uglavnom od demokrata, ali i pojedinih republikanaca, potpomognuta analitičarima i profesionalcima, radi na sklapanju pazla s ciljem da povežu Epstinovu mrežu sa političkim prvcima i stranim obaveštajnim službama koje su radile na skupljanju kompromitujućeg materijala ili informacija o seksualnim ukusima i perverzijama političara, industrijalaca i bankara.

Nije u igri pojedinačna krivična odgovornost, već ranjivost američkih institucija u sve evidentnijem hibridnom ratu. Nije prvi put da zbog seksualnih apetita stanovnika Bele kuće bude dovedena u pitanje bezbednost i postojanost američkog sistema, odnosno omogućeno rovaranje i podrivanje države od strane obaveštajnih službi rivala poput Rusije i Kine.

Ponašanje osoba koje kroje ili oblikuju američku

politiku ili javno mnjenje, od Džej Di Vensa, preko Pitera Tila, do Ilona Maska, upadljivo je podudarno sa vokabularom i narativom Kremlja u realizaciji agende diskreditacije Zapada, EU, univerzalnih vrednosti i multilateralnih organizacija.

RUSI DRŽE TRAMPA U ŠACI

PUTINOVA DESNA RUKA NIKOLAJ PATRUŠEV NEPOSREDNO PO pobeđi Donalda Trampa na predsedničkim izborima 2024. godine izjavio je za rusku novinsku agenciju TASS doslovno: „Tramp je ostvario ovaj uspeh jer je mogao da računa na snage prema kojima sada ima obavezu da uzvрати istom merom. Kao odgovorna osoba morao bi da poštuje preuzete obaveze.“

Nije prošlo ni sedam dana, a sa ruskih društvenih mreža lansirane su fotografije gole Melanije Tramp iz dana kada se bavila manekinstvom.

Moglo bi se reći da su Melanijine slike bile standardno upozorenje FSB-a – naslednika KGB-a, NKVD-a, Čeke, Ochrane i Trećeg odeljenja – američkom predsedniku da su u posedu tzv. „kompromata“ (skraćenica za kompromitujući materijal), koji je istovremeno sredstvo ucene, ali i garancija da će Tramp odraditi ono što se od njega očekuje.

Putinov portparol Dmitrij Peskov upotrebio je upravo reč „kompromat“ da demantuje da Moskva poseduje kompromitujuće fotografije i video-snimke Trampa. Međutim, pominjanjem reči „kompromat“ Peskov je uradio upravo suprotno, pojačavajući upozorenje Trampu. Putinu ne treba uništen Tramp, mnogo mu je korisnije da ga podseti, s vremena na vreme, da može to da uradi. Logika ruske taktike krije se u činjenici da će u Vašingtonu teško dobiti novog predsednika podložnog kontroli. Tramp je to shvatio i pokušava da ostane što duže u igri.

Moskva, sledeći protokol „kompromata“, neće pustiti Trampa niz vodu objavljivanjem kompromitujućeg materijala koji bi primorao američkog predsednika na povlačenje iz politike. Cilj Kremlja je da iskoristi Trampa da kreira što veći kaos u međunarodnim odnosima, da razbije Zapad i njegovu kičmu, to jest američko-evropski savez, i da delegitimizuje demokratske institucije i pravnu državu.

Postoji realna opasnost da Kremlj drži Trampa na političkoj sceni sve dok on bude koristan za ostvarivanje ruskih strateških ciljeva, među kojima je destabilizacija SAD jedna od glavnih. Onog momenta kada u Moskvi ukapiraju da im Tramp više nije potreban, biće upotrebljen smrtonosni „kompromat“.

RUSKO „ORUŽJE“ ZVANO KOMPROMAT

„KOMPROMAT“ IMA DVOSMISLENO ZNAČENJE. OSIM POMENUTOG, „kompromitujući materijal“, može da znači i „kompromitujuća vulgarnost“ ili „kompromitujući

blud“. „Kompromat“ je kao instrument u borbi protiv neprijatelja uveo osnivač zloglasne boljševičke tajne policije Čeka, Feliks Đeržinski, a usavršili su ga naslednici iz NKVD-a, KGB-a i danas FSB-a.

„Kompromat“ nije ništa drugo do fotografski ili video-dokaz seksualnog čina ili posebno blamantne situacije u kojoj se našla ciljana osoba i koja može da kompromituje njen kredibilitet, funkciju koju obavlja ili ugled koji uživa u društvu. Ruske obavestajne službe, bez obzira na to kako se zovu, uvlače u zamku svoje „žrtve“, posebno one koje imaju upadljivo posebne seksualne ukuse.

Ruku na srce, van Rusije, istorija poznaje još većeg majstora za upotrebu kompromitujućeg materijala u lične svrhe: Edgara Dž. Huvera. Osnivač i doživotni šef FBI-ja kreirao je ogroman pornografski arhiv u kome su „akteri“ bili američki predsednici, državni sekretari, ministri, kongresmeni, novinari, glumci, pevači, intelektualci i borci za ljudska prava. Huver je, raspolazući seksualnim i drugim tajnama američkog establišmenta, vedrio i oblačio Amerikom gotovo tri decenije.

„Kompromat“ se koristi samo u krajnjim slučajevima da bi se uništila karijera dotičnih osoba. Njegova svrha nije da ukloni „žrtve“ sa scene, već da se one stave pod kontrolu i primoraju da rade ili govore ono što se od njih traži. „Kompromat“ se često kombinuje sa širenjem glasina, poluistina i manje kompromitujućeg materijala kako bi se ciljana osoba primorala da igra onako kako joj se kaže.

Drugim rečima, kompromat je mnogo korisniji i delotvorniji kao sredstvo pretnje i ucene nego egzekucije. U prvom slučaju može da se koristi godinama i decenijama – brojne fotografije i video-zapisi nisu nikada ugledali svetlo dana – a u drugom samo jednom.

OBJAVLJIVANJE EPSTINOVIH FAJLOVA – BACANJE PRAŠINE U OČI

AKO BISMO POREDALI JEDNE NA DRUGE objavljene materijale iz Epstinove arhive, bili bi viši od Ajfelove kule. Pa opet, to je tek polovina dokumenata, fotografija i video-zapisa u posedu američkog Ministarstva pravde u slučaju Epstin. U prethodnih godinu dana ljudi od poverenja Donalda Trampa i njegovih saradnika pregledali su materijale, uklanjajući ili upotrebljavajući instrumente cenzure za stavljanje u stranu problematičnih dokumenata.

Zamenik ministra pravde Tod Blansh podvukao je da nisu štitili predsednika Trampa ili bilo koju drugu javnu ličnost i da Bela kuća nije vršila uticaj na pregled, klasifikaciju i izbor dokumentacije za objavljivanje. Međutim, Blansh se sam ofirao u drugoj rečenici kada je naglasio da u objavljenim dokumentima nema elemenata za krivično gonjenje drugih osoba. Valja podsetiti da je Blansh, pre preuzi-

VAN RUSIJE,
ISTORIJA
POZNAJE
JOŠ VEĆEG
MAJSTORA ZA
UPOTREBU
KOMPROMITUJUĆEG
MATERIJALA
U LIČNE SVRHE:

EDGARA
DŽ. HUVERA.
OSNIVAČ I
DOŽIVOTNI ŠEF
FBI-ja KREIRAO
JE OGROMAN
PORNOGRAFSKI
ARHIV U KOME
SU „AKTERI“
BILI AMERIČKI
PRESEDNICI,
DRŽAVNI
SEKRETARI,
MINISTRI,
KONGRESMENI,
NOVINARI,
GLUMCI, PEVAČI,
INTELEKTUALCI
I BORCI ZA
LJUDSKA PRAVA

▶ manja aktuelne funkcije, bio lični advokat Trampa. Majkl Vulf, autor nekoliko neautorizovanih biografija o Donaldu Trampu, zapazio je da ogromna količina objavljenog materijala služi da se sakriju kompromitujući dokazi i da se istrage navedu na pogrešne smerove. Kao najupečatljiviji primer citira se objavljivanje prijava američkih građana FBI-ju o navodnim krivičnim delima Trampa. Među njima su i apsurdne optužbe na račun američkog predsednika da je ubio brojne osobe. I pored toga što je jasno da se radi o lažnim optužbama, Ministarstvo pravde ih je objavilo.

Objašnjenje za publikaciju „spama“ nalazi se u želji da se obesmisle i prijave koje su mogle ili imaju kredibilitet i morale bi biti proverene po službenoj dužnosti. Ovako završavaju sve u istom košu. Takođe, to je zamka za istražioce – ako krenu pogrešnim putem, diskreditovaće sebe i svaka sledeća istraga neće imati kredibilitet. Dakle, kreira se bućuriš u kome je sve moguće i ništa nije istina.

Kvalitativna razlika je nestanak tzv. teflon-efekta Donalda Trampa. Dosada su sve afere jednostavno skliznule niz Donaldovo „odelo“, Epstinova se lepi i, koliko god se Tramp trudio da je skine, ne uspeva. **N**

NAUKA

Zašto je važan čovek sa flekom na licu

Španski naučnik dr Marijano Barbasid napravio je veliki pomak u lečenju raka pankreasa i razvio je terapiju koja uspeva da potpuno i trajno ukloni tumore kod miševa, bez značajnih neželjenih efekata

Piše Ana Mitić

AKO STE PRETHODNIH DANA VIDELI FOTOGRAFIJU čoveka sa upečatljivom flekom na licu preko jednog oka i sada ga se već prisećate, verovatno ste ga zapamtili baš zbog toga. Ta njegova fleka bila je povod, a gde drugde nego u komentarima na društvenim mrežama, da se neki bave njome, i naravno opet gde drugde nego u komentarima da ga vređaju i pišu baš loše stvari na račun njegovog fizičkog izgleda.

I opet svedočimo kako se ljudi bave trivialnostima dok se dešava veliko otkriće u medicini i maše suštinu zašto je važan „čovek sa flekom“.

Ali zbog tih komentara, iako im to nije bila namera, jako važna vest o leku za rak pankreasa postala je viralna.

Nekome ko ima ovaj rak ili ima nekog bliskog ko ima ovu vrstu vrlo agresivnog tumora, sa vrlo lošom prognozom i vodećeg po smrtnosti, što znači i da je

neko izgubio nekoga zbog te bolesti jer još uvek – a to ste shvatili – ne postoji lek i već godinama naučnici na tome rade, čovek kog su vređali dao je nadu. Ali važnije je bilo prozivati ga zbog izgleda iako je otkrio potencijalni lek za smrtonosnu bolest.

„ŠTA JE SA OVIM SVETOM?“ I „Ne zaslužujemo ga“, neki su od komentara u odbranu španskog naučnika koji veruje da je napravio veliki proboj u „lečenju“ raka pankreasa, jer se testovi na jednom od najgorih oblika bolesti pokazuju obećavajućim u njegovom najagresivnijem obliku.

Baš taj „čovek sa flekom“, Marijano Barbasid, šef Grupe za eksperimentalnu onkologiju Nacionalnog centra za onkološka istraživanja (CNIO), razvio je terapiju koja uspeva da potpuno i trajno ukloni tumore pankreasa kod miševa, bez značajnih neželjenih efekata.

Marijano Barbasid rođen je u Madridu, sa istaknutim znakom na licu, zbog kojeg je bio maltretiran kao dete. Tako da mu ovo što se desilo na društvenim mrežama nije strano.

Naučio je sve da ignoriše, da se usredsredi na akademске studije i interesovanje za nauku. Možete da pišete u komentarima do večnosti.

OVAJ VIŠESTRUKO NAGRADIVANI NAUČNIK, MOLEKULARNI BIOHEMIČAR, najpoznatiji je po svom pionirskom radu u genetici raka, posebno po izolaciji prvog ljudskog onkogenog HRAS 1982. godine, otkrića koje je fundamentalno promenilo naučno razumevanje raka kao genetske bolesti. Njegov H-indeks je 114 (Google Scholar) i 107 (Web of Science).

Pripisuje mu se izolacija onkogenog TRK iz karcinoma debelog creva što je 30 godina kasnije dovelo do nove paradigme tumor-agnostičkih terapija zahvaljujući razvoju selektivnih inhibitora.

Godine 1998. vratio se u Madrid da bi osnovao i rukovodio Španskim nacionalnim centrom za istraživanje raka (CNIO) koji je postao jedan od vodećih centara za istraživanje raka na svetu.

Glavna istraživačka interesovanja njegove laboratorije su identifikacija terapijskih strategija za ciljanje KRAS mutančnih tumora koji su odgovorni za preko 20% svih ljudskih tumora i koji se obično manifestuju kao rak pankreasa, kolorektalnog i pluća.

Studija istraživača iz Španije o novoj terapiji – koja je nešto kao kada biste na neprijatelja koji je u ovom slučaju rak pankreasa „pucali uz tri oružja“ – objavljena je u časopisu PNAS (Proceedings of the National Academy of Sciences), sa Karmen Gerom kao glavnom koautorom, dok su Vasiliki Liaki i Sara Barribana prve autorke.

Ove studije otvaraju put ka razvoju novih kombinovanih terapija koje bi mogle da poboljšaju preživljavanje pacijenata sa duktalnim adenokarcinomom pankreasa (najčešćim oblikom raka pankreasa koji

**IAKO BI OVAJ
REZULTAT MOGAO
PREDSTAVLJATI
PREKRETNICU
U BORBI
PROTIV RAKA,
AUTORI STUDIJE
POZIVAJU NA
OPREZ, JER JOŠ
NISU U POZICIJI
DA SPROVODE
KLINIČKA
ISPITIVANJA
TROJNE TERAPIJE**

je jedan od najsmrtonosnijih i najotpornijih oblika raka na lečenje), navode autori u PNAS. „Ovi rezultati usmeravaju razvoj novih kliničkih ispitivanja.“

Novo otkriće praktično znači da je do primene dug put i da ispitivanja na ljudima tek predstoje da bi se pokazalo da li ova terapija deluje. To znači i da ne treba davati lažne nade pogotovo nekome ko ima tešku bolest, ali je isto toliko tačno da je nada nekada jedino za šta se držimo i što nas održa.

I na kraju, ali ne najmanje važno, ovo otkriće u lečenju raka pankreasa jedno je od onih sa kojima je posle dužeg perioda napravljen ogroman korak.

Jer, iako su se tretmani raka značajno razvili poslednjih godina, često korišćeni tretmani raka pankreasa i dalje se zasnivaju na terapijama sa značajnim neželjenim efektima a lekovi gube svoju efikasnost u roku od nekoliko meseci jer tumori često postaju otporni.

Agresivne kombinovane terapije su takođe bile previše toksične za telo da ih podnese. Barbasidova studija je otkrila da su miševi dobro tolerisali tretman sa minimalnim neželjenim efektima, uključujući održavanje funkcije i strukture tkiva, normalan broj krvnih zrnaca i da nisu gubili kilažu.

ZAŠTO JE OVO VAŽNO?

Rak pankreasa je u Srbiji četvrti po smrtnosti među svim kancerima sa petogodišnjom stopom preživljavanja od samo 10% širom sveta, teško se otkriva, često već u fazi kada ni operacija nije moguća, zbog čega je ogroman izazov za lečenje. U više od 60% slučajeva, do trenutka dijagnoze, rak pankreasa je već napredovao do 4. stadijuma dok ga biologija tumora čini otpornim na tradicionalne tretmane poput hemoterapije.

Trendovi obolevanja u svetu i kod nas su takvi da se pretpostavlja da će do 2040. godine biti za preko 40 posto više ovih karcinoma, uglavnom kod populacije u osmoj i devetoj deceniji života.

Poznato je da rak brzo razvija otpornost koristeći alternativne puteve rasta kada lek blokira određeni put. Terapija trostrukim lekovima Barbasidovog tima zaobilazi ovaj problem „napadajući“ rak iz tri pravca istovremeno.

Tim CNIO kombinovao je eksperimentalni inhibitor KRAS-a, lek koji je već odobren za rak pluća, i razgrađivač proteina, što je dovelo do nestanka tumora bez značajnih neželjenih efekata u tri različita životinjska modela.

Istraživači su testirali pristup na tri vrste laboratorijskih miševa; onima koji su genetski modifikovani da se rode sa genima koji izazivaju rak; onima kojima je ljudsko tkivo raka pankreasa implantirano u pankreas; i onima kojima su ćelije raka pankreasa hirurški implantirane direktno u pankreas.

Iako bi ovaj rezultat mogao predstavljati prekretnicu u borbi protiv raka, autori studije pozivaju na oprez, jer još nisu u poziciji da sprovedu klinička ispitivanja trojne terapije. **N**

ECONOMIC MINDS

Šta se smatra „zloupotrebom bolovanja“ i ko je nadležan da je utvrđuje

Zloupotreba prava na odsustvo zbog privremene sprečenosti za rad ili popularnije nazvano „zloupotreba bolovanja“ predstavlja jedan od razloga za otkaz ugovora o radu zbog nepoštovanja radne discipline. Iako Zakon o radu („ZOR“) ne sadrži izričitu definiciju pojma „zloupotreba bolovanja“, sudska praksa je zauzela konstantan stav o

tome šta se smatra zloupotrebom bolovanja i na koji način se ona utvrđuje.

Prema sudskoj praksi, zloupotreba bolovanja postoji kada zaposleni, za vreme trajanja bolovanja, preduzima radnje koje nisu u skladu sa svrhom bolovanja, odnosno ponašanje koje ukazuje na to da on nije nesposoban za rad ili da svojim aktivnostima sprečava ili otežava sopstveno lečenje i oporavak. Sud je kroz svoje odluke jasno naglasio da samo medicinski organ, stručno nadležan za

PIŠE ANA ARAMBASIC,
ADVOKAT, SOG U SARADNJI
SA KINSELLAR

ocenu zdravstvene sposobnosti, može dati valjanu procenu o tome da li je konkretno ponašanje zaposlenog imalo negativan uticaj na njegovo izlečenje, dok je poslodavac ovlašćen da taj nalaz koristi kao osnov za davanje otkaza.

Zanimljiva je činjenica da iako Zakon o zdravstvenom osiguranju izričito predviđa kada osiguraniku privremeno sprečenom za rad ne pripada pravo na naknadu zarade (bez obzira na isplatioca), a među kojim razlozima je i da se zaposleni za vreme privremene sprečenosti za rad bavi privrednom ili drugom aktivnošću kojom ostvaruje prihode, sudska praksa je zauzela stav da samo utvrđenje poslodavca da je zaposleni tokom bolovanja obavljao određene poslove ili druge aktivnosti – nije dovoljno za zakonit prestanak radnog odnosa, već samo medicinski organ, stručno nadležan za ocenu zdravstvene sposobnosti, može da utvrdi negativni uticaj poslova koje je zaposleni obavljao za vreme trajanja bolovanja.

ZOR predviđa da poslodavac, pri sumnji na zloupotrebu bolovanja, može tražiti proveru zdravstvene sposobnosti ili uputiti zaposlenog na analizu u ovlašćenu zdravstvenu ustanovu radi utvrđivanja zloupotrebe.

Svet koji se menja i uloga poslovnih lidera

Globalni lideri okupili su se prošle nedelje u Davosu kako bi utvrdili prioritete za najurgentnije izazove sa kojima se svet suočava. I UNICEF je bio prisutan kako bi prava dece ostala vidljiva u razgovorima koji oblikuju globalne politike i odluke

Nalazimo se na prekretnici koja će odrediti budućnost planete i njenih stanovnika. Novi i dugotrajni sukobi, porast gladi, smanjenje dostupnih sredstava za finansiranje u svetu i urušavanje osnovnih usluga značajno povećavaju humanitarne potrebe dece širom sveta. Nasilje, raseljavanje, glad i strah oblikuju detinjstva, umesto da ih oblikuju sigurnost, toplina, igra i učenje koje deca zaslužuju.

Procenjuje se da će ove godine na globalnom nivou humanitarna pomoć biti potrebna za oko 200 miliona dece, jer su njihova prava konstantno ugrožena. Broj dece raseljene iz svojih domova nastavlja da obara rekorde, a mnoga deca godinama ostaju raseljena, bez izgleda za trajno rešenje. U poslednje dve godine, ima manje novca za humanitarnu pomoć, a sve više tog novca ne može da se usmeri tamo gde je najpotrebnije.

Dok su teška kršenja prava dece u porastu, pristup humanitarnoj pomoći se smanjuje, a međunarodna pomoć nastavlja da opada. Sada se sistemi na koje se deca oslanjaju urušavaju upravo u trenutku kada su im najpotrebniji.

DECA SNOSE POSLEDICE GEOPOLITIČKIH ODLUKA

Ova kriza za decu dovodi u pitanje spasnosne programe za hitno reagovanje, čime se ugrožavaju bezbednost i opstanak dece. Donosioci odluka primorani su na teške izbore: da li da ograničene hranu, lekove i usluge usmere na decu u jednoj zajednici, a ne u nekoj drugoj? Da li da prednost daju imunizaciji ili obezbeđivanju ishrane? I koja od ključnih osnovnih sredstava, od kojih zavisi opstanak dece, mogu da budu smanjena kada tih sredstava jednostavno nema dovoljno.

Ovo nije samo kriza za decu, već šira pretnja po globalno zdravlje, bezbed-

nost i prosperitet. Iz osam decenija rada UNICEF-a sa partnerima na pružanju usluga deci i zagovaranju njihovih prava, jasno je da ulaganje u decu donosi korist ne samo njima već i njihovim porodicama, zajednicama, državama i ekonomijama, na lokalnom i nacionalnom nivou.

ALIJANSA ZA DECU U VANREDNIM SITUACIJAMA

Zato je UNICEF u Davosu pokrenuo Alijansu za decu u vanrednim situacijama kako bi okupio poslovni sektor oko zaštite dece pogođene sukobima, klimatskim katastrofama ili raseljavanjem, oslanjajući se na znanja i iskustva poslovnog sektora u oblastima poput upravljanja lancima snabdevanja, kao i tehnoloških i finansijskih inovacija.

Kroz fleksibilno finansiranje, stručnost i uticaj, Alijansa pokazuje da kolektivno delovanje može da podrži brži odgovor

na krize i doprinese dugoročnoj otpornosti tamo gde je to najpotrebnije. Poslovni lideri sve jasnije prepoznaju da ulaganje u decu nije samo moralna obaveza, već i pametna ekonomska odluka.

ZAŠTO JE UNICEF BIO PRISUTAN U DAVOSU I ŠTA SU TI GLOBALNI RAZGOVORI ZNAČILI ZA DECU?

UNICEF je učestvovao na Svetskom ekonomskom forumu u Davosu jer se pitanja o kojima se tamo raspravlja neposredno odražavaju na svet u kojem deca odrastaju. Klimatske promene, mentalno zdravlje, veštačka inteligencija, ekonomska stabilnost i nejednakosti direktno utiču na bezbednost, dobrobit i perspektive dece.

UNICEF je tokom diskusija ukazao na jasne dokaze da ulaganje u decu daje opipljive rezultate. U poslednjih tridesetak godina, smrtnost dece mlađe od pet godina u svetu smanjena je za 61 odsto. Imunizacija, koja svake godine spa-

se oko 4,4 miliona života uz trošak od približno 35 dolara po detetu, donela je ogromne zdravstvene i ekonomske uštede, procenjene na više od 1,5 biliona dolara širom sveta.

Istovremeno, deca se suočavaju sa sve učestalijim i težim krizama povezanim sa klimatskim promenama i sukobima, dok podrška često stiže tek kada su posledice već vidljive. Zato su se razgovori u Davosu usmerili na potrebu da se deluje ranije i ulaže promišljenije, uključujući putem inovativnih modela javnog finansiranja koji državama omogućavaju da zaštite decu pre nego što krize eskaliraju. Jačanje sistema i blagovremeno planiranje spasavaju živote, smanjuju dugoročne troškove i grade otpornost.

KAKO OVAJ GLOBALNI KONTEKST UTIČE NA DECU I RAD UNICEF-a U SRBIJI I KAKVA JE ULOGA POSLOVNOG SEKTORA?

Globalni trendovi o kojima se govorilo u Davosu odražavaju se i na živote dece u Srbiji. Ekonomski pritisci, klimatski rizici, tehnološke promene i sve izraženije potrebe u oblasti mentalnog zdravlja do-

datno opterećuju sisteme koji pružaju podršku deci i porodicama. To jasno ukazuje na potrebu za blagovremenim i bolje usklađenim odgovorima.

U tom kontekstu, UNICEF u Srbiji sarađuje sa Vladom na jačanju sistema kako bi se reagovalo efikasnije na potrebe dece u najvećem riziku. Oslanjamo se na globalna iskustva, lokalne podatke i svoju ekspertizu, kako bismo podržali donošenje odluka zasnovanih na dokazima i doprineli unapređenju saradnje u oblastima zdravstva, obrazovanja, socijalne i dečje zaštite. To obuhvata i podršku rešenjima koja omogućavaju da javno finansiranje za decu bude efikasnije i predvidljivije, kako bi pomoć porodicama stigla na vreme.

Pored saradnje sa državnim institucijama, UNICEF blisko sarađuje i sa organizacijama civilnog društva, akademskom zajednicom, kao i sa decom i mladima. Ovakav inkluzivan pristup doprinosi tome da politike i reforme budu zasnovane na dokazima, iskustvu i glasovima onih kojima su namenjene, uz očuvanje UNICEF-ove uloge kao neutral-

nog i pouzdanog partnera.

UNICEF je prirodni partner i za javni i za privatni sektor. U Srbiji, poslovni sektor već više od dve decenije pruža podršku programima za decu kroz odgovorna partnerstva koja donose dodatne resurse, nove ideje i stručna znanja.

Tako na primer, strateško ulaganje OTP banke u osnaživanje jedinica za neonatologiju ima za cilj da poveća preživljavanje i napredak prevremeno rođenih beba. Intesa fondacija svojom podrškom pomaže inkluzivno i kvalitetno obrazovanje za svako dete, dok Yettel podržava prevazilaženje digitalnog jaza i unapređenje bezbednosti dece na internetu. Kompanija Nelt svojim strateškim ulaganjem od čak 1,3 miliona dolara pomaže da deca u Srbiji, Severnoj Makedoniji, Bosni i Hercegovini i Angoli steknu veštine za 21. vek.

Povezujući državne institucije, inovativne modele javnog finansiranja i privatni sektor oko zajedničkih ciljeva za decu, UNICEF pomaže da promene budu održive i da se uslovi za decu i mlade kontinuirano unapređuju.

POZORIŠTE NA TERAZIJAMA

Zaljubi se u naslov

Povodom Dana zaljubljenih, širimo ljubav
sa pozorišnih na književne naslove.

Na blagajni pozorišta, uz kupljene ulaznice za mjuzikl
MAMMA MIA! koji je na repertoaru 14. februara, poklanjamo
vam neka od trenutno najboljih književnih izdanja.

Pozorište na Terazijama u saradnji sa 9 izdavačkih kuća
vas uvodi u svet 43 neverovatne priče!

Akcija darivanja počinje u utorak 3. februara i traje do isteka zaliha.

JESI LI VIDEO OVO?

Goca Suša je bila televizija

Danas u televizoru može da bude svaka budala, zato je televizija i obezvređena. Nekada se verovalo da u radio-aparatu i televizoru žive mali ljudi, a danas kada gledam većinu ovdašnjih kanala, imam utisak da u televizoru žive velike budale

Piše Dragoljub Draža Petrović, glavni urednik Danasa

Kontratehno kratko Tomiću, Kao što kod tebe u kući, kako mi pišeš, na stolu stoje dva daljinska upravljača za televizor, čije rukovanje nisi uspeo da savladaš ni pored upornog tutorijala tvoje dvoje dece, pa si odustao od gledanja televizije, tako su kod mene doma na stolu ispred televizora stajala tri daljinska upravljača, dva crna i jedan beli. Meni se najviše sviđao beli te sam se uvek za njega prvo vatao.

S tim što jedno vreme nisam kapi-rao zašto se, kada pritisnem tipku ON na tom belom daljinskom, najpre upali klima-uređaj. Možda televizor treba da se hladi, mislio sam u početku, obično leti, dok sam zimi imao utisak da se klima prvo pali jer televizor treba da se zagreje, u zavisnosti od toga da li je klima duvala hladno ili toplo.

– Klima, tata, klima, beli je klima, crni su za TV – vikala su mi deca kad god bih seo da gledam televiziju i prvo palio televizor belim daljinskim, te sam disciplinovanim savladavanjem skraćenog kursa za paljenje savremenih televizora posle nekih godinu dana uspeo da uočim ključne razlike između ta tri daljinska i postao ekspert da tačno ukucam šifru 0000 kada upalim televizor, pa onda šifru 1234 na drugom daljinskom koji aktivira neku crnu kutiju ispod televizora, i tada mi se pojavi izbor od otprilike 537 kanala od kojih gledam samo dva, eventualno tri.

Pakao savremenog čovečanstva.

Prvi crnobeli televizor video sam kao klinac kod dede Radiše u novosadskoj ulici Dositejevoj broj 4, i znam da je deda voleo da gleda neku emisiju sa narodnim pesmama na TV Novi Sad, tada bi ton narihtao do daske i seo ispred televizora, takoreći u prvi red, i niko od nje-ga nije ni video ništa, samo smo ludeli od buke.

Na novosadskoj Najlon pijaci posle je kupio staklo sa tri boje koje su se preli-vale kao zastava trobojka, odozgo nado-le, to staklo se pričvršćivalo preko ekrana, i bila je to štap i kanap varijanta kolor televizora. Slika je izgledala grozno kao vodene bojice koje su se razlile.

Taj televizor se i bez razlivanja boja stalno nešto kvario.

Popravljao se tako što bi deda udarao desnom šakom levu stranu televizora, faktički kad bi deda opalio šamar televizoru. To bi bilo u momentu kada poč-ne da igra slika, a slika je povazan igrala dok su se antene još kačile na krov specijalnom alpinističkom akcijom dede uz GPS navigaciju moje bake.

Ukoliko šamar televizoru ne popra-vi televizor, deda bi se peo na krov, stajao na crepovima pored dimnjaka i vrteo antenu dok je baka kroz prozor imitirala navigaciju: „Maaalo levo, dobrooo, vrati sad desno, jooošš maalloo levo...“

U paralelnoj ulici sa Dositejevom, u Ulici Jovana Cvijića, dva dvorišta od de-

dinog i babinog preko ograde, živio je Doka Balašević, i kod Balaševića je bio problem što je prabaka Balašević mno-go volela da gleda televiziju, ali je u po-četku tražila da kupe drugi aparat jer je taj televizor imao običaj da u neko doba počne da priča na mađarskom.

– Kupite televizor koji priča na srp-skom, ovaj priča na mađarskom – žalila se. A prabaka je slabo divanila mađarski.

Bilo je to u vreme kada je TV Novi Sad u pet sati posle podne emitovao dnevnik na mađarskom, s tim što je prabaka bila ubeđena da to nema veze sa dnevnikom, već s televizorom.

Tako da, moj Tomiću, svako vreme nosi svoje breme, posebno sa televizorima i napredovanjem tehnike, a nas dvo-jica smo sada u tim godinama kada se ko ona Balaševićeva prabaka čudimo što televizor divani mađarski, i što se ne pali na dugme već paralelnom koordi-nacijom nekoliko daljinskih sa šiframa.

Za mene je ipak, televizični Tomiću, od traumatičnosti savremenih daljin-skih upravljača i tehničkih zavrzlama koje nas okružuju, najveća trauma bila kada sam jednog dana ušao u televizor.

Ušao sam u televizor kada me je na hodniku redakcije „Naše borbe“ presre-la Gordana Suša i pitala me da snimam priloge za njen televizijski magazin Video nedeljnik, koji su svi skraćeno zvali VIN.

Setio sam se toga sad u ponedeljak, dok sam gledao u Gocinu sliku na zidu

beogradskog Paviljona „Veljković“ gde je bila dodela regionalne nagrade za televizijsko novinarstvo „Gordana Suša“.

Ne znam jesi li video to, laureat je Radovan Seratlić, sjajan mladi novinar TV Nova S, koji je bio specijalni izveštač sa biciklističke „Ture do Strazbura“, kada su studenti vozili 1.400 kilometara do Francuske da obaveste Evropu o sveukupnom sranju u Srbiji, mada su oni bili fini pa su to okarakterisali kao stanje u Srbiji. Radovan je sve vreme vozio sa njima i izveštavao, desnom rukom držao je upravljač, a levom je držao mikrofoni i nigde se usput nije skrljao.

Car! Da sam ja izveštavao u takvim okolnostima, moj Tomiću, danas bi dodeljivali nagradu „Draža Petrović“ u spomen na novinara koji je negde kod Minhena sleteo s puta na biciklu sa mikrofonom u desnoj ruci tokom „Ture do Strazbura“.

Gledao sam Gocinu fotku tog 2. februara uveče, na dan kada bi napunila 80 da nas u junu pre četiri godine nije pozdravila i otišla. Danas bi imala godina kao moja mama, koja je s Gocom išla u isti razred u Petoj beogradskoj gimnaziji, u njihovom razredu je bio i Goran Marković, ali sam ja Goci to rekao tek posle deset godina saradnje, da ne ispadne da se profesionalno šlepam na njihovo gimnazijsko drugarstvo:

„Pa ti nisi normalan“, rekla je Goca, „da mi sve ove godine ne kažeš da ti je Ivanka keva!?“

Za mene je televizor bila Goca Suša, jer su u lepa vremena osamdesetih kad sam gledao Gocine komentare u dnevnicima TV Beograd, čini mi se, moj Ante, u televizoru bili ljudi koji su zasluživali da budu u televizoru.

Danas u televizoru može da bude svaka budala, zato je televizija i obezvređena. Nekada se verovalo da u radio-aparatu i televizoru žive mali ljudi, a danas kada gledam većinu ovdašnjih kanala, imam utisak da u televizoru žive velike budale. Kako je televizija stigla od malih ljudi do velikih budala, to je biblijsko pitanje.

Goca je pričala da kada su je pozvali da sa Radio Beograda pređe na televiziju, imala je veliku dilemu, jer joj se činilo da joj je jedno oko veće od drugog. I da će joj to biti otežavajuća okolnost na ekranu. Eh, dični Ante, danas po srpskim televizijama ima novinara koji uopšte ne primećuju da njihov mikrofoni ima veći mozak od njih samih.

Nekada mi dođe da kao moj deda Radiša opalim šamar televizoru, ne da bih popravio sliku, već da bih popravio program.

Nekada mi dođe i da se popnem na krov i obrtanjem antene levo-desno popravim voditeljke i voditelje koji misle da će na televiziji biti mnogo uspešniji ako stalno u ruci vrte hemijsku olovku i pričaju ko automatska telefonska sekretarica.

Goca Suša je eksplodirala na televiziji pa je u osvit rata sa Goranom Milićem

pravila Yutel da bi kao poslednji entuzijasta te ideje spasavala Jugoslaviju. I onda su sve republike blaženopočivše Jugoslavije pogasile emitovanje Yutela, on se video samo u Bosni. Sećam se da smo se mi u VIN-u deceniju posle vozicali službenim autom, nekom ladom koje se stalno kvarila, a kojom se Miša, producent VIN-a, jedva izvukao iz Sarajeva pred sam rat, i za tu ladu je bio emotivno vezan pa smo morali njome da se vozimo i popravljamo je svaki treći put na službenim putovanjima, jerbo je bila istorijska YUTEL lada koje se ni Goca ni Miša nisu hteli da odreknu.

Napravila je poslednji intervju sa Antom Markovićem kao premijerom SFRJ. Govorila je da je u Palati federacije na Novom Beogradu, kada je to veče stigla na intervju, bilo upaljeno samo jedno svetlo, ono u kabinetu tvog imenjaka, dragi Ante.

Za Gocu je to bila simbolika kraja Juge, posle je ionako sve otišlo u tri lepe. YUTEL je pukao, a televizije u Srbiji su tada počele da rade ono što rade i danas – pa je Goca, kada je 1992. videla istraživanje Gallupa po kome je 80 odsto gledalaca Radio-televizije Srbije reklo kako misli da Sarajevo u opsadi drže Muslimani, a ne Srbi, rešila da napravi VIN.

Emitovao se kao nedeljni magazin na beogradskoj televiziji Studio B, ali je Goca smislila da pokrije celu zemlju tako što je video-kasete slala lokalnim televizijama. Uveče bi organizator VIN-a, znameniti Budo, otišao na beogradsku autobusku stanicu i po vozačima kojima bi tutnuo neku kintu u džep slao kasete sa novom emisijom, pa se VIN gledao svuda. Goci je zaista bila važna istina.

I Petog oktobra uveče, kada je pao Milošević, Goca je ušla u studio Televizije Beograd u Košutnjaku sa ekipom VIN-a da bi pravila program jer su se svi ostali razbežali. Nekako su pospajali počupane kablove i emitovali program dok nova vlast do jutra ne po'vata konce. Ostala je tamo celu noć, na nišanu i pod opsadom, ali je sutradan jedna diktatura bila i zvanično okončana.

Goca je, dakle, bila carica. Goca je bila televizija.

Prijateljima je govorila pred smrt: „Mene su otpisali.“ A država koja lako otpiše jednu Gocu Sušu i nije neka država. **N**

Još jedna tura za Evropu i Balkan

Globalne političke tendencije, kao i reči Kaje Kalas povodom toga, reaktuelizovale su i danski film „Još jedna tura“, ali i „Poseban tretman“ (1980) režisera Gorana Paskaljevića, snimljen po priči Dušana Kovačevića. Radnja filma koji je izašao u godini Titove smrti prati doktora Ilića (Ljuba Tadić), specijalistu u bolnici za alkoholičare, i njegove pacijente

Piše Zoran Panović
programski
direktor
Demostata

Sredinom januara ove godine šefica evropske diplomatije Kaja Kalas rekla je na marginama sastanka sa liderima političkih grupa u Evropskom parlamentu da je stanje u svetu takvo da bi mogao biti „dobar trenutak da počne da se pije“. Za samu sebe, rekla je da sada ne pije mnogo. Ona je ovo izjavila otprilike u isto vreme kada su se ministri spoljnih poslova Grenlanda i Danske sastali sa američkim potpredsednikom Džej Di Vansom i državnim sekretarom Markom Rubiom zbog pretnji Donalda Trampa da će zauzeti arktičko ostrvo. Izjavu Kaje Kalas o pijenju (alkoholnih pića naravno) navela su dva izvora koja su bila prisutna na tom sastanku, kako piše „Politico“.

U Skandinaviji i Baltiku (Kaja Kalas je iz Estonije), konzumiranje alkoholnih pića ima ozbiljnu tradiciju, a nekom davnom prilikom u Moskvi (Rusi takođe imaju takvu tradiciju), od jednog Rusa čuo sam za nekog njegovog druga – „Pije ko Finac“.

Inače, u to vreme „liberalnije“ Putinove faze – još uvek pre njegovog govora na Minhenskoj bezbednosnoj konferenciji 2007. kada je postavio gard prema pretenzijama Zapada, u Moskvi je bila popularna votka „Putinka“.

Kad bi se dodeljivao „Oskar“ i za anticipaciju, pa i predviđanje psiholoških stanja, Danska bi imala još jednu statuicu. Hajde da se podsetimo: stvarno, šta bi bilo gore „za srpsku stvar“ – da su Hrvati 2018. u Moskvi postali prvaci sveta u fudbalu ili da je film „Quo vadis, Aida?“ Jasmile Žbanić o Srebrenici dobio Oskara

2021? Francuska je pobedom nad Hrvatskom sprečila da se te 2018. na godišnjicu „Oluje“ na tvrđavi u Kninu pojavi još i mundijalska „Zlatna boginja“, a stvar je totalno psihološki preokrenuo isti dan Novak Đoković osvajajući Wimbledon. Da bi, eto, režimski mediji sad zataškavali njegovu pobjedu protiv Sineira u polufinalu „Australijan opena“ zbog političke nepodobnosti.

Film „Još jedna tura“ (Another Round, ili po danski „Druk“) danskog reditelja Tomasa Vinterberga, dobio je 2021. „Oskara“ u kategoriji za najbolji strani film. Zbog simpatičnih danskih instant pijanaca bar smo izbegli naricanja po režimskim medijima o još jednom udaru na „srpsku stvar“ – da je „Oskara“ dobila „Quo vadis, Aida?“. Bilo je tada i smušenih izjava razočaranih građana Sarajeva koji ne mogu da shvate da je „Oskara“ dobio film o pijanstvu, a ne o genocidu. Da je film otrežnjenja izgubio od filma opijanja.

Te 2021. za „Aidu“ ili „Daru iz Jase novca“, navijalo se morbidno – kao da su predstavnice na „Pesmi Evrovizije“. Ali ko bi te 2021. mogao tipovati da će Kaja Kalas biti šefica evropske diplomatije, i ko bi pogodio da će autonomni danski Grenland postati jedna od naj-

rizičnijih tačaka globalne bezbednosti – potencijalni „Trampov Krim“ – kako ga zove politikolog Ivan Krastev. Ko je očekivao apsurdnu situaciju da će danski suverenitet biti ugrožen od najvećeg saveznika – SAD, te da će grenlandska neuroza okrnjiti status stanovnika Danske kao najsrećnijih ljudi na svetu, a za šta su proglašavani u više navrata.

Na primer, 2021. svetski mediji su pisali da najveću zaslugu za sreću Dana-ca ima poverenje koje oni imaju među sobom, ali i poverenje koje gaje prema institucijama države i društva. Dan-ci umeju uživati u malim stvarima poput kupanja u zalivu tokom sunčanih dana, vožnji biciklom sa decom, čak i po kiši. Ljudi su srećni i zato što znaju da su svuda u gradu sigurni. Što naravno ne znači da tamo nema nesrećnih i depresivnih. I ne samo zbog mnogo kišnih dana. Kakva je klima i u Kopenhagenu.

Danska „Još jedna tura (ili runda)“ u vreme korone delovala je kao film iz prošlog života. Ko bi pretpostavio da je to film predskazanja. Fenomen otuđenja sredovečnih indisponiranih muškaraca iz srednje klase u jednom od najsrećnijih društava na svetu, kritičarima se učinio kao melanholičan. Teskobu filma pojačava saznanje da je Vinterbergova kćerka Ida poginula tokom snimanja filma.

Mads Mikelsen glumi profesora Martina koji sa svoja tri prijatelja (kolege) odlučuje testirati uticaj alkohola na njihove živote. Ispočetak, oni su poletni i energični – alkohol je katalizator – ali kako odlučuju piti sve više i više, tako se

Šta bi bilo gore „za srpsku stvar“: da su Hrvati 2018. u Moskvi postali prvaci sveta u fudbalu ili da je film „Quo vadis, Aida?“ Jasmile Žbanić o Srebrenici dobio Oskara 2021?

njihovi životi dodatno raspadaju. Martin nastavlja piti sve dok ga supruga Anika ne odluči napustiti.

Na neki čudan način, sad ispada da su ovi Danci počeli da piju intuitivno zbog neizvesnosti koja dolazi sa drugim Trampovim mandatom. Da je radnja filma bila da su oni počeli da piju zbog potencijalne američke aneksije Grenlanda, to bi sigurno bila obećavajuće zamišljena futuristička komedija. Kao što se neki film, ne mogu da se setim koji, završava tako što Meksiko prima izbeglice iz SAD. Što možda i nije nemoguć epilog.

I kod Kaje Kalas alkohol bi trebalo da bude katalizator – malo uteha, ali i čašica ohrabrenja da se evroatlantska bezbednost očuva, a ne da se raspada kao životi danskih ad hok alkoholičara. Vinterberg je precizno istražio jedan spektar opijanja kako bi napravio film koji slavi život. Evroatlantsko jedinstvo se tada podrazumevalo.

U dugačkoj, gotovo karnevalskoj sceni dekoncentrisane kamere na kraju filma, došlo se do katarze, mada je nešto ostalo nedorečeno – možda baš ono što se krije u staroj konstataciji Svetislava Basare: „Nismo mi alkoholičari zato što pijemo, već pijemo zato što smo alkoholičari.“

„U ovoj državi svi piju kao manijaci“, kaže Martinova žena Anika. Bio sam u Danskoj i nazočio, što kažu Hrvati, tra-

Sad evo kao već stariji novinar skoro da i ne poznajem mlade novinare koji cirkaju, a kad sam ja bio mlađi novinar, maltene nisam sreo starijeg novinara (pa i novinarku) koji nije cirkao

diciji i praksi opijanja. Ali i depresivnim pukotinama u srećnom društvu. Problem je samo što je odavanje alkoholu tamo skup sport za čoveka naviknutog na diskontne cene alkohola po Srbiji. Mada su se i u Srbiji promenile stvari: sad evo kao već stariji novinar skoro da i ne poznajem mlade novinare koji cirkaju, a kad sam ja bio mlađi novinar, maltene nisam sreo starijeg novinara (pa i novinarku) koji nije cirkao. Flaše su stajale i po redakcijskim stolovima kao i piksele naravno.

Alkoholni eksperiment danskih profesora zasnovan je na stvarnoj ideji norveškog psihologa Fina Skarderuda, da je čovek sa do 0,5 promila alkohola u krvi opušteniji i kreativniji. Odnosno, da trezan čovek ima deficit alkohola u organizmu, na primer kao što neko ima deficit vitamina D. Četiri dekompenzovana profesora u pokušaju bekstva od rutine prihvataju režim Ernesta Hemingveja, da piju samo radnim danima, i to do osam uveče.

Na Zapadu omladina generalno manje pije nego nekad, pokazuju istraživanja.

U Zapadnoj Evropi su i dalje najbrojniji i među mladima takozvani vikend pijanci, kao što su to u Srbiji pijanci „tradicionalisti“ – po principu „valja se!“. Inače, istraživanja pokazuju da omladina, uprkos tome što je izgleda manje pijanaca među novinarima, u Srbiji generalno konzumira alkohol znatno više nego njihovi vršnjaci na Zapadu.

Pitanje Grenlanda redefiniše „pojam strepnje“ danskog egzistencijalističkog filozofa Serena Kjerkegora, a vrlo moguće da je još „Još jedna runda“ možda ponajbolji drinking movie, još od „Napuštajući Las Vegas“ Majka Fidžisa iz 1995. u kome je Nikolas Kejdz kao Ben Sanderson pomerio nihilističke granice opijanja.

U 21. veku na prostorima bivše Jugoslavije, što se filma tiče, možda se najviše (rakija) popilo u filmu „Sedamdeset i dva dana“ – crnoj komediji iz 2010. godine koju je režirao Danilo Šerbedžija, sin čuvenog glumca Radeta Šerbedžije, kao svoj prvi dugometražni igrani film u hrvatsko-srpskoj koprodukciji.

Radnja je sledeća: Američka penzija dede Đurađa, koju prima njegova udovica Neda glavni je izvor prihoda ličke porodice Paripović. Nakon što Neda umre i njihova egzistencija biva ozbiljno ugrožena, glava porodice – Mane, zajedno sa sinom Teodorom i bratom Jovom, smišlja „interesantan“ plan: zameniti babu! Glume i Rade Šerbedžija, Bogdan Diklić

i Mira Banjac. Iako komedija, film tretira i srpsko-hrvatske odnose nakon „Oluje“.

Tu je i komšija, branitelj – veteran, koji već odmakli broj godina nakon rata nosi ofucanu uniformu dok radi na nji-
vi – vozeći traktor i replicirajući sa srpskim komšijama.

Globalne političke tendencije, kao i reči Kaje Kalas povodom toga, reaktuelizovale su i film „Poseban tretman“ (1980) režisera Gorana Paskaljevića, snimljen po priči Dušana Kovačevića. Radnja filma koji je izašao u godini Titove smrti – 1980 – prati doktora Ilića (Ljuba Tadić), specijalistu u bolnici za alkoholičare, i njegove pacijente.

„Poseban tretman“ doktora Ilića u lečenju alkoholizma podrazumeva dijetu sa jabukama, Vagnerovu muziku, fizičko vaspitanje i amatersko pozorište. Doktor Ilić odvodi svoje pacijente u pivaru gde većina radnika ima probleme sa alkoholom. U pivari se ogoljuju hipokrizija, diktatorski tip ličnosti, a alkohol postaje poluga slobode. Sve sa Batom Stojkovićem, koji upadne u ogromnu kriglu piva. „Poseban tretman“ je moćna alegorija o totalitarizmu.

Radio sam 2007. godine intervju sa Goranom Paskaljevićem. Šta se dešava kad opijanje nije nihilizam i beg od stvarnosti, niti bolest, već čin otpora i subverzije prema sistemu koji mogu da oličavaju i autoritarne i totalitarne „askete“. Koje, delom, oličava i doktor Ilić. Sa svojom pritajenom požudom i sadizmom. A da ih ima baš takvih – istorija je već potvrdila više puta. U vreme

Paralela sa našim, i ne samo našim srpskim iskustvom, u „Još jednoj rundi“ je ta da Martin tek pijan postaje đacima zanimljiv profesor istorije. Srpska istorija je često „pijana“ - kafanska. Bez kritičkog otrežnjenja

nedemokratskih režima, rekao mi je Paskaljević, metaforično izražavanje bilo je nužnost. „U to vreme su mi neki naši 'kultni' kritičari zamerali što nisam bio direktniji a oni sami nisu se usuđivali da napišu nijedan redak protiv Tita“, podsetio se Paskaljević.

Režiser je, malo i proročki, te 2007. primetio da je „Poseban tretman“ i danas aktuelan jer se rađaju nove vrste totalitarnosti koje se ne skrivaju nikakvim ideologijama, već iskazuju голу silu u protivljenju drugačijem mišljenju, često koristeći medije kao sredstvo linča. Paskaljević je zaključio da to nije i neće biti samo naš problem.

U svom radu on je odlučio da pre rizikuje da mu zalepe etiketu „izdajnika“ umesto da izabere lagodnu konformističku poziciju. Na moje pitanje o njegovom takvom izboru, odgovorio mi je da je konformizam izdaja samog sebe ukoliko zaista imate drugačije mišljenje, ali čutite da sebi ne biste pravili dodatne probleme. „Nema gore stvari od toga, ali mnogi ljudi to shvate tek kad su na kraju života i kada im postane konačno jasno da se odlaganje smrti ne može

ničim kupiti“, zaključio je Paskaljević. Onda smo se u razgovoru dotakli i ideje rimejka „Posebnog tretmana“ koji bi sa rečima Kaje Kalas (koja li bi je glumila?) u rukama dobrog režisera bio adekvatna metafora novog vremena.

Paralela sa našim, i ne samo našim srpskim iskustvom, u „Još jednoj rundi“ je ta da Martin tek pijan postaje đacima zanimljiv profesor istorije. Srpska istorija je često „pijana“ – kafanska. Bez kritičkog otrežnjenja.

Još početkom 21. veka japanski stručnjaci sa Instituta za neurološke nauke u Tokiju utvrdili su da vinska mušica, stručno rečeno „drozofila“, pati od senilnosti. To je bilo prvi put da je stanje senilnosti ustanovljeno kod neke životinjske vrste koja ne pripada sisarima. U Japanu, vinska ili voćna mušica živi oko 40 dana (što je ekvivalent za 40 ljudskih godina), a postaje senilna posle 20 dana. Do tih rezultata japanski naučnici su došli eksperimentima na uzorku od 1.200 mušica koje su po starosnim grupama zatvarali u posude ispunjene različitim mirisima.

Ili je problem ponavljanja grešaka iz istorije po principu „ko june u krivu šljivu“ upravo u lošoj rakiji ili vinu. Veliki pesnik Ljuba Simović surovo opominje u svojoj vinskog rugalici: „Je li ovo iz močvare zahvaćeno? Slično kiši! Da ga pije, povratilo bi i more! E, ako smo s ovim u proševine išli, lepe smo neveste dovodili u dvore!“... „Pijem, pa razumem Kraljevića Marka što pola pije, a pola Šarcu daje!“ Za pesnika ovo vino je zaseda u mraku, žaba u ustima, kandža u stomaku. „Ako smo ovo pred Kosovo pili, kako smo mogli – dobro smo i prošli!“ Stvarno, kako kaže „rugalica“, bolje i guja da nas pljune u lice, jer „ako smo od ovog uzimali pričest, dosta smo milosti Božje i imali!“.

Kaja Kalas je bar mene asocirala i na autobiografski roman Džeka Londona – „Kralj alkohol“ koji je u originalu objavljen pod imenom „Džon Barlikon“ 1913. godine. Ime Džon Barlikon je sinonim za alkohol, a potiče iz engleske narodne pesme iz 17. veka.

I logično, asocijativni put vodi do Dada Topića, grupe „Tajm“ i njihovog „Kralja alkohola“:

„Tu nam je dom
tu je za nas pravi raj
i brige što nas more
ne smiju prijeći ovaj prag.“

INTERMEZZO

RADNIM DANIMA U 17.30

Da li je Samjuel Huntington bio u pravu?

O Huntingtonu nema neutralnih komentara. Ili ga kuju u zvezde kao nepogrešivog tumača savremenosti i budućnosti, ili ga smatraju polupriučenim opsenarom. Ali o njegovoj mapi sveta i danas se priča – čini se, više nego ikad u ovom veku...

Piše Milan St. Protić

I deja, to je čovek. Mada se V. F. Hegel s ovim nikako ne bi složio. Ipak, za ovu priču najvažniji je autor. Onaj što je ideju o sukobu civilizacija smislio, preneo na hartiju i pod čijim imenom je knjiga s tim naslovom objavljena.

Zato na početku nekoliko biografskih podataka. Bez njih, čini se, ne bi se u potpunosti mogla shvatiti koncepcija sukoba civilizacija.

Samjuel F. Huntington rođen je davne

1927. Umro je 2008. Najveći deo radnog veka proveo je kao profesor na odeljenju političkih nauka glasovitog Harvard

U slučaju našeg regiona, radi se o tromedi, gledano kroz Huntingtonovu prizmu. Ovde se susreću i sukobljavaju zapadna, islamska i slovensko-pravoslavna civilizacija

univerziteta u Kembridžu, u saveznoj državi Masačusets.

Ali njegova karijera nije bila onako briljantna kako bi poštovani čitalac mogao pretpostaviti. On jeste doktorirao na Harvardu 1951. i bio izabran za docenta. No, krajem pedesetih je njegova molba za stalno nastavničko mesto odbijena i on je, razočaran, morao da napusti Harvard. Početkom šezdesetih vratio se na velika vrata. Njegov trijumfalan povratak pozivom harvardskih čelnika ozna-

čio je Huntingtonovu pobjedu i potvrdu intelektualne vrednosti. Potom se više nikad s Harvarda nije selio.

Otrcana fraza kako život piše romane u Huntingtonovom primeru dobija svoju potvrdu, zar ne? Ili je, može biti, to bilo ostvarenje onog što se naziva „američkim snom“. Per aspera ad astra, rekli bi drevni Latini.

Svetsku slavu čekao je do 1996. Tek je u sedamdesetoj godini njegova sposobnost analize i politikološkog posmatranja prepoznata u globalnim razmerama. „Sukob civilizacija“ lansirao ga je u planetarnu orbitu. Postao je, gotovo preko noći, vodeća ličnost intelektualnog sveta. I na zapadu i na istoku. Vodeća, ali i protivrečna.

O Huntingtonu nema neutralnih komentara. Ili ga kuju u zvezde kao nepogrešivog tumača savremenosti i budućnosti, ili ga smatraju polupriučanim opsenarom. Za jedne je on dokaz misa-

rektno doživljenih strahota Drugog svetskog rata, Fukujama je najavio početak nove ere. Ere u kojoj je čovečanstvo, konačno, pronašlo optimalan okvir društvene, to jest političke, organizacije država: predstavnička demokratija, vladavina prava, privatno preduzetništvo sa tržišnom ekonomijom i socijalno zakonodavstvo. Fukujama je bio ubeđen da će ovaj poredak preovladati čitavom kuglom zemaljskom i stvoriti međusobno usklađen svet. Fukujamino ushićenje predstavljalo je puki odblesak opšteg ushićenja. I u SAD i širom zapadne hemisfere.

A onda se, pravo niotkud, pojavio Samjuel F. Huntington. Prekaljen, preiskusan, politikološki vuk. Stari skeptik, takoreći. Neki bi ga i cinikom nazvali. Fukujama je bezgranično verovao u čoveka. Huntington je u čoveka sumnjao. Za Fukujamu je čovek bio kadar za promenu nabolje. Za Huntingtona je čovek

Za jedne je on dokaz misaone nadmoći zapadnjaštva. Za druge je običan propagator Sjedinjenih Država i njihovog međunarodnog statusa i imperijalnih aspiracija

civilizaciju smatrajući da je ona u stvaranju i ocenjuje je kao „potencijalnu civilizaciju“.

Upadljivo je da afričke civilizacije nema nigde. Ovo nije Huntingtonova omaška. Njegov prevashodni kriterijum konfesionalne pripadnosti deli Afriku na zapadnu i islamsku.

Ono što je njegova temeljna teza jeste imanentnost i neizbežnost budućih sukoba na granicama ovih civilizacija. On naročito apostrofira ratobornost islamske civilizacije.

Ratni sukobi, insistira Huntington, izbijaju gde god se islam dodiruje s drugim civilizacijama (Pakistan – Indija, Palestina – Izrael). Mi bismo, sasvim skromno, tome mogli dodati i sukobe na Balkanu jer i oni i geografski i kulturno i religijski pripadaju sukobu civilizacija u njihovim graničnim oblastima. U slučaju našeg regiona, radi se o tromedi, gledano kroz Huntingtonovu prizmu. Ovde se susreću i sukobljavaju zapadna, islamska i slovensko-pravoslavna civilizacija. Uz to, konflikti su starog datuma. Možda, u istorijskoj perspektivi, najstariji od svih koje navodi Huntington. Sa izuzetkom krstaških ratova, po sebi se razume.

Nije mali broj onih koji Huntingtonu zameraju na jednostranosti. Spočitavaju mu činjenicu što je prenebregao sukobe unutar pojedinih civilizacija tretirajući ih kao apsolutno monolitne i ujedinjene u poimanju stvarnosti i sopstvenosti. Ima i onih, ni oni nisu zanezmarljivi, koji veoma kritikuju njegova razgraničenja između civilizacija, tvrdeći da je pojedinu naciju netačno svrstao tamo gde ne pripada. O ovom će, iz prve ruke, biti još nekog slova u završnom delu ovog teksta.

Američki autor apsolutan prioritet daje ovom aspektu u međunarodnim odnosima. On je, u osnovi, protivnik teorije o globalizaciji, to jest pretvaranja čitavog sveta u jedinstven poredak koji proizilazi iz informativne, tehnološke i ekonomske povezanosti svih delova Zemljine lopte. On ne veruje u približava-

Huntington suviše nehajno prelazi preko unutarcivilizacijskih konflikata, uzastopnih sukoba u mešavini plemenskog, ideološkog i religijskog motiva

one nadmoći zapadnjaštva. Za druge je običan propagator Sjedinjenih Država i njihovog međunarodnog statusa i imperijalnih aspiracija.

Posvetićemo dužnu pažnju glavnim tezama Huntingtonovog dela. Pre toga, međutim, neophodno je, bar letimično, baciti pogled na istorijski kontekst. Naime, članak pod istim naslovom objavljen je 1993. u prestižnom američkom časopisu „Foreign Affairs“. Monografija se pojavila, rekoh, 1996. Bilo je to doba ubrzo posle raspada SSSR-a i sovjetskog lagera u istočnoj Evropi, pobjedničke euforije na zapadu i preuranjenog, ako ne i neumerenog, optimizma. Taj optimizam se najbolje ogledao u spisu jednog drugog, daleko mlađeg, američkog politikologa. Reč je, naravno, o Fransisu Fukujami i njegovoj knjizi „Kraj istorije i poslednji čovek“ (1992). Fukujama se rodio 1952, četvrt veka mlađi od Huntingtona. U ono vreme ranih devedesetih imao je jedva četrdeset godina.

U svom mladalačkom posthladnoratovskom oduševljenju, oslobođen di-

nepromenljiv. Menjaju mu se identiteti i identifikacije, porivi za uzajamna neprijateljstva ostaju čovekova konstanta.

Oba naslova su više nego indikativna: „Kraj istorije“ i „Sukob civilizacija“.

Elem, koje su centralne tačke Huntingtonovog razmišljanja? Šta nam on to poručuje?

Njegova polazna teza je ova. Devetnaesti vek bio je vek sukoba imperijalnih sila. Dvadeseti – sukoba totalitarnih ideologija. Dvadeset prvi će biti označen sukobom civilizacija. A civilizaciju čine složeni konglomerati sastavljeni od specifičnih teritorija, kultura, običaja, jezika, mentaliteta i religija.

Na Huntingtonovoj mapi civilizacija, religija zauzima posebno mesto u odnosu na ostale kriterijume za definisanje pojedinih civilizacija.

Evo te civilizacijske geografije Samjuela F. Huntingtona: 1. zapadna; 2. konfučijanska (kineska); 3. japanska; 4. islamska; 5. hindu (indijska); 6. slovensko-pravoslavna; 7. latinoamerička.

Huntington katkad izdvaja američku

nje i uzajamno sadejstvo različitih naroda i njihovih država. Nasuprot tome, Hantingtonova slika sveta je sva u međusobnim potiranjima iz nepomirljivih različitosti, protivrečnosti između kolektivnih identiteta.

Mora se priznati da ljudska istorija govori u prilog Amerikančevom doživljaju doba pred nama. Stvarnost obeležena oprečnostima, ratovima u kojima su teritorije i verovanja imali ne samo glavnu već i ekskluzivnu ulogu, u kojoj su oružani sukobi zakonitost i usud mnogo više nego eksces i devijacija, takođe potkrepljuje Hantingtonovo bazično shvaćanje sveta i odnosa među ljudima. Sukobi civilizacijskih razmera nesumnjivo su označili čovekovo postojanje kroz milenijume. Očekivanje da će se namah ta sudbinska zakonitost promeniti moralo bi da podrazumeva potpunu i dijametralnu transformaciju same prirode ljudskih bića od kolektivismu iz kog proističe netrpeljivost u univerzalnu ljubav čoveka prema drugom čoveku bez obzira na civilizacijske razlike. Hantington je ekstremno u svojoj realističnosti. On svet posmatra u velikom zamahu, povremeno preterujući u generalizacijama. Mnogi kritičari mu najviše zameraju upravo to. Naglašenu uopštenost, robovanje uvreženim klišeima, politikološku strukturalnost.

Tipična rasprava gluvi. Hantington analizira ono što jeste. Oni drugi bi da se bave onim što bi trebalo da bude. Za Hantingtona ne postoje kategorije dobrog i rđavog. Za njegove istomišljenike upravo je to najbitnija tema. Kad se stigne do pitanja optimizma i pesimizma u nauci, dobre su šanse da se krenulo metodološkom stranputicom. Grubo rečeno, ako nema moralnog imperativa u teorijskoj fizici, ne sme ga biti ni u istoriji, ni u politikologiji. Hantington je bliži pameti; Fukujama je bliži srcu. Hantington je trezven do bola; Fukujama je

drag do neodoljivosti.

Pitanje nad pitanjima je ovo. U kojoj meri su potonji događaji od 1996. do dana današnjeg potvrdili ili opovrgli nalaze Samjuela F. Hantingtona?

Ali, pre odgovora, jedna napomena neizlečivog istoričara. Naime, nagoveštaji Hantingtonove koncepcije pojavljivali su se i pre pada „gvozdenih zavesi“. Sa dosta argumenata bi se mogla zastupati teza o „hladnom ratu“ kao su-

Razlog zašto su Grci bili toliko zapeli da Hantingtona ugoste kod sebe i pruže mu priliku za javni nastup s brojnom publikom bio je tipično grčki. I balkanski. On je u svom razgraničenju civilizacija Grčku stavio u slovensko-pravoslavnu, a ne u zapadnu. Ovo su Grci, razumljivo, shvatili kao nacionalnu uvredu

kobu civilizacija: zapadne i slovensko-pravoslavne. Naravno, to je prvenstveno i površinski bio ideološki konflikt sistema liberalne demokratije i komunizma (marksizma-lenjinizma). Ali, u dubljim slojevima istorijskog nasleđa (Fernan Brodel), u staljinizmu se naziru tragovi ruskog imperijalizma, pa i panslavizma. Dakle, Hantington je raspolagao plodnim tlom za svoju konstrukciju. Izrael-sko-arapski rat, u višedecenijskom trajanju s prekidima, sasvim upadljivo je pružao inspiraciju za razmišljanja ovog harvardovca. Isto važi i za suparništvo Pakistana i Indije.

Postoji jedna dodatna okolnost kod Hantingtona koja privlači pažnju i poziva na pozornost. To je odvajanje kineske i japanske civilizacije. Argumentacija za ovakvu podelu je više nego jaka, mada bi se laiku moglo učiniti da je nategnuta, možda i nedovoljno opravdana.

Uostalom, i same Amerikančeve civilizacije nisu epohalno nove. Ne predstavljaju nultu tačku nauke o međunarodnim odnosima i globalnim stremljenjima.

Hantington je imao na čemu da gradi. Istorija čovečanstva je neprekidna, verovatno i beskonačan proces u kome se prepoznaje progresivnost.

No, ta progresivnost nije linearna. Raznorodne civilizacije i njihovi sukobi postoje odvajkad. Ove koje je nabrojao Hantington veoma su drevne i zadiru u duboku prošlost. Milenijumima su daleko od savremenosti.

Otuda bi se autoru „Sukoba civilizacija“ mogla načiniti ovakva primedba.

Njegova slika sutrašnjeg sveta ne pati od fascinantne originalnosti. Anglosaksonska sintagma „stating the obvious“ odveć lako pada na um. Njegovo je

Pre postavljenog pitanja, Grk održa pridiku o Grčkoj kao izvoristu zapadnjačke misli, kulture i umetnosti. Sve sa primerima od Homera do Sofokla i od predsokratovaca do Aristotelove logike i kategoričkog silogizma

delo, te 1996, išlo protivno opštem, gotovo unisonom, huku. Delovalo je nekako prevaziđeno. Više konzervativno nego revolucionarno. Više „démodé“ nego šokantno.

Hantington suviše nehaljno prelazi preko unutarcivilizacijskih konflikata, uzastopnih sukoba u mešavini plemenskog, ideološkog i religijskog motiva: primeri građanskog rata i genocida u Ruandi i osamostaljenje Južnog Sudana kroz oružani sukob izdvajaju se u mnoštvu sličnih sukoba širom Afrike. U Aziji – Korejski rat pedesetih, višegodišnji rat Iraka i Irana, nezavisnost Istočnog Timora, tenzije Kine i Nepala. Zategnutost između Kine i Tajvana u okviru jedinstvenog etničkog korpusa. Na koncu konaca, pripada li Tajvan kineskoj, japanskoj ili zapadnoj (američkoj) civilizaciji? Nabranjanje ovih nedoslednosti bi nas odvelo unedogled.

Aktuelni sukob u Ukrajini isto bi se tako mogao svrstati u sukob unutar slovensko-pravoslavne civilizacije kao i rat Rusije i Gruzije oko Abhazije i Osetije.

Itđ., itđ...

Nije li i sama zapadna civilizacija raspeta između iskonskih antagonizama jevrejstva, katoličanstva i protestantizma?

Opšti pravac u poslednje tri decenije je skoro u dlaku podudaran Hantingtonovom. Obrisu njegovih civilizacija su se iskristalisali, i u političkom i u vrednosnom smislu. Grupisanje ljudi po civilizacijskom merilu počinje da potiskuje devetnaestovekovni i dvadesetovekovni nacionalizam. Umesto pripadnosti nacije sve je primetnije identifikovanje sa svojom civilizacijom. Uporedo s tim, posve očekivano, rađaju se međusobne protivrečnosti. I međusobna negiranja. Jedna civilizacija egzistencijalno ugrožava drugu. Takva je bar percepcija većine u svakoj civilizaciji. Teroristički napad na SAD 11. septembra 2001. i potom nemilosrdna i osvetnička oružana kampanja SAD u

Iraku i Avganistanu. Svojevremeno je turska okupacija polovine Kipra s turskim življem zamalo dovela do rata Grčke i Turske. I Folklandski rat je, u minijaturnoj dimenziji, potvrdio obračun među civilizacijama: zapadna protiv latinoameričke.

Pregršt je ilustracija, ako ne i dokaza, Hantingtonove vizije budućnosti čovečanstva.

Svaka je generalizacija klizav teren. Ali i neophodan način mišljenja. Bez generalizacije nećemo videti veliku sliku. S njom iz vida gubimo detalje. A davo je u detaljima, kažu, s pravom, Englezi.

Možda Hantingtonova namera i nije bila da budućnost predvidi u svakom elementu, u svakoj pojedinosti i svakom fenomenu. Možda je njegova namera bila da ukaže na opšte tokove koji se mogu pretpostaviti i predvideti. Možda je Hantington crtao skicu sutrašnjeg sveta, jedan kroki bliske budućnosti, a ne zaokružen projekat, razvijen do tančina i spreman za izvođenje.

Samjuel F. Hantington, kako god se uzme, pripada jednoj školi mišljenja. Iz te škole mišljenja proistekli su i njegova knjiga, i njegove konstatacije, i njegova tumačenja. Da je njegovo delo obeležilo naše doba, nesporno je. I još će se, zacemento, o njemu razgovarati i debatovati u decenijama pred nama. I pobuđivati interesovanja, slaganja i protivljenja. Po hvale i pokude. Divljenje i pogrde. Već je to sasvim dovoljno za ispunjenje najveće ambicije svakog pisca. I svakog naučnika. I svakog egocentrika.

Samjuela F. Hantingtona upoznao sam jednog junskog dana 2002, osamnaestog ako se ne varam, u grčkoj Atini. Na poziv Kokalis fondacije, on je održao predavanje u atinskoj koncertnoj dvorani pred tri hiljade prisutnih slušalaca. Eksperata, laika i posmatrača. Tad je bio zašao u sedamdeset šestu, tako da mu je, ljubaznošću organizatora, poslat privatni avion u Boston koji ga je doveo i vratio u roku od jednog dana. U Atini

nije ni zanoćio. Zvanično nije objavljena visina njegovog honorara. U kuloarima helenske prestonice, međutim, šušalo se o iznosu od pedeset hiljada dolara.

Razlog zašto su Grci bili toliko zapeli da Hantingtona ugoste kod sebe i pruže mu priliku za javni nastup s brojnom publikom bio je tipično grčki. I balkanski. On je u svom razgraničenju civilizacija Grčku stavio u slovensko-pravoslavnu, a ne u zapadnu. Ovo su Grci, razumljivo, shvatili kao nacionalnu uvredu. Zato su poželili da se s njim suoče na svom bunjištu i priupitaju ga za junačko zdravlje i pobude za takvu nepravdu prema kolevcima zapadne civilizacije.

Kada je izašao na bleštavi podijum, iza njega se na ogromnom platnu pojavila geografska karta sa Hantingtonovim civilizacijama, jasno omeđenim. Predavanje nije trajalo ni sekund duže od unapred predviđenih i ugovorom utaćenih četrdeset pet minuta. Jedan školski čas.

Grci su jedva čekali da Hantington završi. Njima su jedino bitna bila pitanja na kraju. Odmah se za reč javio jedan atinski vizantolog, očito izabran da se obrati Amerikancu. Pre postavljenog pitanja, Grk održa pridiku o Grčkoj kao izvoristu zapadnjačke misli, kulture i umetnosti. Sve sa primerima od Homera do Sofokla i od predsokratovaca do Aristotelove logike i kategoričkog silogizma. Poenta dođe na završetku:

„I posle rečenog, recite nam, profesore Hantington, zašto ste Grčku i Grke smestili u slovensko-pravoslavnu civilizaciju umesto u zapadnu, kojoj po svemu pripadaju?“

Usledi tajac od trena-dva. Zatim odgovor:

„Okej. U pravu ste.“

Harvardovac se okrenu ka svojoj mapi i pomeri granicu tako da se Grčka našla na zapadu.

Gromoglasan aplauz. *Standing ovations.* Grci behu blaženi. I prezadovoljni.

Za večerom mi direktor Kokalis fondacije, moj kolega istoričar i Hantingtonov domaćin, reče:

„Vidiš da je vredelo.“

U tom momentu slavni pisac „Sukoba civilizacija“ uveliko je leteo nad Atlantikom.

A mi, Srbi? Kojoj civilizaciji mi pripadamo?

Znamo li? **N**

Korona virus trese Italiju

Fabricio Korona nije Don Kihot, nije naivni lik koji veruje u slobodu novinarstva, pravnu državu, pravdu i istinu. Sam Korona priznaje da je jedina stvar koja ga interesuje novac. A ta neutoljiva glad za novcem i slavom neizbežno je dovela Koronu u sukob sa najmoćnijim ljudima u Italiji

Piše Željko Pantelić, dopisnik Nedeljnika iz Rima

Kontroverzni italijanski mešetar Fabricio Korona javno je rekao ono o čemu cela Italija šuška već decenijama. Marina Berlusconi i Pjer Silvio Berlusconi, deca Silvija Berluskonija iz prvog braka, po Koroninim tvrdnjama vode dvostruke živote, što ih, prema njegovom tumačenju, potencijalno izlaže riziku ucene. Čak, Korona aludira da pojedinci bliski porodici Berlusconi uživaju privilegovan položaj jer, navodno, znaju ili poseduju kompromitujuće materijale o članovima porodice.

Marina i Pjer Silvio, prema Koroninim tvrdnjama, nisu ono za šta se predstavljaju u javnosti. Brakovi sa Mauriciom Vanadijom, nekadašnjim baletanom, i Silvijom Tofanin, televizijskom voditeljkom, društveni su okvir, prema Koroninim navodima, koji ne odražava u potpunosti njihov privatni život.

Pitanje privatnog života Berluskonijevih ne bi bilo predmet javne rasprave da ga Korona ne povezuje sa navodnim političkim implikacijama potežući dva pitanja. U prvom se navodi iznuda i seksualno nasilje koji se pominju u vezi sa Alfonsom Sinjorinijem, i koji su predmet sudskih postupaka i medijskih spekulacija, a drugo pitanje su sve glasnije ambicije Marine i Pjer Silvija da uđu direktno u politiku i krenu stopama oca.

Koronin advokat Ivano Kjeza, ekspert za tzv. medijske procese – zastupao je i legendu italijanske televizije Pipa Bauda – tvrdi da u svojoj četrdesetogodišnjoj karijeri i 700 slučajeva klevete u kojima je zastupao jednu stranu u postupku,

nije video tako snažan pritisak, medij-sku orkestriranu akciju i raspoređivanje snaga, kao u slučaju tužbe za klevetu Sinjorinija i Medijaseta protiv Korone.

Podsetimo, čak 14 policajaca pojavilo se pre par nedelja u šest ujutro u Koroninom stanu sa nalogom da mu zaplene sve uređaje i dokumenta vezana za slučaj Sinjorini i Medijaset i da ga privedu kod javnog tužioca. Akcije takvih razmera preduzimaju se samo za najteža krivična dela i svakako ne za krivično delo klevete, i to po privatnoj tužbi.

Čak 14 policajaca pojavilo se pre par nedelja u šest ujutro u Koroninom stanu sa nalogom da mu zaplene sve uređaje i dokumenta vezana za slučaj Sinjorini i Medijaset

Motiv Sinjorinijeve tužbe bilo je objavljivanje telefonskih prepiski, fotografija i drugih dokaza, prema navodima Korone, koji potvrđuju postojanje navodne šeme koju je Sinjorini upotrebljavao za izbor konkurenata za rijaliti šou „Veliki brat“.

KO JE ALFONSO SINJORINI

Sinjorini je bio relativno nepoznati tabloidni novinar kada ga je porodica Berlusconi postavila na čelo tračarskih nedeljnika s ciljem da otkupljuje od paparaca kompromitujuće ili eksplozivne fotografije. Tako je osnivač Forca Italije štitio sebe – to je bio period kada je Veronika Lario, Berluskonijeva druga supruga, napisala otvoreno pismo posle Silviovog prisustva na osamnaestom rođendanu jedne devojkice u Napulju, aludirajući da njen muž ima seksualne odnose sa tinejdžerkama – svoje članove porodice, ali i prijatelje i političke saveznike od skandala.

Zahvaljujući Sinjoriniju i novcu koji je dobijao od Berluskonijevih za otkup snimaka paparaca, sve fotografije i video-zapisi završavali su u sefu i nikada nisu ugledali svetlost dana. Pomenu ti materijal je otkupljiv za desetine, a nekada i za stotine hiljada evra, i pored toga što nikada nije objavljen. S druge strane, Berluskonijevi mediji su redovno stavljali na medijski stub srama druge – nekada s pravom, nekada iz političkih ili interesnih razloga, a nekada samo da bi zaradili novac podižući tiraze ili gledanost.

Privilegovana pozicija je, iz godine u

Štićenik Lelea More u kasnim devedesetim bio je mladi Fabricio Korona, sušta suprotnost svog oca, poznatog i priznatog novinara koji je platio preranom smrću svoje novinarske i moralne principe

godinu, omogućavala Sinjoriniju da stiče sve veću moć i reputaciju osobe od poverenja u upravljanju osetljivim informacijama koje se odnose na familiju Berlusconi i druge moćne krugove.

I dok su Berluskonijevi i druge moćne familije bili štićeni, drugi su imali ozbiljne i dugoročne posledice po privatni i profesionalni život upravo zahvaljujući različitom medijskom tretmanu iako su radili iste stvari: predstavljali se da su ono što nisu, baštinici tradicionalnih hrišćanskih vrednosti, a to će reći isključivo heteroseksualci, verni muže-

vi, supruge, verenici i verenice, i osobe koje preziru i žigošu seksualne perversije, pogotovo kod onih koji su na pozicijama moći i navodno zloupotrebljavaju položaj da bi „privoleli“ mlade devojkice ili mladiće na seksualne odnose.

Mnogo veći igrač od Sinjorinija na prelazu između dva veka bio je Lele Mora, menadžer i mešetar, najmoćniji čovek u tzv. televizijskom star-sistemu i jedan od organizatora „bunga-bunga“ večeri u vili Silvija Berluskonija u Arkoru.

Mora, kao i Sinjorini, deklarisan je homoseksualac. Sa njim deli i slabost da ga ne privlače homoseksualci, već heteroseksualci – detalj veoma važan za ovu priču budući da je sve krenulo od krivične prijave foto-modela Antonija Medunja koji za sebe kaže da je heteroseksualac i da ga je Sinjorini seksualno ucenjivao da bi dobio „ulaznicu“ za „Velikog brata“.

Štićenik Lelea More u kasnim devedesetim bio je mladi Fabricio Korona, su-

šta suprotnost svog oca, poznatog i priznatog novinara koji je platio preranom smrću svoje novinarske i moralne principe, počev od toga da novinari ne mogu da budu ničije sluga i sredstvo za ostvarivanje političkih ili drugih ciljeva.

Korona, za razliku od oca, spreman je na sve što donosi zaradu. Znao je da je Mora zaljubljen u njega i koristio je maksimalno tu činjenicu kako bi ušao u televizijski džet-set i pronašao načine da zadovolji svoju enormnu sujetu i alavost prema novcu.

Fabricio je, na ličnom primeru, kroz kreiranje mnogo više medijsko-lukrativne nego ljubavno-romantične veze sa Ninom Morić – tada jednom od najpoznatijih foto-modela u Evropi – shvatio moć fotografije i paparaca, kao i uticaj tračarskih priča i pikantnih fotografija na karijere poznatih ljudi, bez obzira na to da li se radi o političarima, članovima moćnih familija, fudbalerima, glumcima ili televizijskim zvezdama.

KORONA PROTIV NAJMOĆNIJE ITALIJANSKE FAMILIJE

Korona nije fotograf, kako ga često predstavljaju. U celoj svojoj karijeri nije prodao nijednu svoju fotografiju. Na srpskom jeziku najbolji opis njegovog zanimanja jeste mešetar u potrazi za najboljim i najefikasnijim načinom da zaradi novac.

Neutoljiva glad za novcem i slavom neizbežno je dovela Koronu u sukob sa najmoćnijim ljudima u Italiji, počev od familije Anjeli-Elkan, koja je svim sredstvima branila reputaciju Lapa Elkana, rođenog brata Džona Elkana, koga je advokat Đani Anjeli odredio kao svog naslednika. Anjelijevi su nekrunisana italijanska kraljevska familija, jedina koja je preživela fašizam i Prvu republiku, a kako stvari stoje, nadživeće i Drugu republiku.

Lapovo seksualno opredeljenje bilo je veliki mamac za Koronu, toliko zavodljiv da nije prezaao da ga iskoristi čak ni u situaciji kada je unuk Đanija Anjelija rizikovao sopstveni život. Tu na scenu ulazi Sinjorini, tadašnji direktor nedeljnika „Chi“, koji je otkupio fotografije privatne prirode koje su mogle da utiču na javnu percepciju o Lapu Elkanu i sklonio ih je sa tabloidnog podzemnog tržišta.

Paralelno, u novinama koje je uređivao Sinjorini izašla je serija afirmativnih tekstova i reportaža koje Elkana predstavljaju kao ranjivog, ali poštenog i ispravnog momka koji je naučio životnu lekciju.

Familija Elkan nije zaboravila uslugu Sinjorinija i Berluskonijevih i to se konkretno videlo prethodnih nedelja, kada su svi dnevници, portali i drugi mediji u vlasništvu familije Elkan-Anjeli ignorisali sve što je Korona objavljivao – nisu ni pokušali da utvrde da li se radi o istini ili ne, a kamoli šta bi mogla da bude pozadina – ali su davali veliki prostor Sinjoriniju i familiji Berluskoni i Medijasetu za napade na Koronu.

S druge strane, slučajno ili ne, nakon Koroninog „napada“ na Lapa Elkana, u tom periodu je, po mišljenju Korone i dela javnosti, pravosudni sistem pokazao neuobičajen stepen efikasnosti. Korona je za niz relativno sitnih krivičnih dela osuđen, ukupno, na više od deset godina zatvora.

U Italiji se često događa da silovate-

lji, nasilnici, okoreli kriminalci, pa čak i ubice, prođu sa minimalnim kaznama ili zbog dobrog vladanja u zatvoru koriste benefite. Sve to je, iz razloga koji se mogu naslutiti, bilo negirano Koroni i odležao je više od deset godina u pritvorima i zatvorima.

ITALIJA KAO MILOŠEVIĆEVA SRBIJA

Ponašanje italijanskih tzv. mejnstrim medija u slučaju Korona neodoljivo podseća na način informisanja medija tokom režima bračnog para Marković-Milošević (Milošević jeste vladao Srbijom, ali je Markovićeva vladala njim), kada su RTS i drugi režimski mediji, poput Večernjih novosti, Politike i Politike ekspres, objavljivali komentare i kontrainformacije o ljudima i događajima sa kojih nisu izvestili i o kojima nisu napisali nijednu reč.

Familija Elkan nije zaboravila uslugu Sinjorinija i Berluskonijevih i to se konkretno videlo prethodnih nedelja, kada su svi dnevници, portali i drugi mediji u vlasništvu familije Elkan-Anjeli ignorisali sve što je Korona objavljivao

Tako i u italijanskim mejnstrim medijima, od televizije do štampe, sve što Korona objavljuje se ignoriše, a sve što Sinjorini, Berluskonijevi, Medijaset i druge osobe prozване za dvostruki moral, životne standarde i zloupotrebu položaja da bi dobili seksualne usluge, kažu ili urade, redovno i vidno se objavljuje.

Niko nije intervjuisao Koronu, niko nije ni pokušao da utvrdi da li je tačno ili ne to što Korona priča, a kamoli da povede ozbiljnu novinarsku istragu, imajući u vidu ozbiljnost i težinu optužbi.

Neko ko nije gledao Koronine emisije na društvenim mrežama ne zna o čemu se radi. Sve što je Korona izneo, bez specifikacije optužbi, kvalifikuje se kao kleveta ili želja da se naškodi televizijskim zvezdama i familiji Berluskoni.

Sva pravila novinarstva, do kojih mnogi urednici i novinari veoma drže i u tom smislu često drže „filipike“ u televizijskim programima ili tekstovima, pala su u vodu. Ide se toliko daleko da se pohvaljuje ili tendenciozno čuti o pr-

vostepenoj presudi koja je u Italiji uvela na mala vrata cenzuru.

Odluka sudije u postupku protiv Korone jedan je od retkih primera u posleratnoj Italiji da sudija zabrani nekome da govori o drugome pod izgovorom izrazite verovatnoće da će to što bude rečeno biti kleveta.

U Rusiji i Kini takve presude su normalna stvar, ali su u pravnim državama skandal – ili bi barem trebalo da budu – jer ustavi slobodnih i pravnih država garantuju pravo na mišljenje i govor i zabranjuju preventivnu cenzuru. Svako ima pravo da kaže šta ima i šta hoće, a zatim će sudija, po tužbi prozване strane, odlučiti da li se radi o kleveti ili ne i osuditi na novčanu kaznu ili osloboditi tuženog.

ŽRTVE BERLUSKONIJEVIH I SINJORINIJ

Lista osoba koje su prošle kroz medijskog toplog zeca televizija, novina i nedeljnika familije Berluskoni je dugačka – od političara poput nekadašnjeg lidera Nacionalnog saveza Đanfranka Finija i aktuelne premijerke Đorđe Meloni, preko tužilaca i sudija, do novinara, režisera, fudbalera i glumaca.

Dovoljno je podsetiti se tretmana koji je od Kanala 5, udarne televizijske i medijske pesnice familije Berluskoni, nedavno doživela premijerka Meloni.

Bivši nevenčani suprug Melonijeve, Andrea Đambruno, i otac ćerke italijanske premijerke, zaposlen je kao novinar u Medijasetu i voditelj je informativnih emisija.

Televizija kojom direktno komanduje Pjer Silvio Berluskoni objavila je u udarnom terminu, u jednoj od najgledanijih televizijskih emisija, kako tadašnji partner premijerke Meloni kaže koleginci u studiju, tokom pauze i kada su bili van etra, da mu je žao što je nije sreo ranije, aludirajući na svoju vezu sa Melonijevom.

U drugoj prilici, Đambruno je otišao i korak dalje, pitajući koleginicu šta misli o grupnom seksu, „trojkama“ i da li bi učestvovala u njima. Takođe, u najgledanijem večernjem terminu, pred milionskim auditorijumom, prikazano je kako se partner italijanske premijerke, svakih trideset sekundi, hvata za penis i testise, a zatim se i hvali veličinom i virilnošću, kao nekada američki predsed-

nik Lindon Džonson.

Berlusconijski tada nisu brinuli o činjenici da Đambruno nije napravio ni jedno krivično delo, kao ni o tome da njegovi seksualni ukusi i privatna komunikacija sa kolegama, kada nisu uživo u programu, ne ulaze u domen javnog interesa. A da ne govorimo o tome da im nije palo na pamet da je Đambruno sa Melonijevom roditelj devojčice koja još nema punih deset godina i kakve posledice bi ona mogla da trpi.

Takođe, mediji porodice Berlusconijski su za iste stvari za koje se optužuju Sinjorini i njihove gazde stavili na stub srama seriju poznatih javnih ličnosti, takođe sa maloletnom decom i poznatim bračnim ili vanbračnim partnerima. Sledeći logiku koju primenjuju Berlusconijski i sudija koji im je dao za pravo u slučaju Korona, desetine, ako ne i stotine „žrtava“ mogle bi da traže milionske odštete od Medijaseta i drugih medija u vlasništvu porodice Berlusconijski.

POLITIČKA POZADINA

Fabricio Korona nije Don Kihot, nije naivni lik koji veruje u slobodu novinarstva, pravnu državu, pravdu i istinu. Sam Korona priznaje da je jedina

Sinjorini je bio relativno nepoznati tabloidni novinar kada ga je porodica Berlusconi postavila na čelo tračarskih nedeljnika s ciljem da otkupljuje od paparaca kompromitujuće ili eksplozivne fotografije. Na taj način je osnivač Forca Italije štitio sebe

stvar koja ga interesuje novac. Zato je tragikomično kada italijanski mejnstrim mediji pokušavaju da ga diskredituju kao nemoralnu osobu bez skrupula, spremnu na sve samo da uveća sopstveno bogatstvo.

Nije sporno da je Korona osuđivano lice, da ga ne krasi vrline koje bi neki nazvali tradicionalnim, poput poštenja, vernosti, iskrenosti, brige za bližnje, skromnosti i učtivosti.

Korona je sve suprotno, ali to ne znači da ono što je rekao o ćerki i sinu Silvija Berlusconijski nije tačno, baš kao što nije isključeno da u velikoj meri odgovara realnosti njegov opis odnosa u Medijasetu i načina na koji se ponašaju najmoćnija televizijska lica te kuće, od Marije de Filipi, preko Džerija Skotija, do po-

menutog Alfonsa Sinjorinija.

Koronine tvrdnje bi trebalo verifikovati zbog zaštite kredibiliteta i moralnog integriteta De Filipijeve, Skotija ili Sinjorinija. U suštini, nikoga nije briga da li su oni homoseksualci, biseksualci ili seksualni predatori, međutim problem je u tome što je partija Forca Italija u vlasništvu porodice Berlusconijski, baš kao i simbol druge vladajuće partije, Lige severa.

Malo je poznato da je Silvio Berlusconijski 2001. godine kupio simbole tadašnje partije Umberta Bosija, odnosno legendarnu figuru srednjovekovnog lombardijskog otpora i ponosa Alberta da Đusana. To je bila neka vrsta garancije da Liga neće „izdati“, kao 1994. godine kada je Bosi oborio prvu Berlusconijsku vladu.

Indikativno je da je Korona u nekoliko navrata aludirao da brat i sestra Berlusconijski rade na izgradnji alternativne političke infrastrukture koja bi mogla da oslabi poziciju Melonijeve. Ne radi se o banalnoj sumnji, budući da se parlamentarni izbori održavaju 2027. godine i da su stručnjaci za ispitivanje javnog mnjenja, po nalogu zainteresovanih, uradili seriju anketa o raspoloženju biračkog tela sa opcijama da su na čelu Forca Italije Pjer Silvio Berlusconijski i Marina Berlusconijski.

Iznenadjenje je da je Pjer Silvio bio bolje kotiran od Marine Berlusconijski. Sve doskora je bilo rašireno uverenje da je Marina a ne Pjer Silvio ime na koje se treba opkladiti u kontekstu silaska jednog Berlusconijski u političku arenu.

Sledeći latinsku krilaticu „cui prodest“, najveći dobitnik Koroninog „krstaškog pohoda“ protiv Berlusconijskih jeste upravo Đorđa Meloni. Ne bi se radilo samo o „osveti“ zbog izlaganja ruglu oca njene ćerke; naprotiv, imajući u vidu pragmatičnost Melonijeve, za nju je mnogo važnije da preventivno deluje protiv ulaska novog Berlusconijski u političku arenu.

Još jedno „bunga-bunga“ iskustvo Italiji nije potrebno; štaviše, moglo bi da bude pogubno, jer su Italijani već potrošili dve zlatne rezerve da spasavaju državu – Marija Montija i Marija Dragija – trećeg nema na vidiku, a između Salvinijski, Vanačija, Berlusconijski, Šlajmonje, Kontea, Bonelija i Fratojanija, Melonijeva je ubedljivo najmanje loše rešenje za Italiju. **N**

USKRSNUĆE EVROPE

Stari kontinent nije za bacanje

Potpisivanjem dva sporazuma o slobodnoj trgovini Evropska unija se vraća na svetsku scenu i pozicionira kao poželjan partner u globalnoj ekonomiji. Sporazumima sa Merkosurom i Indijom (ranije sa Kanadom i Japanom) oživljava se globalizacija koju američki predsednik pokušava da ugasi

Piše Miša Brkić

Trebalo joj je samo deset dana da se vrati. Vitalnija, poželjnija, spremnija, odlučnija, motivisanija, atraktivnija. Spektakularno na velika vrata 17. i 27. januara Evropa je ušetala na svetsku pozornicu kojom u poslednje vreme dominiraju neizvesnosti, visoko podignuti zidovi (barijere) i lični hirovi samopromovisanih vladara sveta.

Evropski proizvođači dobijaju bescarinski pristup tržištima od 1,7 milijardi stanovnika, a najveći dobitnik je evropska auto-industrija

Godinama osporavana i ponižavana od kremaljskog cara i ruskih petokolonaša čije su kampanje dezinformaci-

ja podsticale polarizaciju i nepoverenje u institucije liberalne demokratije i slobodnog tržišta, pokazala je već na startu 2026. godine da stara dobra Evropa nije za staro gvožđe i da može da bude svetski lider u promociji slobodne trgovine kao motora ekonomskog rasta i blagostanja. Istovremeno, to je i vruć šamar dojučerašnjem savezniku s druge strane Atlantika.

Veliki dani za Evropu.

U ta dva dana Evropa je napravila dva „armstrongovska“ koraka, velika i za običnog evropskog građanina i za čovečanstvo – posle 25 odnosno 20 godina pregovaranja finalizovala je i potpisala sporazume o trgovini bez carina i barijera sa savezom Merkosur (Argentina, Brazil, Paragvaj i Urugvaj) i Indijom i tako svojim proizvođačima otvorila tržišta od oko 1,7 milijardi ljudi koje sa evropskim tržištem čini zonu slobodne trgovine od 2,1 milijardu stanovnika. Zahvaljujući (i) Evropi stvorene su dve najveće slobodne trgovinske zone na svetu u kojima učestvuju 32 države i koje stvaraju 23 odsto (EU plus Merkosur) i 25 odsto (EU plus Indija) svetskog bruto domaćeg proizvoda. Nije slučajno dogovor s Merkosurom nazvan „više od sporazuma“, a s Indijom „majka svih sporazuma“ (nijedan indijski trgovinski partner do sada nije dobio toliko veliko ukidanje carina).

Sporazumi s Merkosurom i Indijom (od 2016. godine i sa Kanadom, a od 2019. i sa Japanom) značajna su pobeda Evrope u starom sukobu s Putinom i novom odmeravanju snaga s Trampom. Ruska propaganda već dugo zagovara ratnohuškačku teoriju protiv Evrope koju Putinov portparol Dmitrij Peskov formuliše kao „nedostatak vizionara koji znaju da planiraju i sagledavaju posledice u budućnosti“.

Cilj Moskve i pre prve invazije na Ukrajinu bio je da svim sredstvima sruši Evropu i razbije evropsko jedinstvo, predstavljajući je kao slabu, nekompetentnu i nesposobnu da deluje i predvodi. Tramp zastupa sličnu tezu o nesposobnoj i sklerotičnoj Evropi, ponižava je, prognozirajući joj „brisanje iz civilizacije“, nudi joj se kao tutor i sa svojim saveznicima unutar EU pokušava da je razbije. Na tim platformama okupljaju se i antievropski nastrojeni pojedinci, grupe i političke partije iz Srbije pokušavajući da zaustave njenu integraciju u Evropsku uniju.

Činjenica je da je Evropa naročito u poslednjih petnaestak godina, spavajući na lovorikama, počela da zaostaje u odnosu na SAD i Kinu, najpre u razvojnom, tehnološkom i finansijskom sektoru a zatim i u proizvodnom. Nedovršena institucionalna i finansijska integracija, zdravstvena kriza, pokidani lanci snabdevanja, rat Rusije protiv Ukrajine, energetska kriza i „američki virus“ suverenizma skrajnu-

Četiri trgovinska sporazuma koje je Evropa potpisala sa Kanadom, Japanom, Merkosurom i Indijom pokrivaju tržište od 2,7 milijardi potrošača

li su Evropu s globalnih privrednih tokova i njenu ekonomiju učinili zavisnom i ranjivom.

Najnoviji odgovor Evrope na sve te spoljne i unutrašnje nevolje bio je brutalno globalistički – slobodno tržište. To je budućnost čovečanstva a ne protekcionizam i rat za teritorije. Promocija trgovine zasnovane na pravilima a ne na privatnim hirovima i istorijskim fantazmagorijama. Globalizacija a ne suverenizam. Ponovno uspostavljanje lanaca snabdevanja, ukidanje carina i trgovinskih barijera. Evropa je ukinula carine na 92 odsto uvoza proizvoda iz Merkosura i na 99,5 odsto uvoza robe iz Indije, a kao protivuslugu stekla je pravo da u zemlje Merkosura bez carine izvozi 91 odsto robe i 96,6 odsto u Indiju.

Globalizacija je sveta reč, kodno ime moderne civilizacije, ugrađena u oba sporazuma. Revitalizacija slobodnog tržišta zasnovanog na pravilima, osim konkretnih dobiti za potrošače i industrije, najvažniju korist donosi za svetsku ekonomiju. Pokidani lanci snabdevanja posle pandemije kovid-19, napad Rusije na Ukrajinu i Trampov unilateralizam nagovestili su kraj globalizacije koja je u proteklih četrdesetak godina pomogla mnogim nerazvijenim zemljama (uključujući Kinu, Rusiju i mnoge države jugoistočne Azije, Afrike i Latinske Amerike) da se izbore sa siromaštvom stanovništva i ekonomski napreduju. I označili povratak hladnog rata u svetsku ekonomiju. Evropa sa svojim partnerima – prvo s Kanadom i Japanom, a sada sa Merkosurom i Indijom – vraća na tržište od 2,3 milijarde potrošača apdejtovanu verziju globalizacije (partnerstva ekonomskih blokova na slobodnom tržištu) o kojoj je na Svetskom ekonomskom forumu u Davosu govorio kanadski premijer Mark Kerni.

Mnogo puta do sada Evropa je bila spora, birokratizovana, neodlučna i nedelotvorna ali je na početku 2026. pokazala da je vratila samopouzdanje i ponovo zauzela ulogu u svetskoj ekonomiji koja joj objektivno i pripada. Njeno političko

rukovodstvo pokazalo je da nije nesposobno kao što u prljavoj propagandi sugerišu Moskva i Vašington.

Evropa se ne raspada, naprotiv. Potpisivanjem ovih trgovinskih sporazuma stiče još bolju startnu poziciju u oblikovanju svetskog ekonomskog poretka. Evropa ne brani stari poredak ali deluje kao svetlo u tunelu, razumevajući da se trošak strateške autonomije, suvereniteta, može i deliti sa partnerima. Zajednička ulaganja u sticanje otpornosti jeftinija su od modela da svako gradi svoju tvrđavu.

Trgovinski sporazumi koji počivaju na komplementarnosti (kao, na primer, Merkosur) donose dobit za sve potpisnike. Koalicije EU–Merkosur i EU–Indija nastale su oko trgovinskih poslova ali imaju snagu da se prošire i na zajedničke projekte razvoja, investiranja, istraživanja, energetike, eksploatacije retkih metala, standardizacije pravila, zaštite intelektualne svojine i brige o okolišu. Ali sve to moguće je samo s partnerima koji dele dovoljno zajedničkih vrednosti da mogu zajedno i da deluju. Ovi sporazumi šalju snažan signal svetskoj ekonomiji da se zemlje potpisnice prilagođavaju Trampovom protekcionizmu i nepoštenim praksama Kine ne tako što same postaju protekcionističke, već produbljuvanjem trgovinskih i ukupnih ekonomskih veza s partnerima.

Poslovni krugovi okupljeni oko Privredne komore EU ne kriju zadovoljstvo i ocenjuju da sporazum sa Merkosurom „postavlja temelje za strateško partnerstvo između EU i ključnog brzorastućeg regiona“.

Karlos Kuerpo, španski ministar ekonomije, trgovine i biznisa, gleda sporazum s Merkosurom kroz novu dioptriju. On smatra da je dvostruki pristup Evrope, koji podrazumeva proširenje mreže trgovinskih sporazuma uz produbljivanje unutrašnje integracije, pobednička formula za konkurentnost. „Potpisivanje sporazuma šalje jasnu poruku nade: Evropa će čvrsto stajati u odbrani globalnog trgovinskog i multilateralnog sistema zasnovanog na pravilima na kojem je izgrađen, i iz kojeg su demokratija i otvorena trgovina cvetale... U vreme kada se čini da se ‘vladavina najjačeg’ vraća, Evropa mora projektovati globalno liderstvo kroz svoje vrednosti i principe, a ne grubu silu. Saradnja i integracija treba da

prevladaju nad pretnjama i unilateralizmom. To je jedini način da se stvori prosperitet za sve. Sporazum otvara ogromna nova tržišta koja su željna jasnoće i predvidljivosti usred magle protekcionizma i neizvesnosti stalno promenljivih tarifa“, zaključuje Kuerpo.

Za Ursulu fon der Lajen sporazum je više od trgovinskog pakta: „U vreme sukoba, fragmentacije i sve većeg protekcionizma on šalje svetu jasnu poruku da se globalna trgovina i dalje može graditi na poverenju i zajedničkim interesima i može doneti stvarnu dobit građanima i privredama.“ Za šeficu evropske vlade ključno je da su dve privrede komplementarne. Evropi je potreban siguran pristup sirovinama (litijum, gvozdene ruda, nikl) na kojima se zasniva njena zelena i digitalna tranzicija, a Latinska Amerika ima neke od najvećih svetskih rezervi tih sirovina. S druge strane, zemljama Merkosura potreban je stabilan pristup kapitalu, tehnologiji i diverzifikovanim tržištima što donosi Evropa. „Rezultat je istinska korist za sve“, kaže Ursula fon der Lajen.

Sličnog je mišljenja i Ignasio Lula da Silva, predsednik Brazila, koji tvrdi da „u vreme jačanja političkog ekstremizma, Merkosur i Evropa na konkretan način pokazuju da multilateralizam, koji je posle Drugog svetskog rata doneo velike koristi svetu, i dalje ostaje relevantan i nezamenjiv... Sporazum će proširiti međusobni pristup strateškim tržištima kroz jasna, predvidljiva i uravnotežena pravila. Uklanjanjem trgovinskih prepreka i uspostavljanjem zajedničkih regulatornih standarda ulaganja proširiće se izvoz i lanci vrednosti s obe strane Atlantika“.

A indijski premijer Narendra Modi podseća da sporazum s Evropom pokriva 25 procenata globalnog bruto domaćeg proizvoda i jednu trećinu globalne trgovine. „To je najveći sporazum u istoriji Indije. Sporazum predstavlja najambiciozniji trgovinski sporazum Indije do sada i trebalo bi da preoblikuje lance snabdevanja, moć određivanja cena i izgleda za rast u svim sektorima. On će preoblikovati globalnu ekonomiju.“

I analitičari dele mišljenje političara. „Sporazum između EU i Merkosura osmišljen je da poboljša bezbednost lanca snabdevanja, diverzifikuje snabdevanje i olakša evropske investicije u lokal-

ne prerađivačke industrije, uz održavanje visokih standarda održivosti i predvidljivih trgovinskih pravila. Zemlje Merkosura su glavni proizvođači ključnih kritičnih sirovina, uključujući litijum, niobijum, tantal i prirodni grafit, što čini ovo partnerstvo strateški važnim za Evropu. Sporazum šalje snažan signal podrške otvorenim tržištima u vreme kada se globalna trgovina suočava sa rastućim protekcionizmom. On pruža Evropi nove kanale za diverzifikaciju trgovinskih puteva dalje od SAD i Kine i jačanje njenog prisustva u regionu bogatom resursima. Jačanjem veza sa Merkosurom, Evropa se uključuje u sve konkurentniju trku za kritične sirovine. Simbolička i geopolitička vrednost sporazuma nadmašuju ekonomski uticaj. Prava vrednost sporazuma ide dalje od jednostavne ekonomije. Za Evropu, ovo nije samo trgovina već obezbeđivanje strateških resursa i uravnoteženje globalnih konkurenata. Sporazum Merkosura jača kredibilitet Evrope kao globalnog trgovinskog aktera i stvara mogućnost za finalizaciju sporazuma koji su godinama u zastoju“, konstatuje se u analizi ING banke.

A iz Santander banke poručuju da je to strateški savez za 21. vek i „jedan od najambicioznijih trgovinskih sporazuma koje je ikada zaključio bilo koji blok. On učvršćuje poziciju Evrope kao drugog najvećeg trgovinskog partnera Merkosura, posle Kine. Sporazum jača globalni ugled obe strane“.

Tumačeći sporazum Evropa-Indija Jern Flek, viši direktor Evropskog centra Atlantskog saveta, kaže da su „previranja izazvana tarifnom politikom Trampove administracije i nefer trgovinskim praksama Kine očigledno izostrila umove, povećala fleksibilnost i ubrzala napore obe strane da postignu dogovor posle godina zastoja u pregovorima“.

Sporazumi koje je u Asunsionu i Nju Delhiju potpisala šefica evropske vlade Ursula fon der Lajen donose neverovatne ekonomske koristi evropskim privredama, proizvođačima i stotinama miliona građana koji će moći da kupuju jeftinije proizvode i da dobijaju više od 440.000 novih radnih mesta. Primera radi, sporazum sa Merkosurom povećać BDP Evropske unije za više od 77,6 milijardi evra do 2040. godine, izvoz za 50 milijardi evra (prošle godine bio je 113 milijardi evra) a evropski izvoznici ušte-

deće više od četiri milijarde evra smanjenjem carina. Istovremeno, evropski izvoz u Indiju udvostručiće se do 2032. godine (2024. godine bio je 114 milijardi evra), a evropski proizvođači uštedeće na carinama još četiri milijarde evra. Samo na ukidanju carina evropske kompanije uštedeće jedan godišnji bruto domaći proizvod Crne Gore. Za zemlje Merkosura koristi su koncentrisane u poljoprivredi i lakoj industriji. Evropska unija će smanjiti ili ukinuti carine na većinu poljoprivrednog izvoza, uključujući meso, šećer i etanol, a koristi će imati i proizvođači obuće i tekstila iz Argentine, Brazila, Urugvaja i Paragvaja. Za EU ukidanje carina u strateškim sektorima kao što su automobili, mašine i hemikalije stvorice nove mogućnosti za izvoz i integraciju lanaca snabdevanja. Sporazumi sa Merkosurom i Indijom stvaraju naročito velike šanse za evropsku automobilsku, mašinsku, hemijsku i farmaceutsku industriju na čije se proizvode ukidaju carine.

Automobilski sektor, koji je već nekoliko godina u velikoj krizi, zahvaljujući ovim sporazumima najveći je pobednik.

Primera radi, auto-industrija trenutno se suočava s tarifama od 18 odsto (delovi) i do 35 odsto (automobili) koje ne pogoduju izvozu u Latinsku Ameriku gde je 2024. godine prodato vozila i delova za pet milijardi evra. Kad sporazum stupi na snagu, automobili evropskih proizvođača biće znatno jeftiniji jer će se prodavati bez (ili s minimalnom) carine. Slične benefite za posrnu evropsku auto-industriju donosi i sporazum sa Indijom.

Carine na automobile Folksvarena, BMV-a, Mercedes-Benca i Renoa postupno će se smanjivati sa 110 odsto na samo 10 odsto, dok će se za automobilske delove u potpunosti ukinuti posle pet do deset godina.

Smanjene carine će se primenjivati na godišnju kvotu od 250.000 vozila, što je šest puta veća kvota od one koju je Velika Britanija dobila u svom sporazumu sa Indijom.

Inače, Indija je činila samo 2,4 procenata ukupne robne trgovine EU u 2024. godini, što je malo u poređenju sa udelom SAD od 17,3 procenta ili kineskim 14,6 procenata. Kad sporazum stupi na snagu, taj deo indijskog trgovinskog kolača u narednih sedam godina primene mogao bi da se za Evropu udvostruči (plan je rast od 107,6 odsto ili 230 milijardi evra).

Indija je pristala na veća smanjenja carina nego što su mnogi očekivali.

Carine koje se kreću do 44 odsto na mašine, 22 odsto na hemikalije i 11 odsto na farmaceutske proizvode biće uglavnom ukinute. Indijske carine na vina smanjiće se sa 150 na 75 odsto po stupanju sporazuma na snagu a kasnije bi mogle pasti na 20 odsto, a carina na evropsko maslinovo ulje postupno će se smanjivati s 45 odsto i za pet godina doći će na nulu.

Među najvećim dobitnicima sporazuma s indijske strane su proizvođači odeće i izvoznici dragog kamena i nakita jer će evropske carine na ove proizvode biti smanjene na nulu. Indija dobija trenutni pristup bez carine evropskom tržištu tekstila vrednom 220 milijardi dolara. Indijski proizvođači hrane će takođe dobiti preferencijalni pristup evropskom tržištu. Rejting agencija CareEdge Ratings procenila je da bi Indija mogla da poveća svoj tržišni udeo na evropskom tržištu sa pet odsto na devet odsto, što donosi skoro 3,8 milijardi evra godišnje na srednji rok.

Posebna pažnja tri pregovaračke strane u pregovorima bila je usmerena na osetljiv sektor poljoprivrede i agrarne industrije. Evropske države, članice Merkosura i Indija trudile su se do krajnjih granica kompromisa da zaštite od konkurencije svoje proizvođače mleka i mlečnih proizvoda, žitarica, govedine, soje, šećera, živine, vina, maslinovog ulja... ali i agrarne robne marke i geografsko poreklo. Sporazumu su se najviše protivili evropski poljoprivrednici zabrinuti zbog moguće nelojalne konkurencije iz država Merkosura i Indije. Zbog toga je Evropska komisija preuzela dodatne obaveze prema poljoprivrednicima koje omogućavaju suspenziju preferencijalnih tarifa ako nagli porast uvoza dovede do pada cena osetljivih proizvoda u EU, osnivanje kriznog fonda za poljoprivredu od 6,3 milijarde evra u sledećem budžetu EU i preusmeravanje 45 milijardi evra iz fleksibilne rezerve u sledećem budžetu EU ka poljoprivredi i ruralnom razvoju. Posebno intenzivno praćenje planirano je za uvoz govedine, živine, pirinča, meda, jaja, belog luka, etanola, agruma i šećera.

Carine na automobile Folksvarena, BMW-a, Mercedes-Benca i Renoa postupno će se smanjivati sa 110 odsto na samo 10 odsto, dok će se za automobilske delove u potpunosti ukinuti posle pet do deset godina

Posle Merkosura i Indije, Evropa se sprema za sporazume o slobodnoj trgovini sa zemljama jugoistočne Azije (Indonezija, Malezija, Tajland) i Bliskog istoka (Ujedinjeni Arapski Emirati).

Efekti ranije potpisanih sporazuma sa Kanadom i Japanom više su nego pozitivni, očigledni i ohrabrujući.

Od 2016. godine, kad je potpisan CETA sporazum sa Kanadom, do 2023. godine bilateralna robna trgovina porasla je 65 odsto, na 76,4 milijarde evra. Podaci Instituta Kil pokazuju da je izvoz robe iz EU u Kanadu povećan 27 odsto, a uvoz iz Kanade 32 odsto. Sektor usluga je takođe pokazao snažan rast, sa povećanjem izvoza i uvoza od 19 i 15 odsto. Izvori Evropske unije tvrde da je broj malih i srednjih preduzeća koja izvoze u Kanadu porastao za petinu. Zahvaljujući CETA sporazumu bruto domaći proizvod Evropske unije svake godine od 2016. do 2023. bio je veći 3,2 milijarde evra. U tom periodu evropski izvoz farmaceutskih proizvoda povećan je 58,4 odsto (5,4 milijarde evra), bakra i proizvoda od bakra 100,8 odsto (774 miliona evra), hemikalija 250 odsto (4,2 milijarde evra), aviona 100 odsto (1,4 milijarde evra), gvožđa i čelika 89,9 odsto (1,8 milijardi evra), poljoprivrednih proizvoda 80 odsto (2,9 milijardi evra), aluminijuma i proizvoda od

aluminijuma 78,7 (390 miliona evra), odeće 75,1 odsto (778 miliona evra). Ukidanje (ili smanjenje) carina donelo je evropskim izvozniciima uštede od 505 miliona evra, a Kanada i EU zajednički su kroz slobodnu trgovinu stvorile BDP vredan 15 biliona evra.

ETA sporazumom sa Japanom koji je stupio na snagu 2019. ukinuto je 99 odsto carina. Ekonomsko partnerstvo Evrope i Japana obuhvata blizu 30 odsto globalnog BDP-a i tržište od 600

miliona ljudi. Ukupna robna trgovina 2023. bila je 112 milijardi evra (uvoz iz Japana 59 milijardi, izvoz iz EU 53 milijarde) i bio je 14,2 odsto veći nego pre potpisivanja sporazuma. Vrednost razmene usluga porasla je 27 odsto. Japan je povećao izvoz gvožđa i čelika 320 odsto, brodova i čamaca 147 odsto, obuće 133 odsto, fotografske robe 18 odsto i električnih mašina osam odsto. Istovremeno, evropski proizvođači povećali su izvoz u Japan predmeta od zlata i srebra 125 odsto, žitarica 76 odsto, farmaceutskih proizvoda 25 odsto, električnih mašina 28 odsto. Primera radi, kad se posmatraju evropske države pojedinačno, izvoz automobila iz Slovačke povećan je 14.730 odsto, izvoz citrusa iz Italije porastao je 7.092 odsto a izvoz meda iz Bugarske 144 odsto.

Evropski izvoznici imali su uštedu od ukinutih carina od 840 miliona evra a kroz slobodnu trgovinu EU i Japan generisali su BDP od 18 biliona evra.

Četiri trgovinska sporazuma koje je Evropa potpisala sa Kanadom, Japanom, Merkosurom i Indijom pokrivaju tržište od 2,7 milijardi potrošača. Nova tržišta bez barijera i carina neverovatna su prilika za evropsku privredu da lakše i brže prevaziđe recesiju, izgradi nove i ojača stare lance snabdevanja, stvori veću autonomiju i otpornost, otvori milione novih radnih mesta i poveća standard građana. Ali to još nije kraj evropskih muka. Predstoji sprovođenje nove razvojne strategije i njeno finansiranje zajedničkim kapitalom za šta je Evropi potrebna dodatna unutrašnja homogenizacija ako želi da kapitalizuje ulogu važnog globalnog igrača stečenu učešćem u kreiranju slobodne trgovine. **N**

Odbrana Tužilaštva, Ustava i nezavisnosti **NIKO NAS NIJE „OTEO“**

Razgovarao Dušan Telesković
Fotografije Nebojša Babić

Vlast je prošle nedelje počela da koristi zakon kao oružje za obračun sa nepodobnima. U svojevrstnoj „veponizaciji“ (eng. weaponisation) i obračunu sa samostalnim tužiocima i nezavisnim sudijama, parlament je usvojio, a predsednik potpisao set zakona na predlog poslanika vladajuće stranke Uglješe Mrdića.

Na udaru se posebno našlo Tužilaštvo za organizovani kriminal, po čijem predmetu za slučaj „Generalštab“ se na optu-

NI DO KAKVE
„OTUĐENOSTI“ JAVNOG
TUŽILAŠTVA NIJE
DOŠLO, VEĆ JE ONO
BAŠ SUPROTNOST,
U POTPUNOSTI
PRATILO SVE PROPISE
I AKTE KOJE JE
REPUBLIKA SRBIJA
DONELA. OD USTAVA,
PREKO ZAKONA,
DO STRATEGIJA
O SUZBIJANJU
RAZLIČITIH VRSTA
KRIMINALA, POSEBNO
KORUPCIJE I PRANJA
NOVCA

KOLEGIJUM JE DONEO
ODLUKU DA ĆE UPUTITI
USTAVNOM SUDU
PREDLOG ZA OCENU
USTAVNOSTI OVOG
ČLANA ZAKONA O
JAVNOM TUŽILAŠTVU
POSEBNO, ALI I
DRUGIH ČLANOVA ZA
KOJE SMATRA DA SU
U SUPROTNOSTI SA
USTAVOM

@nebojsa_babic_photography

ženičkoj klupi „prvi put u novijoj istoriji“ našao jedan aktuelni ministar – Nikola Selaković.

Dok sprovode i istragu za „Nadstrešnicu“ u kojoj su osumnjičena dvojica bivših ministara, ali i šest-sedam drugih predmeta (kažu – osetljivijih od ova dva), tužioci TOK-a nalaze se na posebnom udaru – preti im manjak ljudi po „Mrdićevim zakonima“, odnosno „vrćanje u matična tužilaštva“. To će se desiti i tužiteljki Ireni Bjeloš koja je prošle nedelje vodila predmet istorijske zaplene pet tona marihuane u selu kod Kruševca.

Zajedno sa njima, na udaru su i tužiocima za visokotehnološki kriminal (VTK). Njima, koji su odbili da hapse političke protivnike, preti stavljanje kod kontroli tužioca koji se smatra Vučićevim lojalistom – Nenada Stefanovića – u potezu koji budi strah da bi mogao da bude uvod u ograničavanje slobode mišljenja na društvenim mrežama.

O novim zakonima, napadima izvršne vlasti na tužilaštvo, razgovarali smo sa Brankom Stamenkovićem, predsednikom Vrhovnog saveta tužilaštva.

Da krenemo od usvojenih novih zakona. Kako vi ocenjujete ove promene?

Većina glavnih, a posebno javnih tužilaca u Srbiji u ovim promenama vide izuzetan gubitak samostalnosti u obavljanju svog posla. Mislim da javni tužioci sa pravom postavljaju pitanje šta je zaista ostalo od Ustavom proklamovanih načela javnog tužilaštva i nas kao nosilaca javnotužilačke funkcije. Iako članovi Ustava propisuju šta je to javno tužilaštvo, koja je njegova osnovna uloga, i na koji način je ono pozicionirano u državnom ustroju Republike Srbije, skoro su svi saglasni da se ovim zakonima realnost menja i da odredbe Ustava praktično postaju neprimenjive.

Šta je razlog za to?

Razlog za to su dubinske zakonske promene koje pažljivo, u stvari, menjaju pravo na samostalnost javnih tužilaca u svakodnevnom radu. Na primer, bitna promena se odnosi na Ustavom i zakonom propisan institut obaveznog uputstva, tj. naloga rukovodioca javnog tužilaštva javnom tužiocu koji radi u određenom predmetu.

Kao što naziv instituta sugeriše, radi se o uputstvu kako i šta mora biti predu-

zeto, tj. urađeno. Zakon je i ranije, kao i sada, dopuštao i dopušta javnom tužiocu koji je takvo uputstvo dobio, da ukoliko smatra da je ono nezakonito ili neosnovano, da uloži prigovor.

Zakonskim izmenama iz 2022. godine uveden je jedan odličan mehanizam za odlučivanje po ovim prigovorima u vidu kolegijalnog tela zvanog Komisija saveza. Njeno ovlašćenje je bilo da samo rešava po prigovoru u vezi sa obaveznim uputstvom, kao i još dva instituta vezana za postupanje u predmetima. Komisija je činilo pet istaknutih glavnih javnih i javnih tužilaca najviših rangova koji su na osnovu svog bogatog radnog iskustva mogli da pravilno ocene da li je izdato obavezno uputstvo zakonito i osnovano. Odluka se donosila većinskim glasanjem.

Dakle, na jedan visokoprofesionalan kolegijalan način dolazilo je do ocene da li glavni javni tužilac nekog javnog tužilaštva greši ili ne u izdavanju uputstva, i da li time povređuje zakon ili osnovanost izdavanja uputstva za postupanje.

I to se sada ukida?

Izmenjenim Zakonom o javnom tužilaštvu ova komisija se ukida i umesto nje odlučivanje o zakonitosti i osnovanosti vraća se u monokratsko odlučivanje šefova javnih tužilaštava, u ovom slučaju hijerarhijski višeg glavnog javnog tužioca. Konkretnije, prigovor tužioca koji radi u predmetu biće dostavljen neposredno višem šefu tužilaštva koji će odlučiti o tome da li je niži šef postupio zakonito i osnovano.

Ovakvo rešenje je postojalo pre 2022. godine i bilo je jedno od predmeta značajne kritike kako domaće tako i strane stručne javnosti, usled čega je i došlo do promene kojom je umesto ličnog šefovskog odlučivanja to izmešteno na kolegijalni nivo Komisije.

To više nije slučaj i mislim da će ovaj povratak na staro značajno obeshrabriti javne tužioce da ulažu prigovore iako misle da je uputstvo njihovog šefa nezakonito i neosnovano jer odluka o tome više neće biti rezultat rada više iskusnih i starijih tužilaca, već nekoga ko je šef šefu.

Praksa pre 2022. godine je pokazala da je u takvom sistemu vrlo retko dolazilo do ulaganja prigovora jer tužioci nisu videli korist, s obzirom na to da su viši šefovi po pravilu odbijali prigovore i potvr-

Formiranje ovog posebnog javnog tužilaštva imalo je i te kako svoje razloge pre 23 godine, i njegov rad do sada i nadalje apsolutno ne samo da opravdava već i zahteva njegovo postojanje

divali odluke nižih šefova. U tom slučaju bi tužilac koji je uložio prigovor skoro po pravilu bio izložen nekoj vrsti pritiska od strane svog šefa zašto je uopšte ulagao prigovor na ono što je on rekao da mora biti urađeno u predmetu.

Vrlo nezahvalna i nepovoljna situacija, koja je, kao što sam rekao, vrlo obeshrabrujuća za javne tužioce. U takvom poretku stvari postavlja se pitanje šta zaista ostaje od samostalnosti javnog tužioca koji postupa u predmetu.

Visoki savet tužilaštva na čijem se čelu nalazite upozorio je pre usvajanja ovih zakona da bi oni mogli da faktički naruše ustavnu zabranu spoljnog uticaja na rad tužilaca? Da li u tome vidite cilj ovih promena – da vlast ima uticaj na tužilaštvo i da se smanji uticaj samih tužilaca?

Ustav naše zemlje izričito propisuje da je zabranjen uticaj bilo koga van javnog tužilaštva na postupanje tužilaca u pojedinim predmetima. Unutrašnji uticaj je dozvoljen, ali na zakonit način putem prethodnih obaveznih uputstava. Ukoliko je taj mehanizam promenjen i oslabljen na način na koji sam opisao, onda se postavlja pitanje da li će to dati signal drugima van javnog tužilaštva da na drugi način pokušaju uticaj na tužioce kako će raditi svoj posao.

Naravno, tako nešto predstavlja takozvani nedozvoljeni uticaj, ili krivično delo, no, kakva će realna brana postojati za te pokušaje ostaje da se vidi. Fer je reći da su pre 2022. godine obavezna uputstva, koliko mi je poznato, bila retkost. Međutim, neki glavni javni tužioci su vrlo često pribegavali upotrebi tih uputstava i na taj način pokušavali da utiču na javne tužioce kako će raditi svoj posao.

Spomenuta Komisija je neke prigovore uvažavala, neke ne, bez obzira na to ko je uputstvo izdao ili ga osporio. Sada, pošto tog mehanizma više nema, glavni javni tužioci koji su prethodno često koristili uputstva, sada se mogu samo osećati ohrabrenim da na takav način nastave da postupaju sa javnim tužiocima u tužilaštvima u kojima su rukovodioci.

Šta je još sporno u ovim zakonima?

Možda najspornija odredba koja je doneta je ta da Vrhovno javno tužilaštvo u međunarodnoj saradnji nadalje mora da dobije prethodnu saglasnost Ministarstva pravde. Međunarodna saradnja Vrhovnog javnog tužilaštva na osnovu donetih zakona i međunarodnih ugovora obuhvata i rad javnog tužioca za vezu u instituciji Evropske unije za brzu krivično-pravnu operativnu saradnju Eurodžast.

U toj međunarodnoj saradnji se postupa u konkretnim predmetima u kojima se razmenjuju dokazi, učestvuje u operativnim akcijama i tako dalje. Imajući u vidu novu normu može se zaključiti da je ona dala za pravo Ministarstvu pravde da odobrava ili ne naše postupanje u pojedinom predmetu, što je izrazito zabranjeno Ustavom.

Time, ova odredba može biti i jeste, po mišljenju Kolegijuma Vrhovnog javnog tužilaštva, neustavna. S tim u vezi Kolegijum je i doneo odluku da će uputiti Ustavnom sudu predlog za ocenu ustavnosti ovog člana Zakona o javnom tužilaštvu posebno, ali i drugih članova za koje smatra da su u suprotnosti sa Ustavom.

Predlagač ovih izmena, poslanik SNS-a Uglješa Mrdić, naveo je da je cilj ovih izmena „jačanje poštovanja Ustava, i da se deo otuđenog i otetog tužilaštva i sudstva vrati pod kontrolu države Srbije“. Jesu li tužilaštvo i sud bili „otuđeni i oteći“ ili je nešto drugo posredi?

Izjave poslanika Mrdića u vezi s javnim tužilaštvom i pravosuđem u našoj zemlji koje su mi poznate, nikada mi nisu bile jasne. Prosto mi je bilo neverovatno da se tako lako iznose tvrdnje bez ikakvih dokaza.

Ukoliko ste narodni poslanik, predsedavajući Odbora za pravosuđe Narodne skupštine, imate formalno pravničko obrazovanje, neverovatno je da, čak i u svrhu političke promocije i ostvarivanja političkih zadataka, izjavljujete tako nešto za drugi deo državnih institucija bez i trunke ne samo održivih, nego bilo kakvih dokaza, time iskazujući ne samo

nepoštovanje, već grubo narušavanje principa podele vlasti.

Ili taj princip podele vlasti, u stvari, realno ne važi, iako je propisan Ustavom kao sastavni deo vladavine prava na kojoj počiva funkcionisanje naše države.

Mislim da je taj narativ o „otuđenosti“ namerno plasiran u propagandne svrhe da bi se opravdale promene u zakonima koje su se desile.

Ni do kakve „otuđenosti“ javnog tužilaštva nije došlo, već je ono baš suprotno, u potpunosti pratilo sve propise i akte koje je Republika Srbija donela. Od Ustava, preko zakona, do strategija o suzbijanju različitih vrsta kriminala, posebno korupcije i pranja novca.

Ako takvo postupanje tužilaštva putem pažljive realizacije usvojenih i donetih zakona i strategija naše zemlje predstavlja otuđenje, onda mi se čini da poslanik Mrdić i ja ne govorimo ili ne shvatamo značenje izraza našeg jezika na isti način.

Kako će se ovo odraziti na Tužilaštvo za organizovani kriminal (TOK) koje se nalazi pod žestokim napadima vlasti? Da li će ovo ojačati ili oslabiti tu instituciju?

Navedene izmene će definitivno oslabiti rad Javnog tužilaštva za organizovani kriminal. Iako se, praktično, samo jedna odredba, i to ne direktno, odnosi na ovo javno tužilaštvo, rezultat njene primene u neposrednoj budućnosti može biti jako negativan.

Naime, amandmanom koji je uvršten u predlog, i nakon toga usvojen kao deo zakona, predviđeno je da sva upućivanja javnih tužilaca u bilo koje javno tužilaštvo prestaju po proteku 30 dana od dana stupanja na snagu zakona.

Konkretno, u slučaju JTOK-a to znači da od 20 javnih tužilaca koji trenutno rade u tom specijalizovanom javnom tužilaštvu, 11 će morati da se vrate u svoja matična tužilaštva jer će im upućivanja prestati.

Šta će se desiti ako oni, po ovim izmenama zakona, budu vraćeni u svoja matična tužilaštva? Da li će se time zaustaviti istrage koje vode?

Neki vrlo bitni predmeti, koliko znam, kao što su finansijski deo „Nadstrešnice“, „Jovanjica“ i drugi, ostaće bez javnih tužilaca koji su preduzeli i sproveli sve dosadašnje radnje u tim predmetima.

Devet javnih tužilaca koji su izabrani i ostaju u TOK-u već su preopterećeni svojim predmetima i njihovo angažovanje na predmetima kolega koji odlaze sigurno znači značajno produženje i komplikovanje u postupanju ne samo u predmetima koji su ostali bez „svojih“ tužilaca, već i u predmetima preostalih tužilaca koji će morati svoje radno vreme i pažnju sada da dele na 100% više predmeta. Vrlo brzo ćemo biti svedoci kakav je realan domet ovih promena kada je TOK u pitanju.

A da li postoji opasnost da se, posle ovog, iz istraga uklone aktuelni ministar i dvojica bivših u slučajevima „Generalštab“ i „Nadstrešnica“?

Ne smatram da postoji opasnost da se u bilo kom predmetu nakon promena nastavi rad drugačije od onoga kako Krivični zakonik, Zakonik o krivičnom postupku, i Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, terorizma i korupcije, propisuju i nalažu.

Bilo bi potrebno da se smene svi nosioci javnotužilačke funkcije u tom tužilaštvu i da se izaberu, postave ili upute javni tužioci koji su spremni da postupaju suprotno navedenim zakonima, da bi do

bore za TOK.

Time, oglas za izbor devet javnih tužilaca u ovom javnom tužilaštvu je važeći i ne postoje prepreke da se njihov izbor održi.

Tada će se jasno videti da li TOK može računati na to popunjavanje kapaciteta i nastavak rada, ili će se opstrukcija nastaviti a njihov rad dalje ugroziti.

U širem kontekstu, uvođenje TOK-a u pravni sistem Srbije Zoran Đinđić platio je glavom. Da li preči sada uklanjanje ove institucije? I šta bi to značilo za Srbiju?

Javnost je čula za inicijativu da se TOK ukinu i da se uspostavi kao jedno od odeljenja pri Višem javnom tužilaštvu u Beogradu.

Iako se od te ideje odustalo, barem za sada, prethodno usvojena odredba koja značajno umanjuje ljudski kapacitet tog tužilaštva ima sličan krajnji efekat – onemogućavanje TOK-a da u skladu sa pravilima struke i vođenja postupka i suđenja u razumnom roku goni učiniocima najtežih krivičnih dela propisanih zakonom.

Formiranje ovog posebnog javnog tužilaštva imalo je i te kako svoje razloge pre 23 godine, i njegov rad do sada i na-

veći deo karijere ste proveli boreći se protiv te pošasti. Kako sad gledate na ove izmene? I šta one znače za borbu protiv VTK?

Srbija je bila među prvim zemljama u svetu, posebno u Evropi, a sigurno u regionu, koja je imala posebne državne organe za borbu protiv visokotehnološkog, tj. „cyber“ kriminala. Prve ideje o posebnom zakonu i organizaciji datiraju još sa kraja devedesetih godina.

Prvi nacrt predloga zakona sam lično predao Ministarstvu pravde za vreme mandata ministra Batića. Zakon o posebnoj organizaciji i nadležnosti usvojen je 2005. godine, a prvi organi formirani su tokom 2006. i 2007. godine. Kuriozitet je da smo Posebno javno tužilaštvo za VTK i posebne policijske i sudske organe imali na osnovu ovog zakona nekoliko godina i pre nego što smo ratifikovali Konvenciju Saveta Evrope o visokotehnološkom kriminalu.

Naši javni tužioci i policajci, kao i pojedine sudije, smatrani su, i još uvek se smatraju kao izuzetni stručnjaci u ovoj oblasti sa izuzetnim rezultatima kako u domaćim, tako i u međunarodnim okvirima. Za Srbiju kao zemlju stručnih „cyber“ tužilaca i policajaca, i dobro urađenih predmeta sa značajnim rezultatima, čulo se i čuje na svim kontinentima naše planete. Sada, svi ovi uspesi se direktno dovode u pitanje.

Odeljenje za VTK nadležno je za teritoriju cele zemlje, ali se stavlja pod još jaču kontrolu glavnog javnog tužioca Višeg javnog tužilaštva u Beogradu Nenada Stefanovića?

Umesto da dođe do logičnog napretka u organizaciji i radu Posebnog tužilaštva za visokotehnološki kriminal time što bi novim zakonom ono dobilo status javnog tužilaštva posebne namene, i time izašlo iz hibridnog statusa u kome se nalazilo, i ovde je došlo ne samo do reverznog već i goreg položaja javnog tužilaštva i tužilaca.

Izmenama tog specijalizovanog zakona koji je uspešno primenjivan 20 godina, umesto unapređenja položaja on je umanjen tako što je to Posebno tužilaštvo postalo jedno od odeljenja pri Višem javnom tužilaštvu u Beogradu.

Umesto posebnog javnog tužioca koji rukovodi tim posebnim tužilaštvom/odeljenjem, novim zakonskim rešenjem njime će rukovoditi rukovodilac koga

Neki vrlo bitni predmeti kao što su finansijski deo „Nadstrešnice“, „Jovanjica“ i drugi, ostaće bez javnih tužilaca koji su preduzeli i sproveli sve dosadašnje radnje u tim predmetima

takve promene došlo. Pošto duboko verujem u zakon, zakonitost u radu, profesionalnost najvećeg broja javnih tužilaca, i državnost naše zemlje, duboko sumnjam u ovakav ishod događaja.

Hipotetički je moguće da Visoki savet tužilaštva na čijem se čelu vi nalazite, u međuvremenu uputi nove tužioce u TOK. Da li je to izvodljivo?

Zakonski je moguće da ovaj saziv Visokog saveta tužilaštva do 6. aprila ove godine izvrši ne samo upućivanje već i izbor javnih tužilaca u TOK. Dosadašnja opstrukcija rada Saveta u pogledu izbora glavnih javnih i javnih tužilaca zbog koje je tokom 2025. godine onemogućen izbor 20 glavnih javnih tužilaca i 88 javnih tužilaca direktno, i još 32 planirana do kraja te godine, nije obuhvatila i iz-

dalje apsolutno ne samo da opravdava već i zahteva njegovo postojanje.

I ne samo postojanje već i značajno unapređenje kapaciteta u svakom smislu.

Možda ću vas iznenaditi kada kažem da je to i jedna od glavnih obaveza naše države na koju se obavezala u okviru Akcionog plana za sprovođenje odredbi Poglavlja 24 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Evropskoj uniji. Te obaveze su usvojile Vlada i Narodna skupština Republike Srbije. Ne javni tužioci. Mi ih sprovodimo. No, izgleda da su se stvari promenile.

Izmene zakona posebno pogađaju i Odeljenje za visokotehnološki kriminal. Vi ste u Srbiji začetnik borbe protiv visokotehnološkog kriminala,

Možda najspornija odredba koja je doneta je ta da Vrhovno javno tužilaštvo u međunarodnoj saradnji nadalje mora da dobije prethodnu saglasnost Ministarstva pravde

postavlja glavni javni tužilac Višeg javnog tužilaštva u Beogradu, umesto Vrhovnog javnog tužioca, ili umesto izbora za glavnog javnog tužioca Javnog tužilaštva za visokotehnoški kriminal od strane Visokog saveta tužilaštva.

Novim zakonom je čak izričito propisano, praktično podvučeno, da rad tog odeljenja nadgleda glavni javni tužilac VJT Beograd, kome rukovodilac odeljenja direktno odgovara. Sam komandni jezik zakona upućuje na to da se očekuje bespogovorna poslušnost i izvršavanje naloga glavnog javnog tužioca tog tužilaštva. Šta će to u praksi značiti, ostaje da vidimo.

Javnost strahuje da ovaj potez pokazuje želju vlasti da se potpuno ukine sloboda mišljenja i kritika sa društvenih mreža. Da li sad postoji takva mogućnost i da li je strah javnosti opravdan?

Sloboda izražavanja i informisanja je zagarantovana Ustavom i zakonima naše zemlje. Ona obuhvata i izražavanje mišljenja i informisanje putem društvenih mreža. Naravno, nije svako izražavanje mišljenja i informisanje dopušteno. Ukoliko se te slobode i prava zloupotrebljavaju i kažnjive su zakonom, onda se može očekivati reakcija policije i javnog tužilaštva.

Sa druge strane, ne može biti opravdano ekstenzivno tumačenje zakona, posebno ne Krivičnog zakonika Republike Srbije, koji vrlo precizno propisuje uslove za krivičnopravnu odgovornost učinioca krivičnog dela. Ukoliko su ti uslovi prekoračeni ili prekršeni, onda govorimo o zloupotrebi zakona od strane onoga ko to čini. To može biti i javni tužilac i on može biti disciplinski kao i krivično odgovoran za takvo ponašanje.

Šta će konkretno ove izmene Zakona o VTK doneti, ostaje da vidimo. Ja i dalje verujem u profesionalnost javnih tužilaca koji rade u tom, sada, odeljenju, kao i u iste kvalitete onih koji će eventualno biti dodatno raspoređeni ili preuzeti rad od sada postupajućih tužilaca.

A kako vidite druge sporne izmene pravosudnih propisa? Da li će one imati štetne efekte za borbu protiv korupcije, kako tvrdi „Transparentnost Srbija“? Da li se to naročito vidi u odredbama koje se odnose na produženje dozvoljenog trajanja v. d. stanja u sudovima i tužilaštvima i brisanje pravila da se kolegijum javnih tužilaca izjašnjava o predloženom godišnjem planu i izveštaju o radu?

Vršioći funkcija glavnih javnih tužilaca i upućivanja u kontinuitetu javnih tužilaca bez izbora predstavljali su neke od glavnih zamerki i razloga za izmene Ustava 2022. godine. Upravo je tada bilo zamereno da se ciklično pojavljuju isti ljudi kao vršioci funkcija koji se ne biraју, te da se umesto izbora za javne tužioce bez ograničenja koristi institut upućivanja.

Bilo je tada polemike oko toga da li će promene takvog sistema dovesti do tehničkih problema u funkcionisanju javnog tužilaštva, ali je postignut konsenzus da izmene kojima se ograničavaju ovakva postavljenja i upućivanja mogu doprineti boljem radu Visokog saveta tužilaštva i voditi ka izborima ovih nosioca javnotužilačkih funkcija, umesto njihovog držanja u neizvesnosti.

I takvo rešenje se pokazalo kao pravnično, valjano i uspešno jer je Visoki savet tužilaštva u periodu od dve godine izabrao 34 glavna javna tužioca i 238 javnih tužilaca svih nivoa javnih tužilaštava u našoj zemlji. Dakle, ukupno smo izabrali 272 nosioca javnotužilačke funkcije, što potpuno novih, što onih koji su napredovali po funkciji. Da nije bilo ranije spomenute opstrukcije tokom 2025. godine, ovaj broj bi bio uvećan za još barem 140 javnih tužilaca, što bi ukupno bilo 412 novoizabраних javnih tužilaca. To bi predstavljalo nešto manje od 50% ukupnog sastava javnog tužilaštva.

Sada se i u ovom segmentu vraćamo unazad, u period pre 2022. godine, u postavljenja i upućivanja koja vode u neizvesnost ljude koji rade, i putem koje neizvesnosti je moguće izvršiti ili pokušati da se izvrši uticaj na njih u postupaka

nju. Ovakav mogući ishod smatram poraznim.

Centralno pitanje i dalje su nedavni tužilački izbori. Šta su oni zapravo pokazali?

Izbori za članove Visokog saveta tužilaštva koji dolaze iz reda javnih tužilaca i koji su organizovani i održani 23. decembra 2025. godine imali su rezultate punog legaliteta i legitimiteta. To znači da su javni tužioci jasno, njih 740, tj. 97% biračkog tela, bez bilo kakve povrede izbornog prava, izabrali svoje predstavnike tog dana, njih petoro.

U javnosti se pisalo i pričalo o tome da je vlast na ovaj način pokušala da potčini Visoki savet tužilaštva i najvišu tužilačku organizaciju, da li je to tačna percepcija?

Nažalost, neopravdanim prigovorima i žalbama, zloupotrebama u postupku verifikacije mandata i neshvatljivim odlukama Ustavnog suda rezultati tih izbora su poništeni, a postoji inicijativa da izvršna vlast preduzme korake za ponavljanje izbora na osnovu odluke Ustavnog suda, iako Visoki savet tužilaštva već tu odluku sprovodi.

Moja pretpostavka razloha za takvo postupanje je želja da se izborni rezultati promene i da neki drugi javni tužioci budu izabrani za članove Saveta.

Sve ove postupke i radnje nakon 23. decembra smatram duboko razočaravajućim; oni vode ka pravnoj nesigurnosti i ugrožavanju vladavine prava u našoj zemlji.

Napomenuću još jednom da je sastavni deo vladavine prava po našem Ustavu pravo na slobodni izbor. U ovom slučaju to pravo je poništeno.

U kakvom je stanju sad Visoki savet tužilaštva? Da li u ovakvoj situaciji možete efikasno da delujete?

Visoki savet tužilaštva i dalje funkcioniše, jer svih 11 članova ostvaruju svoj mandat u ovom sastavu do 6. aprila ove godine. Međutim, realnost je da su odnosi manjeg broja članova prema drugima vrlo poremećeni, čak do tog momenta da član Saveta po položaju podnosi neutemeljenu krivičnu prijavu protiv drugog člana, radi postizanja određenog cilja.

Da li će ovaj sastav Saveta imati snage da donese još značajnih odluka do isteka mandata, ostaje velika nepoznanica. **N**

Za razliku od ostalih iz jugoslovenskog prostora Srbija ne objavljuje podatke o tome koliko ima ljudi u vojnoj strukturi. Motiv za to je suzbijanje javnih kritičkih analiza problema sa nedostatkom kadra

Šta briga biznismena što je neko čuvao otadžbinu

U praksi se pokazalo da prosečan vojnik nije prepoznat na civilnom tržištu radnih resursa. Olako su prekopirana strana rešenja iz zemalja drugog kulturnog kodeksa u kojem se podrazumevalo da se ceni rad za državu, i to posebno u uniformi

Piše Aleksandar Radić

Vojška Srbije (VS) svežim promenama zakona uvela je vojnike po profesiji, na neodređeno vreme sve do penzionisanja sa navršene 53 godine života. U profesionalnim armijama obično se na vojnike računa do 35. godine jer su do tada u punoj psihofizičkoj snazi.

Na prostoru tzv. regiona prilike nisu povoljne po poslodavca jer se mladi teško odlučuju na to da budu vojnici i zato se čini sve da se zadrži kadar. Prvobitno svi su odredili limit od 35 godina. Zatim, sve armije jugoslovenskog prostora ponudile su vojnicima šansu da postanu podoficiri i da postizanjem čina ostanu u službi preko starosnog limita do penzionisanja.

U praksi se pokazalo da prosečan vojnik nije prepoznat na civilnom tržištu radnih resursa. Olako su prekopirana strana rešenja iz zemalja drugog kulturnog kodeksa u kojem se podrazumevalo da se ceni rad za državu, i to posebno u uniformi.

Nisu balkanske zemlje Amerika koja u privatnom sektoru pruža prednost u prijemu na posao onima koji su došli iz armije. Nema milosti za borce za otadžbinu u očima biznismena koji nekako vole nacionalne zastave, ali ako se pita za posao odmahnu glavom. Onaj ko pravi pare ne brine za one koji su za male pare čuvali otadžbinu (okej, na primeru VS izostavimo predsednikove „kobrice“ jer njihove plate su veće od oficirskih u bilo kojoj zemlji ex-YU zone).

Na Balkanu mora se prvo postati pu-noletan pa se ide u vojsku, a Amerikancima i Amerikankama nudi se posao vojnika sa 17 godina ako se potpišu roditelji. Federalni zakon kaže da se vojnik ne može zadržati u službi duže od 42. godine života, ali vidovi su odlučili da postave svoj limit i marinac se može biti samo do 28 godina, a pripadnik US Army do 35.

Tehnički vidovi drže kadar duže – US Navy do 34 i US Air Force do 39. Amerikanci su bili uzor za Balkance, ali pravila su se morala prilagoditi „lokalnim uslovima“.

Zato su starosne granice pomerene i traženi su mehanizmi zaštite i garancija posle izlaska iz službe. U Sloveniji i Severnoj Makedoniji limit su podigli na 45 godina, a zatim se država stara da se nađe novi posao. U Crnoj Gori vojnik ide iz vojske sa 45, ali mora da se snađe. U BiH sada je u toku procedura promene zakona na temu da se služba produži sa 40 na 45 godina, ali bez penzije. U Hrvatskoj je uvedeno penzionisanje sa 50 godina.

Idemo od severa pa preko planina i ravnica do juga. Slovenci – tradicionalno liberalni i kao da još uvek pitaju Kardaš za savete za radnička prava. Kod njih možete da se prijavite za službu kao vojak sve do 44. godine iako sa 45 morate skinuti uniformu. Kandidati koji su primljeni potpisuju ugovor za rad u Slovenskoj vojsci (SV) u trajanju od 10 godina. Alternativa su i kraći, od tri ili pet godina, ali onda se prima niža plata. Država stimuliše obavezu na duži rok, ali

kada prođu svi rokovi i proslavi se četrdeset peti rođendan ide se u civile.

Slovenci su smislili više ponuda pa isluženi vojnik može da bira. Prva je da ostane u radnom odnosu sa državom kao poslodavcem. Ako ima potrebe i mesta, vojnik može da ostane na uhlebljenju kao civil i nastavi rad u ministarstvu ili nekoj od državnih službi. On zadržava svoj platni razred nezavisno od zakonskih odredbi koje određuju sistem plata u javnom sektoru i to je jedna od nadoknada koje daje država.

Ako se desi da bivši vojnik na novom poslu prima manju osnovnu platu od ranije dok je nosio uniformu, ministarstvo odbrane pokriva razliku. Ako nema kuda da ode, ministarstvo odbrane preuzima na sebe obavezu da pruži pomoć u potrazi za novim poslodavcem, da pruži osiguranje dok se ne pronade posao i pokrije penziona i invalidsko osiguranje. Forme radi obaveza resora je da informiše, savetuje i da pruži priliku vojaku da uđe u ugovornu rezervu.

Ako se radi o vojniku sa 15 godina službe, predviđeno je da ministarstvo obezbedi obuku za civilnu profesiju, da se pokriju troškovi poslodavca prema državi za platu novog radnika i do pet godina. Poslednja mera je jednokratni iz-

nos pa neka se snađe kao civil – nešto završi ili otvori neku firmicu.

Slovenci su otvoreni i cene da su podaci o ljudskim resursima od javnog interesa. Zato se objavljuju i redovno ažuriraju – ovog meseca SV ima 2.185 vojnika koji čine 34,85% svih aktivnih pripadnika. U celini SV ima 6.272 čoveka u miru i 1.312 ljudi u ugovornoj aktivnoj rezervi. Trenutno se u komandama i jedinicama nalazi 189 rezervista i zato u celini SV ima 6.461 čoveka.

Hrvati su bili primerni u NATO i smatrali su da treba držati vojnike odnosno mornare do 35 godina i kasnije su se predomislili i uveli su prijem na neodređeno vreme. Hrvatsku uniformu može da nosi lice koje se prijavi do 30 godine. Računa se da ima srednju školu, ali ako se pojavi sa osnovnom nema problema – može u stroj, ali ako do isteka prvog ugovora od dve godine završi dodatno obrazovanje uz podršku ministarstva odbrane.

Posle dve godine delatni (aktivni) vojnik/mornar Hrvatske vojske (HV) može da bude primljen na neodređeno vreme. Pensioniše se u godini u kojoj navršava pedeset, i to najkasnije sa poslednjim kalendarskim danom te godine.

Izveštaj o HV predat parlamentu o si-

Poslednji podaci koji su se pojavili indirektno preko jednog doktorata odnose se na vreme od pre četiri-pet godina kada je od 22.500 ljudi u VS bilo 8.200 vojnika

stemu odbrane u prošloj godini navodi da su 31. decembra 2024. imali 4.551 vojnika što je 29,25% od svezg kadra (15.558 uniformisanih lica i civila).

U Crnoj Gori vojnici po ugovoru zaseda su u najlošijoj poziciji. Prvo, starosni limit za prijem je postavljen najniže u ex-YU, na samo 25 godina. Prvo se potpisuje pristupanje službi na jednu godinu, a zatim slede trogodišnji ugovori. Zakon kaže da se služba završava sa navršanih 45 godina života i tačka. Udeo profesionalnih vojnika u sastavu VCG je 27,32% – 529 od 1.936 ljudi u uniformi i civilu. Za VCG podatak o organizacijsko-formacijskom stanju je javan i zato se zna da su projektovane potrebe za 826 vojnika ili da proračunamo – nedostaje gotovo 36%.

U BiH zakon kaže da se vojnik prima u službu najkasnije do 27. godine života i da je maksimalna dužina trajanja službe do 40. godine. Sada se razmatra predlog da se pomeri taj rok na 45 godina. Kada se potpiše ugovor, on se razmatra nakon tri, šest i 10 godina.

Ministarstvo odbrane može da produži trajanje službe, ali o tome informiše zakonodavnu vlast po imenu i prezimenu, nacionalnoj pripadnosti i razlozima. Osim prelaska u podoficire posle školovanja postoji jedan poseban detalj u propisima BiH – viši čin može se dobiti izuzetno „po preporuci komandanta“.

Podaci o ljudskim resursima u BiH su precizni, ali procedure pripreme izveštaja prespore, pa citiramo podatke za 31. decembar 2023. o tome koliko ima ljudstva – od 8.914 pripadnika OS BiH vojnici su 3.966 odnosno 44,49%.

Armija Severne Makedonije prima vojnike ne starije od 25 godina i posle obuke od tri meseca potpisuje se ugovor na četiri godine.

Služba ide sve do 45. godine, a tada vojnika direktno preuzima neki od državnih organa ili lokalne vlasti za radno mesto na kojem može da ostane do penzionisanja. Ako to ne želi, vojnik može da dobije jednokratnu naknadu od dve prosečne neto-plate za svaku godinu provedenu u službi. U armiji je predviđeno u ovoj godini 6.950 formacijskih mesta, ali nema podataka koliko je vojnika uračunato u taj broj.

Vratimo se na VS koje od 1. januara 2011. godine ima potpuno profesionalnu popunu u miru. Za razliku od ostalih iz jugoslovenskog prostora Srbija ne objavljuje podatke o tome koliko ima ljudi u vojnoj strukturi. Motiv za to je suzbijanje javnih kritičkih analiza problema sa nedostatkom kadra jer se eventualni veliki raskorak između definisanih potreba kroz formaciju i stvarnih prilika može pripisati lošem radu ministarstva odbrane i VS na propagandi poziva i pridobijanju kandidata za službu i istovremeno velikog odliva. Resor se ne bavi razmišljanjem o tome kako rešiti probleme već prikrivanjem prilika.

Zato od 2016. godine ne objavljuju podatke o veličini VS, a od oktobra 2023. podaci o popuni u miru i ratu definisani su kao poverljivi. Od 2024. godine određen je rok od 20 godina za čuvanje objedinjenih podataka, pa tako ako vas zanima koliko sada ima vojnika možete to možda da saznate 2045. godine.

Poslednji podaci koji su se pojavili indirektno preko jednog doktorata odnose se na vreme od pre četiri-pet godina kada je od 22.500 ljudi u VS bilo 8.200 vojnika. Sada ako kažu zvaničnici da je po-

puna odlična, morate poverovati ako ste Vučićevi sledbenici, a ako niste – vaš problem što ste znatiželjni. Ima ko da brine, ali jasno je da je uvođenje obaveznog vojnog roka rešenje za pokrivanje i prikrivanje duboke krize u prijemu profesionalca i slabog odziva dobrovoljaca.

Iz Vojnog sindikata Srbije tražili su godinama unazad da se poprave prilike za kategoriju vojnika jer je imala najmanje plate, najviše obaveza i nalazila se pod stalnim pritiskom pretnje da neće dobiti produžetak službe.

Taj mehanizam održavanja pasivne agresije, pretnje koja može da se ostvari, dovodi prosečnog ugovorca do izbora da ode iz sistema ili da prihvati sve što se zatraži da radi. Bezbednosne strukture gledale su na borbu za prava vojnika kao neprijateljsko delovanje i preduzele su obimnu operativnu akciju u kojoj su početkom prošle godine prvo očistili rukovodstvo sindikata uključujući Novicu Antića, demoralisali su članstvo i zatim su postavili politički podobno rukovodstvo za koje se kladimo da su na listi sigurnih glasova SNS-a.

Ove godine potpuna podela društva koju su provele vlasti, na one koji su za njih i protivnike odrazila se na status vojnika jer su pod vrlo snažnim pritiskom zahteva da se mora pokazati politička podobnost. Zatim su 3. decembra u parlamentu prihvaćene promene Zakona o VS koje su popravile status ugovoraca jer se sada njima pruža prilika da ostanu u uniformi sve do penzionisanja. Kada su sindikalci to tražili, bili su ignorisani, ali vlasti su ocenile da se mora pružiti nešto vojnicima koji gundaju i nisu srećni zato što su stvorene kaste unutar sistema – oni koji žive od obične plate i elita koja ima nekoliko puta veću platu jer su recimo u „Kobrama“ i obezbeđuju sinove velmoža.

Zakon i uredba o prijemu u vojnu službu kažu da se ugovor za vojnika zaključuje na do tri godine, a „zavisno od potreba službe može se zaključiti i na kraće vreme, ali ne kraće od šest meseci“. Alternativno ulazi se u radni odnos na neodređeno vreme.

Dobro zvuči za stari kadar ostati pod državnim uhlebljenjem, ali videćemo kako će biti praksa jer već sada stižu glasovi da generali i služba bezbednosti žele samo „dobre vojnike“, a za njih su to oni koji pričaju protiv masovnih protesta, gnušaju se N1 i Nove S, ne čitaju Nedeljnik i rade po modelu „ja okom, ti skokom“. **N**

„Samo kap
veselja
tražim...”

Aplauz od devet minuta za Lolu Novaković

Nagađalo se da je kao najbolja jugoslovenska pevačica imala aferu sa predsednikom Indonezije, „nesvrstanim“ Ahmedom Sukarnom, i da je bila Naserova miljenica, a svojeglavi Krcun je brže-bolje izvadio ruku iz džepa, kada je, jednom, slučajno, u Košutnjaku, prošla pored njega

Piše Duška Jovanić

Po pričama iz naše bolje prošlosti, Lola Novaković je imala život zbog koga je mogla da je „boli štikla“, a njene suze, čak i kada su išle bez direktnog televizijskog prenosa, nisu rušile mit o neobuzdanoj, opasnoj ženi koja je previše osećala.

Bila je jedna od prvih „javnih“ žena koja nije morala da, preko muškaraca, otkriva ko je, niti su joj oni ikada bili izgovor. Fama o njoj, kao glamuroznoj

li iz činjenice da se nije „ljubila kao da mora“, ni kao da neće.

Način na koji je na jednom od zagrebačkih festivala otpevala pesmu „Ti nisi došao“, predstavljao je njenu ličnu ljubavnu dramu i celoj Jugoslaviji je dugo stajala knedla u grlu, koju je izazvao uobraženi Vice Vukov, dok se u garderobi domundavao sa Gabi Novak koje će njih dvoje nagrade da pokupe, ali nacija, ipak, njene suze i to što je ostavio nije oprostila Cunetu Gojkoviću.

ali publika nije prestajala da arlauče. Za to vreme, ja sam mrtva hladna izlazila da se poklanjam. Na kraju sam uhvatila taksi i sama se, bez prve nagrade, koju je umesto mene primio kompozitor Alfons Vučer, vratila u hotel.

To što je, posle svega, Lola zavolela jednog jakog i rasnog mladića, kome su čak i budući srpski akademici bezobrazno merili širinu ramena i dužinu mišića, tumačeno je kao prvorazredni moralni skandal.

Najbolju pevačicu šlagerske Jugoslavije, tu svojevrstnu mangup-ženu, koju je najbolje opisivao nadimak Lola, jer je Zorana zvučalo nekako patetično, srela sam posle više od dvadeset godina njene misteriozne tišine. To što mi je tada rekla, dokazuje da je, za razliku od drugih diva, dobro znala šta joj se u životu dogodilo. Iako je možda, za neke, bila nestala iz tog zvezdanog cirkusa, njenu biografiju nije trebalo izmišljati, pogotovo što je i sama vrlo dobro znala da se sudbina ne može popraviti.

OTAC KAO NARODNI NEPRIJATELJ

– Imali smo koncert u Kraljevu, kada me je organizator zamolio da, budući da sam lafica, pevam prva, jer narodnjaci bolje prolaze. Nije mi baš bilo svesjedno. Tu je bila i Lepa Lukić. Govorila sam joj da je iz Miločera, a ne iz Miločaja, jer tako lepše zvuči, a tamo je i naša kraljica volela da letuje. Ona me je zbog toga redovno slala u materinu. Kad smo došli kući, ujak mog muzičara, već star čovek me pogleda, pa ni pet ni šest: „Slušaj,

Uspeli su mi da ubace crva, da sam na vrhuncu slave, koncerata, turneja i festivala, ulicama hodala uza zid i pognute glave da ne čujem dobacivanja. Uvek sam mislila da to nije zato što sam lepa i zgodna, nego jer sam puna love. To me je držalo celog života

barskoj dami, krenula je od Bejruta, gde je, pričalo se, gola igrala na stolu, ispod koga će, zauvek, ostati najbolji delovi njene, po ondašnjim merilima skandalozne biografije, i komadići intimne istorije jedne izgubljene zemlje koja je tada pretila da će biti vrlo srećna.

Nagađalo se da je kao najbolja jugoslovenska pevačica imala aferu sa predsednikom Indonezije, „nesvrstanim“ Ahmedom Sukarnom, i da je bila Naserova miljenica, a svojeglavi Krcun je brže-bolje izvadio ruku iz džepa, kada je, jednom, slučajno, u Košutnjaku, prošla pored njega.

Muškarci su u njenom životu nastaja-

– Od početka mi ta pesma nije legla. Melodija je još i mogla da prođe, ali mi se tekst učinio mnogo rogobatnim. Morala sam nešto da smislim, da im pokažem da mi iz Beograda nismo neki statisti, iako me je Zagreb baš voleo. Izašla sam na binu i pustila orkestar da dva puta odsvira uvod, da bih za to vreme nakupila u sebi dovoljno muke i jada. Kad sam izgovorila prve reči, već sam se bila zagrcnula. Teško je pevati i plakati, ali su tu pesmu samo moje suze proslavile. Nikad u istoriji Jugoslavije niko u direktnom TV prenosu nije dobio aplauz od devet minuta. Vice Vukov je virio iza zavese, sve bogove je skidao s neba,

ćerko, da ti stari čiča nešto kaže – mnogo si, bre, bela, zato te ne vole.“

– Onda kada je sve to oko mene počelo, nisam bila svesna toga, a nisam ni tačno znala šta hoću, osim što sam silom prilika morala da radim. Počela sam vrlo rano da zarađujem za hleb, s obzirom na to da mi je otac odmah posle rata bio osuđen na dvadeset godina robije. Na plakatima koji su osvanuli '45. godine, pisalo je: „Sudi se Milanu Novakoviću, izdajniku srpskog naroda i države“.

– Rođena sam 1935. u Ulici kralja Aleksandra. Potekla sam iz tipične građanske porodice. Kad to kažem, pod tim podrazumevam da je otac bio trgovac i proizvođač nameštaja, ukratko, industrijalac srednjeg ranga. Naša prva fabrika je bila u Zrenjaninu, tadašnjem Bečkerek, a u Beogradu smo imali tri stovarišta. Dobro mu je išlo sve do početka Drugog svetskog rata, kada je zatvorio proizvodnju i nastavio da radi tek da bismo održali goli život. Bio je član, a jedno vreme i sekretar Demokratske stranke Ljube Davidovića.

Moja majka je bila Hrvatica iz Zagreba.

Dragan Antić i ja smo više od dvadeset pet godina bili zajedno. Kad smo se sreli, svi su nam sve objasnili. Kako može četrnaest godina starija, iskusna žena da uzme jednog takvog mladog dečka. A taj dečko je bio toliko zreliji od matore budale, da se to ne može porediti. Više pet para ne dajem za takve stvari

Tamo je završila Višu domaćićku školu: lepo voženje, štrikanje i kuvanje. Deda Joža je bio veliki gazda kome su seljaci iz Žumberka, kod Karlovca, podigli spomenik, jer je umeo s njima da se šegaći i zapije.

Iz priča znam da je moj otac prvi pro-vo-
vao škodu.

A nedeljom su obavezno fijakerom išli na hipodrom. Majka je bila strašno stroga. Svi u kući smo strepeli od nje. Otac se samo pravio da je krut, a u stvari je bio vrlo nežan i popustljiv. Znala sam da mu sednem u krilo i tada sam mogla da mu radim šta god da sam htela. Od majke sam uvek bežala i sklanjala se. Od nje i nisam dobijala neku naročitu ljubav, pogotovo što sam otkrila da sam bila neželjeno dete. Već su imali

Činjenica je da sam u Bejrut došla kao zvezda. Nije to bila nikakva turneja, nego pevanja po noćnim klubovima, varijetima i kazinima. U to vreme tamo je koncert mogao da ima samo Domenico Modugno. Za sve ostale su bili rezervisani barovi

kćerku i sina, a ja sam rođena nepredviđeno i neplanirano. I kako se to ranije radilo, ona se bockala svim i svačim, da me abortira, ali se ja nisam dala.

Onog časa kad sam došla na svet, ocu je baš krenulo. Često joj je govorio: „Zahvaljujući ovom detetu koje ti nisi htela, imaš sve ovo što sada imaš.“ Moja majka je obožavala samo svog sina. To je bila abnormalna ljubav, na granici patologije. Starija sestra je vrlo rano otišla od kuće. Sa osamnaest godina se udala i rodila dete.

Odnos između majke i mene bio je vrlo hladan. Već sam uveliko pevala i zarađivala, ali sam nekako uvek žuri-

la da dođem na vreme kući. Jedne noći sam prvo ušla u kuhinju. Na stolu je bila servirana večera. Taman sam htela da sednem, kad je ona izašla iz sobe: „To nije za tebe, nego za Miodraga.“

Za prvog muža, Boru Kragujevića, jednog od tadašnja tri beogradska lepota, udala sam se tako što sam pobegla od kuće. Ko zna da li bih ga i srela da nije visio kod nas, jer je bio najbolji drug mog brata.

Na našu fabriku u Bečkerek je u ratu pala bomba i srušila je. Tetka Milka, koja je spojila mog oca i majku, sa mužem Bosancem i dva sina završila je u Jasenovcu. Vezali su ih žicom i bacili u Savu. Druga tetka, Katika, koja je ostala u Zagrebu, dala se u neviđen šverc da bi preživela. Dolazila nam je redovno

za Božić. Svi smo je obožavali. Naročito sam ja bila luda za njom, do te mere da sam joj stalno govorila: „Kate, priznaj da sam ja tvoje kopile, ti si mene rodila, pa podmetnula Tinki, da ne pukne bruka! A ti i ja najviše i ličimo. Vidi koliko smo sisate i guzate.“

Ona je, za razliku od moje majke, bila lafica i džambas. Njihov brat Vinko je još tridesetih godina otišao u Kanadu kao šumarski inženjer. Kad se posle oslobođenja javio da pita da li nam nešto treba, moja majka, koja nije mogla da prihvati činjenicu da smo postali puka sirotinja, poručila mu je: „Znaš, bunda mi se malo izlizala, pa ako šalješ novu, neka bude od nerca.“ Za nju stvarno ne mogu da kažem nijednu lepu reč. Neko mi je rekao kako se pred smrt otvorila: „Ona mala me nikad nije uvredila.“

Kad je umrla, na vratima od stana stajala je čitulja: „Umrle je Tinka Novaković“. Kao da mi je bila komšinica, a ne majka. Na sahrani sam išla među poslednjima u koloni.

Za vreme rata je ispred naše kuće bio veliki prolaz u koji su ulazili nemački kamioni. Šta se u njima nalazilo, to niko nije znao. Sećam se da sam se provlačila ispod kamiona da bih otišla u školu.

Kad je došlo oslobođenje, mnogi su se brže-bolje proglasili za partizane i uprljali su prst u mog oca. Hteli su odmah u našem dvorištu da ga streljaju. A on je sve vreme rata krio nekog Mileta, ilegalca, koji je spavao u podrumu skladišta. I taj Mile je, kad je počelo komešanje, odjednom nestao, da bi se pojavio u trenutku kada je u oca već bila uperena puška. Mi smo stajali pored majke izbezumljeni.

Mile je u poslednjem trenutku uleteo u dvorište, u dubokim čizmama i američkoj pilotskoj kožnoj jakni. Jedno deset puta im je opsovao boga i viknuo: „Ja ovom čoveku dugujem život.“ Otac se, od uzbuđenja, sručio na zemlju. Tako je spasen, ali je osuđen na dvadeset godina robije, da bi mu vešti advokat spustio na dve. Izdržao je kaznu u Zabeli, ali je izgubio čast i pravo glasa, a sva imovina nam je konfiskovana. Posle je položio za profesionalnog šofera i otišao u kamiondžije.

Nisam nikad bila neki naročiti đak. Bolje reći, jedva sam se provlačila. Sve dok roditelji, meni i najboljoj drugarici Gordani nisu zapretili: „Ako i ove godine padnete na popravni, možete da birate – konopac ili most!“ Toliko smo

Nisam ja bila glavna mačka. Olivera Vučo je tada žarila i palila. Vučica je bila glavna, za razliku od mene koja nikad nisam bila ženska i po. Izgledala sam prosečno, s tim što do mene nisu mogli lako da dodu

se bile uprpile da smo odlučile da pobegnemo u Ameriku, i to u Holivud, jer smo bile opčinjene filmskim zvezdama.

Gordanin otac je držao vinski podrum u Trsteniku i bio je vrlo bogat. Velike pare je imao i držao ih je ispod dušeka. Dogovorile smo se da ona ukrade kofer pun love, a da ja od majke maznem nakit i šminku. Obe smo znale da sviramo klavir, doduše ona bolje, jer sam ja više volela da zabušavam i zezam se okolo. Plan je bio da će ona da svira, a ja da pevam.

Sve smo bile isplanirale: da odemo vozom do Rijeke, a odatle da čamcem predemo u Italiju. Tada je bila manija masovnog bežanja preko granice. Iako smo bile spremne za akciju, uhvatili su nas. Gordana je u suzama sve priznala, a ja sam se, kao prefriganija, pravila da ne znam o čemu pričaju.

NEVINOST JE BILA KAO PETOPARAC

Ipak su moje glavno društvo bili dečaci. Tačno njih sedmorica. Zato su nas i zvali Snežana i sedam patuljaka. Bili su podeljeni u dve bande, a ja sam im izigravala potrčka. Nisu hteli da me baš svuda vode, ali su me voleli. Kad sam počela da pevam, nastavili su da me drže pod kontrolom. Nevinost je za njih simbolično predstavljala petoparac, pa su mi stalno ponavljali: „Čuvaj petoparac da te ne ubijemo.“

Jedan od te sedmorice bio je sin Beti Popović, Engleskinje, udate za predratnog slikara Savu Popovića, koga su Nemci ubili već '41. Prve engleske reči sam od nje naučila. Ona mi je pomogla da zaradim i prve pare. Trebalo je da čuvam decu američkog vojnog atašea koji je sa porodicom stanovao u hotelu Mažestik.

U međuvremenu je mog brata uhvatila manija za bežanjem preko granice i on je ležeći ispod vagona Simplon-ekspresa stigao u Pariz. Posle dve nedelje vratio se po svoju devojkicu, ali su ih uhapsili i odveli u zatvor u Đušinoj ulici.

Ubrzo su njega, kao vođu cele te gru-

pe, osudili na pet godina i odveli u Zabele. E, sad, pošto mu je trebalo slati pake- te, rekla sam ovom Amerikancu da mi ne daje hranu, nego pare. Prenerazio se kad sam mu priznala šta je razlog, ali je pristao. Ostala sam kod njih dva meseca koje sam zapamtila za ceo život, pogotovo kad sam njihovom klinu skinula gaće i dobro ga nalupala. Ti Milerovi su posle došli da me mole da se vratim, ali mi otac nije dao.

Uskoro sam počela strašne pare da mlatim i tada uopšte nisam mislila da se udajem. To mi ni na kraj pameti nije bilo, pogotovo kad su kod kuće počeli da me upozoravaju, videći da tu i tamo imam neku avanturu ili sam se za nekog dasu malo više zagrejala, kako moram četvore oči da otvorim da bih bila sigurna da li me muškarac hoće zbog mene ili novca.

Uspeli su mi da ubace crva, da sam na vrhuncu slave, koncerata, turneja i festivala, ulicama hodala uza zid i pogнутe glave da ne čujem dobacivanja. Uvek sam mislila da to nije zato što sam lepa i zgodna, nego jer sam puna love. To me je držalo celog života.

Zaista sam sasvim slučajno počela da pevam. Po završetku škole, vreme sam provodila u šahovskoj sekciji, u prostorijama KUD Branko Krsmanović. Kako je u susednoj sobi vežbao njihov hor, slušala sam sve pesme. Jedne večeri su se iznebuha pojavili neki ljudi i preko glave dečka s kojim sam igrala, dobacili mi: „Mala, je l' bi ti htela da zaradiš pet hiljada za jednu noć?“ Znala sam da to samo može da znači biti animirani dama, jer se u kući pričalo da ima i takvih žena. Ja tada nigde nisam izlazila, a napolje su me puštali samo bosu.

Taman kad sam zinula da ih opsujem, oni kažu kako su čuli da lepo pevam. „Šta da pevam?“ , pitala sam. „Ne brini, mi ćemo te naučiti. Koliko pesama znaš?“ „Ne znam nijednu, ako se ne računava Savila se bela loza vinova.“ To sam pevala u svom dvorištu. „Šta bi volela da pevaš?“ , nisu odustajali. „Šlagere!“ , lu-

pim onako bez veze, a da pojma nisam imala šta to znači.

VUČJAK LEKE RANKOVIĆA

Za svoje prvo pojavljivanje napravila sam kao neku večernju haljinu od crnog tafta u kojoj sam izgledala kao vampir. Nastupala sam u Domu armije u Smederevu. Stvarno sam na ruke dobila tih obećanih pet hiljada. Kući su me dovezli u četiri ujutru. Krenem da zvonim na vrata, namerno nisam htela ključ da upotrebim, majka otvara, a ja se hladim lepezom od para i – sve joj dam.

Ista ekipa mi je sredila angažman u hotelu Bristol, u Karađorđevnoj. Tamo mi se nastup završavao u 11 sati. Oni bi me otpratili na tramvaj „dvojku“, pa sam brzo stizala kući. Jedino me je od mrakne kapije hvatala prpa.

U to posleratno komunističko vreme, na udaru su bile glumice, balerine i pevačice. Možda nisam bila svesna svega toga, ali sam imala i sreću da sam bila okružena divnim i poštenim ljudima koji su me polako usmeravali.

U mom životu bilo je mnogo slučajnosti. Vraćala sam se iz škole i na uglu Krunske i Jovana Ristića ugledala velikog nemačkog ovčara, koji je baš digao nogu da piški. Vezala sam mu svoj kaiš od kecelje oko vrata i povelala ga kući. Nije prošlo ni petnaest minuta, zvoni neko na vratima i pita da li tu stanuje neka devojkica.

Ispostavilo se da sam prisvojila psa Aleksandra Rankovića, koji je te 1947. godine kratko stanovao u našoj blizini. On i ja smo se, inače, zvanično upoznali kad sam ja već uveliko pevala.

Neki moji dobri drugari su me pozvali u Bejrut i ja predam za pasoš. Kad mi je stiglo obaveštenje da sam odbijena, nisam mogla da verujem pošto sam pre toga već putovala u inostranstvo. Sednem u taksi i direktno u Brankovu ulicu do one grozne sive zgrade. Popnem se na prvi sprat, pravo kod druga sa okruglim, činovničkim cvikerima. S vrata sam počela da protestujem što mi ne daju pasoš. „Zašto tolika vika? Drugari- ce, dobili ste obaveštenje i mi time završavamo razgovor. Nemojte galamiti, ovde ljudi rade. A dole je zatvor!“

I, izbacim me. A ja iz tih stopa zapucam kod Rankovića.

Kad sam ušla u njegovu kancelariju, prvo mi je rekao: „Gde si ti što kradeš

tude pse? Imaš deset minuta. Pet da mi saopštiš što si došla, da bih u preostalih pet mogao da ti kažem kako divno pevaš! E, rekoh. O tome se radi – što mi ne daju da pevam. Sve sam mu od reči do reči ponovila. U preostalih pet minuta, ulazi njegova sekretarica i kaže: „Druže potpredsedniče, majka tog i tog (reče ime i prezime) moli da je primite.“

„Čikago“, ispali Leka kao iz topa, kad se setio slučaja. Pojavljuje se starica u crnini, veoma uzbuđena. „Vi biste, gospodo, da idete kod sina u Čikago?“ „Jeste, gospodine, stara sam, hoću da ga vidim pre nego što umrem.“ „Evo, izvolite, ovde je vaš pasoš.“ Njen sin je bio neki četnički general.

KO JE BILA GLAVNA MAČKA

Ranković je posle postao moj glavni zaštitnik. Da njega nije bilo, mene bi sigurno razni spopadali. Kojekakve komunjarske bitange, koje su sebi do-

kli od smeha.

Sa Rankovićem je uvek bilo ovako – pride jedan od udbaša i kaže: „Drugarice Novaković, drug potpredsednik vas moli da dodete u njegovo društvo.“ I ja idem bez reči. Uvek sam sedela pored njega. Slavka sa jedne, a ja s druge strane. Prvo bi mi rekao: „Hajde, ispričaj mi najnoviji vic.“ „Otkud vam ideja da ja to znam? To ovi lakrdijaši, glumci, bolje rade.“ „Hajde ne laži, čuo sam da si skoro negde pričala.“ „Koji?“ – „Onaj o meni.“

Poslednji put smo se videli kad je Leka već bio pao.

Sa svojim drugim mužem, Miletom Jovanovićem izlazila sam iz Doma sindikata, kad sam ga ugledala kako sa Slavkom i sinom ulazi u kola. Pritrčala sam im i izljubili smo se. Sva sam drhtala od uzbuđenja. „Sve prolazi, pa će i ovo proći“, rekao mi je. A Slavka je počela da plače. I tako me je stegla, mislila sam da će mi kosti polomiti.

Ranković je posle postao moj glavni zaštitnik. Da njega nije bilo, mene bi sigurno razni spopadali. Kojekakve komunjarske bitange, koje su sebi dozvoljavale sve i svašta: da te štipaju, pipkaju, zakazuju sastanke, a ako slučajno ne dodeš – da te maltretiraju

zvoljavale sve i svašta: da te štipaju, pipkaju, zakazuju sastanke, a ako slučajno ne dodeš – da te maltretiraju.

Nisam ja bila glavna mačka. Olivera Vučo je tada žarila i palila. Vučica je bila glavna, za razliku od mene koja nikad nisam bila ženska i po. Izgledala sam prosečno, s tim što do mene nisu mogli lako da dođu.

Nikad neću zaboraviti jednog od tih budža. Baja mu je bilo partizansko ime. Taj je na jednom prijemu u gradskoj skupštini, gde je došao i Kardelj, bukvalno s vrata, pijan nasrnuo na mene. Napolju se skupili šoferi, stegla neka zima, sneg toliko veje da ne stižu da ga očiste. Pokušala sam da se na fini način izvučem, ali on nije prestajao da baljezga. Odjednom, pade čovek na kolena i obuhvati me rukama. Počnem da ga dižem da se ne bruka. Kad je ustao, nastavi da se pribija uz mene. Kad sam vide-la da je đavo odneo šalu, izmigoljim mu se i on, paf, sruči se u sneg. Šoferi su cr-

Nisam bila od onih pevača koji su se blisko družili s Titom. Koliko sam čula, Jovanka je za mene navijala, ali me on nije voleo. U Karađordevu je jedne godine bio veliki lov i ja budem pozvana sa Duškom Radetićem i još nas sijaset da napravimo zabavu. Broz je, naravno, bio prisutan. On i svita zaseli u čirilično slovo „P“, a nas su smestili u neki čošak.

Trebalo mi je dugo da shvatim da je taj što je izigravao barmena bio najgori udbaša, iako nije imao „pucu“. Htela sam da uzmem malo vazduha, jer je unutra bilo toplo. U jednom trenutku sam pitala hoće li odabrano društvo još dugo da sedi.

Tog momenta me je neko lupio po ramenu. Okrenem se – Tito. „Hajde, smučkaj mi neko piće“, obrati se barmenu. Ja ni da beknem. Čutim i gledam ispred sebe. Oko vrata sam uvek na lančiću nosila krst, ali bih ga u takvim situacijama sklanjala. Međutim, on je pao na pod i Tito ga je ugledao. „Lep ti je taj krstić. Je l' bar zlatan?“ – „I da nije, zlata вреди!“

Praveći se da to ne čuje, Tito je nastavio: „Nego, daj Lola vidi gde je moja Jovanka otišla. Sigurno je gore u sobi.“

I ja, onako bez veze i potpuno zbunjena, pođem da je tražim. Međutim, niotkuda se stvorio njegov žbir: „Sve je u redu. Reći ću ja Titu gde je drugarica Jovanka.“ To je bio naš jedini razgovor u životu.

SAMO ISKUSNA ŽENA ZNA ŠTA JE ŠEIK

Kad sam se vratila iz Bejruta, ovde su počele da kruže priče kako sam tamo za sto dolara gola igrala na stolu. Onda je neko dodao da sam od silnih bahanalija, izgubila i glas.

Činjenica je da sam u Bejrut došla kao zvezda. Nije to bila nikakva turneja, nego pevanja po noćnim klubovima, varijetima i kazinima. U to vreme tamo je koncert mogao da ima samo Domeniko Modunjo. Za sve ostale su bili rezervisani barovi.

Kod nas se znalo ko je zvezda programa. Dodeš u bar, otpevaš pet pesama i ideš kući. Ali tamo nije tako. Zvezda programa je neko ko i animira goste. To je značilo da sam svako veče morala da imam drugu svečanu haljinu. Da bih bila na tom nivou, čak sam od njih i pozajmljivala novac, ne bih li se potkrpila.

Kad sam se prvo veče pojavila u tom jednom čuvenom klubu, otpevala sam svoje i sela iza Duška Radetića, kako mi je on savetovao. Tog momenta je prišao gazda lokala i na francuskom mu rekao da treba da se pridružim nekim važnim gostima. Duško mu je sav crven u licu odbrusio da to ne dolazi u obzir. „Ali mi imamo takav ugovor“, nije se gazda dao. Duško je tada ostavio gitaru, uhvatio me za ruku i rekao da ja istog trenutka napuštam Liban. Bila sam očajna, em sam se zadužila, em nisam znala šta dalje da radim.

Onda smo nekako, preko šefa bejrut-ske policije, koji je bio oduševljen što ne pristajem da budem barska dama, sredi-li da odem u Damask, gde sam spavala u našoj ambasadi da me ništa ne košta. Za dve nedelje obišla sam celu Siriju. Mnogo mi je bilo lepo, iako je tamo prevruće. Kada sam se vratila u Bejrut, dobila sam novu vizu i ugovor po kome sam za noć morala da otpevam četrdeset pesama.

Grlo mi se tako otvorilo da sam mogla da pevam non-stop, jer je velika vlag-a odlična za glas. Nisam imala proble-

Nikad u istoriji Jugoslavije niko u direktnom TV prenosu nije dobio aplauz od devet minuta. Vice Vukov je virio iza zavese, sve bogove je skidao s neba, ali publika nije prestajala da arlauče

ma pošto me je štitila bejrutska policija. Njihov šef Nadim mi je, kad me je bolje upoznao, predložio „sarađnju“.

„Gospođice Lola, vrlo smo ponosni što vi kao strankinja ne pristajete da na svaki način zaradite novac, pa da nestanete, nego pošteno radite svoj posao. Zbog toga su vam naša vrata do kraja života otvorena. Učinite nam samo još jednu uslugu: dok pevate, bacite pogled na publiku, pa nam javite ako primetite da se neko bude.“

Droga je tada tek počela da se širi.

Samo sam jednom morala da bežim, kad su u bar uleteli neki bogati šeići. Dođuše, oni su uvek bili pristojni i ulazili su kraljevski. Zabavljao ih je ansambl Španjolke, Karmen Detrijano. Bila je toliko lepa da oči nisam od nje mogla da odvojim. Ali od grudi do struka je imala žive rane od alkohola, koje je stalno pokrivala. Družila sam se s njom i njenim devojkama, pogotovo što im niko na plaži nije prilazio. Ti govnerski muškarci, koji su se s njima noću ludo provodili, danju su okretali glavu kao da su kužne.

Onima koji su me pitali da li sam normalna što sedim s njima, odgovarala sam da one samo rade svoj posao za novac, a to kakve su – ja najbolje znam. Njihova glavna zarada bila je na piću, od čije cene su dobijale procenat. Svaka je za noć najmanje deset flaša morala da smandrlja. Kakav balet, kakvi bakrač i artistički program. To su bile priče za budale. Klasična prostitucija nije postojala, osim u parku Zejtini, gde su se zvanično nalazili kupleraji.

Šeići su obično dolazili u crnim odelima i belim košuljama sa kravatama ili u onim njihovim haljecima. Te večeri o kojoj pričam, bila sam se baš raspištoljila. Valjda smo računali da ćemo se opariti. Počela sam malo više da se vreckam i da igram, sve dok mi nije prišao barmen: „Gospođice Lola, onaj tamo vas zove. Najbolje bi bilo da krenete kući.“ Kad sam videla da je gusto, pobegla sam kroz prozor od kuhinje.

Iskusne žene su dobro znale šta znači šeić.

Živi devet meseci u pustinji pod šatorom, bez žene, ali zaraduje 25.000 do-

lara dnevno od nafte. Posle takve apstinencije stigne u Bejrut, Pariz Orijenta. Ne mogu da kažem, nisu napadni, vrlo su smireni, sve dok te ne dohvate. Sećam se da su jednoj od devojaka, koja je bila lepša od Brižit Bardo, posle jedne noći morali sve ženske organe da izvade.

Što se mene tiče, uglavnom sam sama samcata išla ulicom. Jedino sam morala da se branim i rukama i nogama da me ne uvuku u neku radnju. Svi su me toliko obožavali da nigde nisu hteli da mi naplate.

Sećam se da sam jednom zalutala u neku robnu kuću da kupim lastiš. Odjednom su se svi sjatili oko mene, jer je gazda hteo da me vidi. Još je tvrdio da me zna. Ispostavilo se da je u pitanju stariji gospodin koji je imao zakupljenu ložu u baru mog Jermenina. Uvek bi zamolio da mu pevam francuske šansone i nikad nikog nije dirao. Niti je slao novac, da me ne bi uvredio.

Provela sam tako godinu i po dana sa svojim orkestrom. Uvek su kao orlovi iznad mene stajali, iako me je štitila i libanaska država. Niko živi na mene nije povisio ton. Svi su me doživljavali kao živog anđela. Tamo su ostali možda najlepši dani moje biografije, papagaj Ara i pas Gara.

NISAM UVELA SA MUŠKARCIMA

Činjenica je da me život nijednog trenutka nije mazio i hvala Gospodu na tome, jer bih bila neka plačljivica.

Ove suze sada su samo zato što sam suviše vezana za svoje životinje.

... Ma, nisam ja umela sa muškarcima. Samo sam tražila malo poštovanja i ljubavi. Sve sam to jednom našla u Draganu Antiću.

Što se tiče čaršijskih priča, naslušala sam se svega i svačega. Kad sam kod kuće, te 1966. godine rekla da hoću da se udam za Mileta Jovanovića (predstavnik Panamerikena – prim. aut.), moji su me brže-bolje pitali koliko on ima para i može li sa mnom da se meri. Bila sam na vrhuncu karijere. Iako je imao tri puta više od mene, slagala sam da nema ništa. I u taj brak sam, kao i u prvi, pobegla. Ne mogu da kažem, u PA-

NAM-u u Njujorku su me kraljevski dočekali. Poklonili su nam bračno putovanje na kome smo se Mile i ja dogovarali o razvodu.

Šta još da kažem, a da ne bude grozno. Iako decu nisam želela, posle svakog abortusa, mržnja prema Miletu je rasla. Jednom sam strašno počela da krvarim, a on me je ostavio u stanu sa svojim prijateljem lekarom i otišao na neki prijem. Kasnije je pričao da se ne ženi jer ne može mene da zaboravi.

Dragan Antić i ja smo više od dvadeset pet godina bili zajedno. Kad smo se sreli, svi su nam sve objasnili. Kako može četrnaest godina starija, iskusna žena da uzme jednog takvog mladog dečka. A taj dečko je bio toliko zreliji od matore budale, da se to ne može porediti. Više pet para ne dajem za takve stvari.

Kad smo imali stan na Banovom brdu, prvi komšija nam je bio Ivan Stambolić. Hteo je da se družimo. Sa terase mi je često dobacivao što ga ne zovem na kafu. Za neki Sedmi juli, pozove nas na prijem, u Stari dvor. Rekoh, Ivane, molim te, samo nemoj da nas teraš da pevamo, ni mrtva neću da nastupam tamo, pred tom gomilom. Kad smo stigli, stoje Ivan, njegova žena Kaća i jedan čovek, koga prvi put vidim, ali mi upadne u oči. Slobodan Milošević. S njim sam se tada rukovala, prvi i poslednji put. Umalo da napravim gaf i kažem: „Koji ti je ovaj što me ovoliko drmusa!“

Bio je to tada živijalan kraj jedne filmske životne priče. Verovatno više nije ni važno šta je bilo dalje. Ostavila je Dragana, ponekad je pevala, ali ne onako eksplozivno sa puno drame i emotivnog naboja.

Pre tačno deset godina je zauvek otišla u cipelama. Na štiklu. Nije želela nikakav spektakl. Samo su pustili „Kap veselja“.

Možda smo onda, nas dve, u njenom stanu na Ceraku, mogle razgovarati i o romantičnim šansonama, koje su ušle u muzičke leksikone. I tuliti nad rečima velikog Jana Federsena koji je za nje nu ljubavnu baladu Ne pali svetla u sumrak, napisao da se „ta pesma, udaljila od uobičajene mustre ljubavi i bola, jer nasuprot svim drugim, govori o malim stvarima – dve cigarete kao dva svetla koja se susreću u mraku“.

Lola je mislila da je bolje što nismo. Da nije ovako živela, nikada ne bi ona ko pevala. **N**

Ovo je za sve Ane i Nebojšę

Vinko Brešan je devedesetih odnose između Hrvata i Srba obradio komedijom („Kako je počeo rat na mom otoku“) i to je 30 godina bio najgledaniji domaći film. Nakon tri decenije siguran sam da mu je drago da je to ponovno za rukom pošlo jednoj komediji, ispričao je režiser filma „Svadba“

Razgovarao Branko Rosić

I pre premijere u Beogradu, pre nego što će napuniti Sava centar, priče o filmu „Svadba“ stizale su jedna za drugom. Tačnije rekordi. Da je najgledaniji film u Hrvatskoj, sada već u istoriji hrvatske kinematografije. Ovaj film o ljubavi, svadbi, Srbima i Hrvatice, okupio je teškaše srpske i hrvatske kinematografije: Bjelogrić, Bitorajac, Trivalić i idući dalje špicom sve puca od superstarova sa obe strane.

Film je tek počeo da se prikazuje, a čini se da će postaviti nove tržišne rekorde. Nekoliko sati pre premijere u Beogradu, našao sam se sa Igorom Šeregiem, režiserom filma, u Crown Plazi. Za stolom i šoljama espresa bio je i jedan od glavnih glumaca Rene Bitorajac, a pridružio se i producent Ivan Kelava.

Iako je Igor Šeregi imao tremu da li će film ispuniti tu ogromnu salu Sava centra, uspevao je sa odličnim humorom, pa i sa dopisivanjem, pa i da pozove kelnere dok nam plaća kafe da dođu na premijeru. I trema i pabirčenje publike pokazalo se suvišnim. Zaraza „Svadbe“ stigla je i u Beograd, a o tome govore i gužve u sinepleksima u danima posle premijere. U pauzama intervjuja stigli smo pričati i o letovanju na Braču a ja sam zaboravio reći Bitorajcu da je meni godišnji odmor pre desetak i više godi-

Ne znam možete li zamisliti klinca sa Pešćenice koji režira stadionsku scenu sa navijačima u Kragujevcu. Pritom je pola statista u Dinamovim obilježjima

na na moru, značio da ga u periodu nakon popodnevne plaže gledamo u repri-zama „Bitange i princeze“.

Sa Igorom sam nastavio dopisivanje i posle premijere uporno ga jedno prepodne oslovljavajući sa Ivan, pa sad pazim kako pišem ime čoveka koji je već ušao u istoriju, onu filmsku.

Ovo je ogroman uspeh tvog filma „Svadba“, ti rekordi gledanosti, a nezvanično si mi rekao da nije išlo glatko sa pripremom, da je bilo saplitanja, ne baš saplitanja ali da nisu toliko verovali u ovaj film?

U samom početku u film smo verovali samo Ivan Kelava, producent filma, Rene Bitorajac i povremeno ja. Jako je teško kad nešto pokušavate realizirati deset godina. Nekoliko puta sam htio odustati i napisati nešto drugo, možda nešto jednostavnije, možda nešto više art po nečijem mišljenju. Nekako sad kad gledam cijelu situaciju, možda je to tako trebalo biti. Možda smo stvarno svi trebali odrasti i biti spremni za Svadb. Sad se teško prisjetiti svih nedoumica i sumnji, pamtimo samo one koji su bili s nama na tom putu i hrabрили nas. Hvala im, znaju tko su.

Uspeh ovog filma i ogroman broj gledalaca u Hrvatskoj pokazuje da je ljubav između Srbina i Hrvatice (ili Hrvata i Srkinje) ipak zanimljivija u Hrvatskoj nego recimo film o ljubavi Wolt dostavljača iz Bangladeša i Hrvatice iz zagrebačke Knežije. Ili Austrijanca direktora Raiffeisen ekspoziture u Beču i Dalmatinke koja

iznajmljuje apartman?

Bilo je mnogo ljudi koji su nam govorili da je tema passe, da to ne zanima mnoge. Ja sam tu dvojakog razmišljanja. Naravno da mi je drago zbog uspjeha filma da su bili u krivu, ali isto tako pomalo je tužno da se i danas gleda na to kao na zabranjenu ljubav. I to se čini da je ta zabranjena ljubav zanimljiva u cijeloj regiji. Možda ipak onda stvari stoje drugačije nego što ih mi zamišljamo u glavi. Znam da sam i sam prošao analizu mog prezimena, je li dovoljno hrvatsko, je li previše mađarsko. Mislim da će toga žalost uvijek biti. Moja reakcija na to je – smijeh, to se vidi i na filmu. Međutim isto tako vjerujem da postoji dosta Ana i Nebojša na svijetu koji prolaze kroz teške trenutke. Nadam se da će im ovaj film malo pomoći.

I nije nostalgija samo ono što okuplja veliki deo publike. Evo sad su Buć Kesidi rasprodali Arenu u Zagrebu, a tvoj film Sava centar u Beogradu. To više nije jugonostalgija? Jer sad imamo generacije koje su rođene toliko posle te Jugoslavije a zanima ih ono što se dešava u susedstvu, prate.

Mislim da sad nekako isplivava kvaliteta kod mladih, odnosno konzumiraju neopterećeno ono što ih zanima. Svakako bih tu dodao grupu Marka Grabeža KOIKOI, koja 28. 2. nastupa u zagrebačkoj Tvornici i mogu već sad najaviti

da će ih podržati cijela ekipa „Svadbe“. Ja sam nedavno potegao do Slovenije na njihov nastup i mogu vam reći da su spektakl. Za mlade sam siguran da je u filmu najzanimljiviji bio dio sa Teškim Životom i Mladim Gangsterom (Denis Murić, Marko Miljković), i to nisam pisao da se dodvorim mladima, nego jer iskreno volim tu muziku i želio sam ju ubaciti u film. Volio bih uskoro i snimiti seriju o njima dvojici. Kako su se upoznali, zašto je jedan postao javni bilježnik, tko je Cica Mica itd. Vjerujem da interes postoji.

Kada govorimo o toj regionalnoj ljubavnoj priči, da li je period normalnosti sada stavio u filmu Ljubav Hrvatice i Srbina u kontekst komedije a devedesetih bi to bio Romeo i Julija ili „Vukovar, jedna priča“?

To je za mene teško pitanje jer bih ja i u devedesetima i za 20 godina napravio od njih dvoje komediju. Jednostavno mi je tako lakše. Moguće da ću se u budućnosti uozbiljiti, ali nekako sumnjam. Znam da je to dobra vijest za producenta i distributere. A i regija je po rezultatima čini mi se najviše bila spremna za komediju.

Kako je bilo devedesetih, ja stvarno ne znam, ali recimo moj uzor i jedan od prvih mentora – Vinko Brešan, devedesetih (1996) također je odnose između Hrvata i Srba obradio komedijom („Kako

Naravno da mi je drago zbog uspjeha filma da su bili u krivu, ali isto tako pomalo je tužno da se i danas gleda na to kao na zabranjenu ljubav. I to se čini da je ta zabranjena ljubav zanimljiva u cijeloj regiji

je počeo rat na mom otoku“) i to je 30 godina bio najgledaniji domaći film. Evo nakon 30 godina, siguran sam da mu je drago da je to ponovno za rukom pošlo jednoj komediji.

Kako reaguješ kad ti neki na forumima zameraju na klišeima, a neki ti predviđaju pretvaranje „Svadbe“ u „Žikinu dinastiju“ (btw, tu je najava i „Svadbe 2“). Da li je „Svadba“ nova „Žikina dinastija“?

Mislim da je naša priča stvorena za trilogiju. Tu ponajviše mislim na sudbine Vuka i Miljenka.

Ali ne smetaju mi usporedbe, pa ljudi doslovno obožavaju te filmove. Ako pitate mene, nekako mi je „Tesna koža“ malo bila draža (prvi dio), a da ne pričam o „Nacionalnoj klasi“, mom omiljenom domaćem filmu. Generacijski sam odrastao sa „Munjama“ i „Kengurrom“ i to me je sigurno također profiliralo. Sa hrvatske strane tu su svakako već spomenuti Vinko Brešan, Snježana Tribuson i Lukas Nola. Svako od njih

me je malo izgradio i uvelike inspirirao. I ne manje bitno, sve troje su dobri ljudi i genijalni režiseri. Meni klišeji ili stereotip ne smeta ako je vrhunski izveden, a mislim da u „Svadbi“ glumački ne postoji slaba karika. Sigurno da bih dosta stvari promijenio ili dodao da je bilo više vremena ili para, ali to je uvijek tako. Samo neinteligentan čovjek ostaje uvijek zadovoljan.

Svoj film „ZG 80“ o navijačima Dina-ma koji idu u Beograd na utakmicu snimao si u Srbiji. Da li je bilo zanimljivih scena oko snimanja u Srbiji?

To snimanje je doista bilo predивно. Međutim, ja sam bio jako mlad i filmski neiskusni (prije 11 godina!) i nekako sam preispitivao svaku svoju odluku. Imao sam puno pomoći, naravno, ali također bih dosta stvari napravio drugačije danas. Imao sam također Renea uz sebe kao i sada, i to mi je bilo jako bitno.

Sjećam se da nam je teško bilo dobiti igrajući stadion u Beogradu pa smo na kraju snimali u Kragujevcu. Ne znam možete li zamisliti klinca (više po pameti nego po godinama) sa Pešćenice (kvart u Zagrebu) koji režira stadionsku scenu sa navijačima u Kragujevcu. Pritom je pola statista u Dinamovim obilježjima. Međutim, sve je prošlo odlično, a ja sam dobio veliki vjetar u leđa svog filmskog samopouzdanja.

Također se sjećam posljednjeg dana snimanja kada smo snimali u Pančevu. Bila je to scena kada desetak zvezdaša ljulja auto Mladenu Andrejeviću koji glumi tetka, JNA oficira, velikog simpatizera Partizana. Sjećam se da je bila noć i da smo dosta ponavljali jer je bila scena sa puno glumaca. U jednom momentu je naš vozač dotrčao na set, u velikoj panici i rekao nam da bježimo.

Što je bilo? Ljudi su se vraćali kućama nakon košarkaškog derbija Partizan–Zvezda. Nekako je pretpostavio da ulicom dolaze navijači Partizana, a mi na setu imamo desetak glumaca u Zvezdinim obilježjima. Koji pritom ljuljaju auto glumcu koji u autu ima zastavicu Partizana. Da skratim priču, naš pomoćnik režije je krenuo objašnjavati da je u pitanju snimanje i na kraju su se ljudi i slikali s nama, a mi smo uspješno snimili tu zadnju scenu. Ali da smo se usrali – jesmo. **N**

I mi i Nijemci smo na suprotnoj strani od Đorđa Lebovića

Zašto je nemoguća identifikacija sa onim što je
proživio pisac djela "Semper idem"

Piše Miljenko Jergović

Nemoguće je, dragi Basara, uspoređivati životnu nevolju Dejana Medakovića s nevoljom Đorđa Lebovića. Naime, Medakovićeva nevolja koliko god bila strašna, a strašno je biti protjeran iz svoga grada zato što si manjinskoga roda, može se nekako preživjeti. I ne samo da se može preživjeti, nego se s njom, tom tvojom nevoljom, lako suživljavaju i u vlastitim iskustvima prepoznaju mnogi ljudi iz naših krajeva. Ustvari, svi malo osjetljiviji, svi koje nije proždrla njihova vlastita mržnja.

Ja se lako i spremno identificiram s Dejanom Medakovićem, i to ne samo s onim njegovim bijegom iz ustaškog Zagreba, kada je po kolodvoru razgovarao na njemačkom, jer je osjećao da ga taj jezik štiti, nego se identificiram i sa svim što se nakon toga s Medakovićem događalo, s njegovim obezboženim bogotražiteljstvom, s pokušajem da se postane onakav Srbin kakvi su bili Srbi koje je zatekao u Srbiji, potom s njegovom mržnjom prema Hrvatima, s unutarnjim porivom da se nepravda kojoj si bio žrtva popravi nepravdom prema onima čiji rod kriviš za pretrpljenu nepravdu.

Zapravo je nevjerojatno koliko ja razumijem Medakovića, koliko se suosjećam s njim i kad je najgori. Prestajem ga razumjeti, osjećati, identificirati se s njim samo u formi, u lošem stilu njegovih rečenica, u općim mjestima njegovih priča.

S druge strane, identifikacija s nevoljom Đorđa Lebovića nije moguća. Ona, budi-mo do kraja iskreni i surovi prema sami-

ma sebi, ne postoji ni u jednom jedinom trenutku tužnoga njegovog slučaja. I sve se u nama bori protiv suživljavanja s ljudima kakav je Đorđe Lebović.

To je, uostalom, i glavni razlog zašto je Holokaust u godinama, pa i desetljećima nakon Drugoga svjetskog rata, bio civilizacijski tabu. To je razlog zašto se dugo nije htjelo znati za Auschwitz i za njemačke logore smrti na Istoku, a ako se nešto i znalo, krivo se znalo.

Dobro pamtim natpise s komemorativnih spomen obilježja nacističkih zločina u Minsku i oko Minska, kojih je u tom gradu iz razumljivih razloga na svakome koraku. Na samo jednom od tih spomenika, u to vrijeme i najnovijem (u Minsku bio sam 2019. godine), spominju se Jevreji i nacistički pogrom nad Jevrejima.

Na svim ostalim, uključujući i onaj najveći, postavljen u gradskome predgrađu, na mjestu na kojem je bio logor smrti Mali Trostanec (*Малы Трасцянец*), gdje je prema Jad Vašemu poubijano oko 65.000 Je-

vreja, lokalnih ljudi i ljudi dopremljenih u stočnim vagonima iz Austrije i drugih dijelova Europe, spominje se, kao i drugdje, stradanje "građana Sovjetskog Saveza", te građana drugih, uredno pobrojanih europskih zemalja.

To što se ne spominju Jevreji, ni tu, ni na drugim mjestima, uopće ne mora biti refleks nekoga mračnog antisemitizma (premda i toga biva), nego se radi o ustrajnom nastojanju da se ostane što dalje od suštine Slučaja. Na Istoku, šutnja se održala, jer je Istok zaostao i inertan, a na Zapadu iskustvo Holokausta je – neka mi bude dopuštena ova strašna tvrdnja – spektakularizirano.

Na Zapadu logorologijsko iskustvo našega vijeka je spektakularizirano. Stvoren je holivudski mit, stvoren je kulturni hagiogram, zbirka svetačkih žitija, stvoren je presedan u historijskom kontinuitetu, stvoren je način da se ljudi nikad odistinski ne suoče s onim što su iskustvo logora, Holokaust, rasno i klasno obezljudivanje, svodenje čovjeka na životinju ako čovjek nije našeg roda ili ako nije iz našeg brloga.

Na Istoku, šutnja se održala, jer je Istok zaostao i inertan, a na Zapadu iskustvo Holokausta je neka mi bude dopuštena ova strašna tvrdnja spektakularizirano

Pritom, način na koji je osmišljen koncept logora smrti, od belgijskih stratišta u Kongu, preko marševa smrti na koje su Turci gonili Armence i talijanskih klaonica u Abesiniji, pa do velikog finala u nacističkim logorima po Istoku, te nepreglednom kompleksu Gulaga, u sebi sadržava čitav sustav koji onemogućava poistovjećivanje običnih građana s logorašima, koji su odreda osuđeni na brzu ili na polaganu smrt.

U svakom logorologijskom konceptu, od Auschwitza do Jasenovca, i od Kolime do Golog otoka, postoji ultimativna antropološka ucjena, kojom su zahvaćeni svi koji nisu dopali logora. Ta ucjena u njemačkom slučaju glasi ovako: ako Jevreja ne nestane, vi ćete ostati bez životnog prostora, nakon što ste zbog njih, zbog tih Jevreja, već ostali bez svoga novca.

U sovjetskom slučaju, ucjena je bila drukčija, ali ništa manje uvjerljiva. U jugoslavenskom slučaju ucjena je bila tako čvrsto postavljena da se u nekim našim krugovima, naročito među lijevičarima i slobodoumnijom čeljadi, te među onima koji idealiziraju Jugoslaviju, održala do današnjeg dana, a ona glasi ovako: drug Tito i naše rukovodstvo morali su stvoriti

Na tri su načina preživjeli logoraši podnosili vlastito iskustvo. Najviše ih je grobnim mukom o tome šutjelo sve do smrti. Manji dio njih sudjelovao je u spektakularizaciji i poopćavanju vlastitog iskustva. Oni koji su šutjeli do smrti, pokušavali su svoje iskustvo utopiti u zaboravu

Goli otok, jer bi nas inače domaći izdajnici izručili Staljinu i pomorili žeđu, gladu i Si-birom! Uvijek će se naći netko tko će reći da je iza titoističke ucjene postojala realna opasnost po opstanak zajednice, kao što će se i u današnjoj Rusiji naći netko tko će u staljinističkoj ucjeni pronaći racionalno opravdanje, jer ljudi ne prihvaćaju da je njihova perspektiva značajno određena onim što je postavljeno kao rezultat rata 1945. godine. Da je rat malo drukčije završio, ili da je Hitler umio taktizirati 1942. godine, da je Hitler pristao na mir prije Staljingrada, nacistička preseravanja o životnom prostoru, kao i sam Holokaust i dogovor o "konačnom rješenju" na Wansseu drukčije bi bili kontekstualizirani u našoj svijesti i našem civilizacijskom iskustvu. To je strašna istina, ali je istina. I to je, recimo, razlog zašto ne bismo smjeli nalaziti opravdanja ni objašnjenja za Goli otok. Trebali bismo imati na umu da nije nemoguć svijet u kojemu bismo takva opravdanja nalazili i za Auschwitz.

Mi se ne možemo stvarno suživjeti s Đorđem Lebovićem, jer je Đorđe Lebović žrtvovan u naše ime. I slučajno je ostao živ. Kao što, recimo, iz logora Mali Trostanec, za koji ti, dragi moj, nikada nisi čuo, kao što ja za Mali Trostanec nikada ne bih čuo da nisam bio u Minsku, nitko nije živ izašao! Nijedan jedini, jedincati čovjek!

I svi ti ljudi, skupa sa Đorđem Lebovićem, pogubljeni su u ime njemačkog prava na životni prostor. U tome, međutim, ni mi nismo bili nevini, jer smo, kao Hrvati na jedan, a kao Srbi na drugi način, pod kišobranom Trećega Reicha participirali u fantomskom ubilačkom mitu o životnom prostoru. Mi smo, dakle, kao i Nijemci, na suprotnoj strani od one na kojoj je bio Lebović. Ali na suprotnoj strani je i cijelo čovječanstvo.

Lukavstvo logorologijskog uma sastoji se u tome što je uspijevao, pa i dalje uspijeva, logorašu suprotstaviti cijelo čovječanstvo, cjelokupnu ljudsku povijest i civilizaciju. Opstanak svega toga uvjetovan je njegovom, logoraševom, smrću! Eto, to je pozicija Đorđa Lebovića, i to je ono s čime se mi ne želimo poistovjetiti, jer bismo poistovjećivanjem s takvom pozicijom sišli ravno u pakao. Sišli bismo s uma. Sišli bismo u paranoju, ali ne u paranoju kao posljedicu lošeg funkcioniranja kemije naših mozgova, nego u paranoju jednoga stvarnog ljudskog života. U paranoju života jednog logoraša, protiv kojeg je cijelo čovječanstvo i sva civilizacija.

Sljedeći važan razlog zašto se ne možemo identificirati s Đorđem Lebovićem još je strašniji. S njim se ne možemo identificirati jer je on – preživio. A da bi čovjek preživio logor, on mora biti lukaviji od onih koji neće preživjeti. On mora biti gori od njih. O tome je vrlo jasno pisao Primo Levi, o tome Lebović nije stigao pisati u “Semper idem”, jer je, kao što znamo, “Semper idem” nedovršena knjiga, ali on o tome itekako govori u “Dijalogu o dobru i zlu”, razgovornoj knjizi koju supotpisuje Lebovićeva žena Zlata Lebović Jakovljević.

Dok priča o tome kako je preživio Auschwitz, taj se čovjek stalno opravdava. I svjestan je toga da se opravdava. Uspijeva nekako živjeti i s tim, uspijeva se, poput anđela (neka bi bude dopuštena i ova neprimjereno sentimentalna figura) ne prestano nadvijati nad svoj Slučaj. Meni je nemoguća identifikacija s tim, jer ja nisam anđeo. Ali zar je uopće moguće ozbiljno, potpuno i savršeno uživiljeno čitanje Prima Levija i Đorđa Lebovića (naročito “Dijalog o dobru i zlu”)? Mislim da zapravo nije. Mi ove knjige čitamo s prigušivačem. I to je moja vječna muka, moj sram pred Levijem, Lebovićem ili pred Imreom Kertészem: ja te knjige čitam s prigušivačem! U očaju Danila Kiša, u njegovom vječnom gnjevu koji preplavljuje “Grobnicu za Borisa Davidovića” i koji se osjeti u svakom njegovom govorenju o logorima, postoji, ja u to vjerujem, upravo sram od čitanja s prigušivačem Karla Štajnera i Varlama Šalamova. Kada govori o Auschwitzu, Kiš govori o ocu, kada govori o njemačkim logorima smrti, on govori o svojoj intimi. Njegove knjige koje se te strane dodiruju vrlo su nježne, te knjige su dječje, i “Bašta, pepeo”, i “Rani jadi”, i “Peščanik”. U ukupnome književnom iskustvu našega jezika i svijeta nema takve nježnosti kakvu Danilo Kiš upućuje svojoj ocu. I to je tačka mog najvećeg divljenja Kišu. Ali o Gulagu kada je riječ, on postaje gnjevan, mračan i strašan, i on će na više mjesta reći i napisati da su komunistički logori strašniji od nacističkih. Takve

njegove tvrdnje obično će se otpisivati kao posljedica Kišove frustracije i francuskim, i jugoslavenskim negiranjem ili relativiziranjem komunističkih zločina – koje on nije nazivao staljinističkim, nego baš komunističkim! – ali meni se čini da je tu važnije nešto drugo. Važniji je njegov sram od čitanja s prigušivačem Štajnera i Šalamova, i razlika koju je morao u sebi, na vlastitom koži i na svom Slučaju, osjećati u odnosu na doživljaj Auschwitz. Na kraju, kako zadržati nježnost prema ocu, ako njih čitaš s prigušivačem?

Dok priča o tome kako je preživio Auschwitz, taj se čovjek stalno opravdava. I svjestan je toga da se opravdava. Uspijeva nekako živjeti i s tim, uspijeva se, poput anđela (neka bi bude dopuštena i ova neprimjereno sentimentalna figura) ne prestano nadvijati nad svoj Slučaj

Na tri su načina preživjeli logoraši podnosili vlastito iskustvo. Najviše ih je grobnim mukom o tome šutjelo sve do smrti. Manji dio njih sudjelovao je u spektakularizaciji i poopćavanju vlastitog iskustva. Oni koji su šutjeli do smrti, pokušavali su svoje iskustvo utopiti u zaboravu. Ovi drugi svoje su iskustvo utapali u holivudskim, akademskim, vašarsko-nacionalnim varijantama. Ali i jedni, i drugi pokušavali su provesti istu stvar. Nikada nitko neće saznati koliko su u tome bili uspješni. Treći i da-

leko najmalobrojniji pokušali su se spasiti tako što će svoje iskustvo pretvoriti u tekst. Ili će ga utopiti u tekstu. Njihov pokušaj uvijek je bio odvažan i vrlo rizičan. Osim što čovjek unaprijed ne može znati je li uopće moguće vlastitu nevolju, i to onu nevolju koja te fatalno dijeli i razlikuje od ostatka svijeta, utopiti u tekst, ne možemo biti sigurni ni imamo li tog dara da ispričujemo ono što nam se dogodilo. Je li uopće moguće pripovijedati, ili je sve to laganje, izmišljanje, izmaštavanje?

Među sve tri logoraške grupacije bivalo je onih koji bi spremno svjedočili pred za to nadležnim službenicima. Ali to je nešto sasvim drugo. Svjedočenje pred arhivarima logorologijskih činjenica plitka je stvar. To zna svatko tko je ikad svjedočio

pred nadležnim službama o svejedno kojem svom neugodnom iskustvu. Recimo, o prometnoj nesreći s manjom materijalnom štetom. Čak i pri tom svjedočenju možemo osjetiti koliko je u onom što smo pred nadležnima iskazali malo stvarnoga životnog iskustva. Mnogo, mnogo veći je angažman, emocionalni, duhovni i mentalni, potreban da se ista ta stvar ispriča komšinici uz kafu.

I tu se opet vraćamo na tvoju usporodbu Lebovića i Medakovića. Lebović da bi počeo pisati svoju logorsku priču – koja u njegovom slučaju mnogo više govori o onome što logoru prethodi – morao je pregorjeti samoga sebe, morao se u određenom smislu oprostiti od života kakav je prethodno pristao odživjeti. Njemu

je, bolje nego ikom drugom, bilo jasno da ga logorsko iskustvo razlikuje od svih ljudi s kojima je živio, od svih naroda, svih privatnih i kolektivnih povijesti, od čovječanstva i od ljudske civilizacije. U tom pisanju bilo je, s jedne strane, neke grдне muke i grдноg moranja, a s druge strane bio je to pokušaj da se u vlastiti život na kraju uklopi i ono što je u tom životu bilo neuklopivo. Ton njegova pripovijedanja je blag, povremeno i duhovit, kao da će nam ispričati neki miran i vedar život.

Ovako glasi jedna njegova autopoetička rečenica, koju Laguna koristi i u reklami za "Dijalog o dobru i zlu": "Ja sam Dobrotu doživio u stravičnosti nacističkih logora, ona je uticala na razvoj moje ličnosti i zato iz mraka tog iskustva pokušavam da razumem ljude, a pritom imam na umu šta je korisno za njihovo traumatično saznanje o svetu nepravdi u kome živimo."

Prvi dio ove rečenice je najvažniji i najpotresniji, i vrijedi ga naglasiti, i to bez navodnika, tako da ga prihvatimo kao nešto svoje: ja sam Dobrotu doživio u stravičnosti nacističkih logora. To meni govori čovjek koji je bolji od mene, jer umije biti blag i šaljiv, kakav ja nikad nisam, i koji za razliku od mene i Dejana Medakovića nikad ne poantira na vlastitim životnim gubicima.

On govori o Dobroti, i o tome gdje ju je u životu doživio, a Medaković i ja govorimo o Nevolji, koju smo obojica doživjeli i koja nas čini sličnim. I po kojoj se istovremeno razlikujemo od Đorđa Lebovića.

Ti, dragi Basara, kažeš da je "s veoma je dobrim razlogom 'Semper idem' godinama u samom vrhu Lagunine top liste najprodavanijih knjiga", ali ja zapravo ne znam koji je razlog tome. Ne može biti riječ samo o tome što je "Semper idem" dobra knjiga, Teofil Pančić će reći i "prvo remek-delo XXI veka u srpskoj književnosti", jer knjige se ne prodaju samo zato što su dobre. Pogotovo ne može biti riječ o tome da Lebović nije, za razliku od Medakovića, kako ti kažeš, "štrihovao" svoje iskustvo, nego je pisao "besprekorno iskrenu priču o svom životu". Upravo od takvih priča ljudi bježe kao vrag od tamjana.

Meni se čini da tako velika, ogromna prodavanost i čitanost knjige "Semper idem" nije toliko povezana s onim što u njoj zaista piše. Jer da jest, tada bismo mogli govoriti o tome da se veliki broj ljudi, pretpostavljam uglavnom građana Srbije,

On govori o Dobroti, i o tome gdje ju je u životu doživio, a Medaković i ja govorimo o Nevolji, koju smo obojica doživjeli i koja nas čini sličnim. I po kojoj se istovremeno razlikujemo od Đorđa Lebovića

suočio s užasima logorskog vijeka, predstavljenim na najneutješniji mogući način. Mogli bismo govoriti o tome da su se svi ti ljudi najednom suočili s vlastitom odgovornošću, s vlastitom krivnjom što pripadaju onoj strani čovječanstva koja je Đorđa Lebovića strpala u Auschwitz.

Istina je, međutim, da će jedva poneki čitatelj tako doživjeti stvar, a da će većina naprosto uživati u toj iznimnoj ljepoti pripovijedanja i u blagosti pripovjedačeve duše. Uživat će u tome što je pripovjedač tako neokrznuto i neoštećeno dobar čovjek, premda je Dobrotu za cijeli život doživio u Auschwitzu.

Smije li se tim ljudima govoriti da su krivi za ono što je Đorđe Lebović doživio u životu? Smije li se ljudima govoriti da su krivi zato što su neki drugi, njima nepoznati ljudi umrli u logorima? Smije li im se govoriti da se njihova krivnja kroz generacije ne smanjuje, nego se još i povećava, i da o Auschwitzu možemo misliti, govoriti i osjećati samo ako mislimo, govorimo i osjećamo o Gulagu? Ili ako mislimo, govorimo i osjećamo o Golom otoku?

Ljudi se ne žele osjećati ucijenjenim. Premda su oni, ili njihovi preci, iz razloga svakodnevnog konformizma bili saučesnici logorskih zločina. Logori su postojali, ili postoje i danas, zato što su oni, ili njihovi preci, željeli da žive u miru i blagostanju, i da slobodno odgajaju svoju djecu. Ali da bi to bilo moguće, preduvjet je da neki drugi ljudi istovremeno umiru u logorima. Ustvari, preduvjet je da nekim drugim ljudima istovremeno bude oduzeto pravo da se smatraju ljudima.

Da bi ti u miru podizao svoju djecu, vodi ih na utakmice i na proslave obljetnica revolucije, da bi ti išao na pecanje, pio s društvom i uživao u svom malom ljudskom životu, neki ljudi moraju biti tretirani kao životinje. O tome je, naime, stalno riječ.

Pitaš me jesam li ja ikad osjećao taj mistični spokoj, sažet u dvosmislenoj lukavštini Čamila Sijarića da je za čovjeka najbolje da samo sjedi i puši. Jesam, čak bih rekao da sam to često osjećao, u vrlo ranom djetinjstvu, a onda dugo kroz mladost.

Imao sam četiri-pet godina, kad bih silazio na obalu da lovim rakove. Male, bezazlene, od prirode nezaštićene i vedre morske rakove, ja dječji mladunac, lovio sam čučeci u pličaku, pa bih im zlobno kidao klijesta, ubijao ih ili zatvarao u konzerve. Rijetko koji bi preživio, spasisvi se bijegom. Nisam još imao svijest o ranjivosti drugih, premda sam odnekud već dokučio da sam smrtni, i to me je saznajao, sasvim malog dječjačića, sasvim prenerazao.

Ali do patnje tih rakova, ni do identifikacije s njima, nisam još bio stizao. A onda mi se, tako u igri, događalo da u času na njih zaboravim, nego da ostanem tako čučati u morskom pličaku, gledati pred sebe, ne raditi ništa, ne misliti ništa, nego samo biti svjestan trenutka, i te blage sveprožimajuće praznine. Slijedeći Čamila Sijarića rekao bih da je za čovjeka najbolje da čuča u pličaku i lovi rakove. Ali tako da ih prestane loviti.

Kasnije sam tu vrstu mira doživljavao u različitim drugim prilikama, da bih je, čini mi se, izgubio s ratom. Kao što sam u ratu pogubio i mnogo toga drugog od sebe. Premda sam ostao u fizički integralnom stanju, premda mi se, kad danas o tome mislim, i nije nešto strašno dogodilo, sebe u tom ratu vidim kao nekog tko je ostao bez dijelova onog što je prethodno bio.

Danas bih, s ironijom prema sebi, mogao reći da je čovjeku najbolje da čuča u pličaku i lovi rakove, kao što je i Čamil Sijarić bio ironičan prema sebi kada je govorio da je za čovjeka najbolje da sjedi i puši. Istovremeno je, međutim, govorio suštu istinu života, svedenu na formu mističnog spokoja njegove (i naše) kulturne zajednice. Opisivao je ono oslobađanje od patnje prisutnosti, koje se popularno naziva nirvanom, i koje za ljude s malo daljeg Istoka i jest nirvana. Za ljude koji su preživjeli logor, patnja prisutnosti postala je trajna. Pa su je jedni pokušavali utopiti u šutnji, drugi u javnom spektaklu, a treći i najmalobrojniji u tekstu.

Pozdravljam te,

m N

Ćopić se vraća u Beograd – iz davno posijane bašte opet niče remek-delo

„Čovek bez detinjstva je siromah.“

U „Bašti sljezove boje“, Bran-ko Ćopić nas podseća da se svet satkan od radosti, iskričavosti i razigranosti ne može uništiti. Da je najveće blago ono što čovek nosi iz najranijih dana. Iz davno posijane zlatne bajke, 8. februara ponovo niče sećanje na jednog od najvećih i najplodnijih srpskih pisaca, kroz premijeru monodrame u režiji Egona Savina, a u produkciji Fondacije Mozart.

Na sceni Teatra humanosti na Dorćolu nalaze se samo jedna skamija, jedno staro platno i jedan maestralni glumac koji je obnoć i obdan u prethodna tri meseca ponavljao 78 strana teksta, kako bi preneo svu nežnost i sav bol u glasu slavnog pisca. Nebojša Milovanović je sam pod prigušenim svetlima, a dramatizacija ovog remek-dela srpske književnosti priziva ne samo nostalgiju već i odgovornost da se Ćopićevo ime

NBS IPS QR

čuva od zaborava. Da se ne zagubi negde između polica dečjih biblioteka, već da se njegovo nasleđe čuva kao najvredniji muzejski eksponat.

Da li je ova predstava svojevrsni pokušaj da se Ćopić vrati u Beograd, da se vrati današnjoj publici – ne kao lektira, već kao omaž jednom od najvećih srpskih pisaca?

Samim izborom ovog velikog Ćopićevog dela otvorili smo mogućnost da se sa scene čuje reč ovog velikana, sve ostalo će biti na dar i na slobodu doživljaja kod publike.

„Bašta sljezove boje“ je tekst koji u sebi nosi nežnost, bol i sećanje. Kako ste vi, kao jedini glumac na sceni, pronašli lični ulaz u Ćopićev svet?

Činjenica koju Ćopić ističe u predgovoru za „Baštu sljezove boje“, u pismu svom prijatelju Ziji Dizdareviću, da se ništa ne može izmisliti u pisanju ovako ispovednog teksta obavezuje da sve te emocije moraju biti prepoznate i na kraju donete kao moje.

Postoji li rečenica iz „Bašte sljezove boje“ koja vas lično dotiče i koju nosite sa scene kući posle proba?

JEDNA ULAZNICA – DONACIJA ZA OBOLELE OD RETKIH BOLESTI

Nebojša Milovanović ističe da im je mnogo značila podrška Fondacije Mozart u kojoj su se svih ovih meseci izvodile probe predstave, a ujedno i osmislila jedna posebna, humana misija.

„Ključno je poverenje iz koga je izašla bezrezervna i nedvosmislena podrška. Fondacija Mozart već godinu dana donira građanima predstave, a ujedno im je omogućila da i oni budu humani u konceptu jedna karta – jedan SMS za nečije lečenje. Želeli smo da i naša „Bašta sljezove boje“ ima humanitarni karakter i zajedno smo odlučili da ulaznica za sva februarska izvođenja bude donacija Nacionalnoj organizaciji za retke bolesti Srbije (1.000 dinara za Fondaciju NORBS PLUS). Verujemo da će to biti motiv više da ljudi pogledaju jednu novu predstavu, posete jedan relativno nov prostor u gradu i ujedno pomognu onima kojima je to preko potrebno. I to baš u mesecu koji je posvećen podizanju svesti o retkim bolestima“, naglasio je Nebojša Milovanović.

Otvorene su prijave za prva tri izvođenja posle premijere (9, 12. i 20. februar), a posle potvrde rezervacija ulaznica u inboksu Fondacije Mozart, potrebno je da dostavite dokaz o uplati donacije u iznosu od 1.000 dinara za pomoć obolelim od retkih bolesti (NORBS plus, žiro račun 205-255295-18).

Mnogo je takvih rečenica, kada krenem da se prisećam, neprekidno se uvlačim u sve veće i veće celine, ali evo jedne: „Pišem zlatnu bajku o ljudima, njeno su mi seme posijali još u djetinjstvu i ono bez prestanka niče, cvjeta i obnavlja se.“

Koliko je „Bašta sljezove boje“ predstava o detinjstvu, a koliko o kraju jedne epohe – i da li publika danas čita Ćopića drugačije nego prethodne generacije?

Epoha je kod nas u dokumentima koje prikazujemo, a priča jeste o danima detinjstva i odrastanja, o uticaju tih događaja na jednog odraslog čoveka. On se kroz sve životne bure odupire svojim svetlim sadržajem koji potiče iz, njemu dalekih, ali nezaboravnih dana odrastanja.

Da li vas je rad na ovom tekstu naterao da se ponovo zapitate šta znači ostati dobar čovek u svetu

koji često ne nagrađuje dobrotu – temi kojom je Ćopić bio veoma zaokupljen?

Kroz priče o dedu, vidimo jednog običnog čoveka i njegov položaj u svetu surovih ljudi, u surovim vremenima. Kako kaže pisac prava „bijela vrana“ u okruženju svojih vršnjaka u detinjstvu, a kasnije i prijatelja.

Igrate sami, bez partnera na sceni. Da li je možda i ta usamljenost deo vašeg

ličnog doživljaja Ćopića kao pisca koji je ostao sam sa svojim istinama?

Kroz format jednog čoveka na sceni, verovatno će se dobiti i ta dimenzija Ćopićeve sudbine. Ali u svakom drugom smislu, ovo je predstava gde usamljenost može biti samo kvalitet.

Igrati sam na sceni zahteva posebnu vrstu koncentracije i odgovornosti. Da li je ovo za vas veći glumački izazov ili veća glumačka sloboda?

Svakako najveći mogući izazov, ali istovremeno i mogućnost za najveću moguću slobodu.

Da li vas je ova uloga na neki način vratila vašim ličnim sećanjima – na porodicu, kraj, prve gubitke, prve velike istine?

Ovo je prostor sećanja koji kroz autentičnost postaje univerzalan, prepoznatljiv. Prostor skrivenih delova duše koji je u svakome od nas, na poseban način, duboko urezan i koji utiče na naš život u raznovrsnim oblicima i pojavama.

Ćopić je pisao o ljudima koji su verovali u pravedniji svet i zbog toga često bivali povređeni. Da li danas, igrajući ovu predstavu, osećate tugu ili nadu?

Tuga se oseća zbog prolaznosti, zbog najlepšeg vremena bezbrižnog odrastanja koje je uvek iza nas. Ali jedna od poruka naše predstave jeste nada da je lepši svet moguć. Uprkos vremenu koje je često surovo u odnosu na naše snove, senzibilitete, na naše ideale, ova monodrama je svedočenje da se naš svet koji je satkan od radosti, iskričavosti i razigranosti, ne može uništiti.

Kako izgleda proces rada sa Egonom Savinom na ovakvom materijalu – gde se susreću njegova rediteljska preciznost i vaša glumačka intuicija?

Posvećeno do kraja, sa verom u stvaranje pozorišta u kom ćemo uspravno stajati iza svega što smo napravili.

Šta biste voleli da gledalac ponese sa sobom posle predstave – misao, emociju, nov pogled na značaj Ćopića u srpskoj kulturnoj baštini?

Makar jedno od toga, a najlepše sve to zajedno.

Kako investirati u lešnike

Kompanija Treesury uspešno je završila drugu javnu ponudu, čime je ušla u novu fazu projekta. Po principu „ključ u ruke“, Treesury omogućava svim zainteresovanim pojedincima da investiraju u održivu plantažu lešnika, ostvare dugoročan pasivan prihod, dok ujedno podržavaju ekološki odgovornu poljoprivredu.

Treesury, domaća investiciona platforma za poljoprivredu, uspešno je završila drugu inicijalnu javnu ponudu tokenizovanih zelenih obveznica, koja je sprovedena u skladu sa prospektom (Belim papirom) koji je odobrila Komisija za hartije od vrednosti Republike Srbije.

Kompanija je privukla pažnju još tokom prve emisije tokena, početkom 2025. godine, kada je uz pomoć investitora prikupila 1,5 miliona evra za sadnju prve pametne plantaže lešnika na 53 ha u Čoki. Danas Treesury zajednica ima više od 2.500 članova i investitore sa tri kontinenta, a sredstva prikupljena tokom aktuelne druge ponude biće iskorišćena za sadnju nove plantaže. Kako ističu iz kompanije, želja Treesury-ja je da postane jedan od vodećih svetskih proizvođača lešnika, primenjujući principe održive poljoprivrede i inovativnog investicionog modela.

O čemu se radi? Ukratko, investitori ulažu u plantažu, kompanija brine o svemu, a dobit se deli napola. Investiciona jedinica je jedno stablo lešnika, predstavljeno digitalnim tokenom. Kupovinom tokena (1 token = 1 stablo lešnika) investitori stižu prava na dugoročni prihod od prodaje lešnika i karbonskih kredita, bez potrebe za agronomskim znanjem i bilo kakvim radom. Minimalna investicija iznosi 147 evra (cena jednog tokena), što ovaj projekat čini dostupnim svima.

Zašto lešnik? Tržište lešnika je stabilno, globalna potražnja velika, a najveći kupci su industrije konditorskih, pekarskih i poslastičarskih proizvoda, koje čine oko 90% svetskog tržišta. Očekuje se da će ova potražnja pokretati rast tržišta od 8,8% godišnje do 2033. godine. Sa druge strane, klimatski uslovi i kvalitet zemljišta u Srbiji idealni su za lešnik, koji je zahvalna i otporna vrsta sa niskim zahtevima za

održavanje. Sve ovo Treesury projekat čini dugoročno održivim.

Ko stoji iza projekta? Treesury tim okuplja stručnjake iz oblasti poljoprivrede, agrotehnike, veštačke inteligencije, softverskog inženjeringa, blokčejn tehnologije i finansija. Multidisciplinarni pristup omogućava integraciju modernih tehnologija poput dronova, satelitskih snimaka, multispektralnih kamera i senzora za praćenje vlažnosti zemljišta i rasta biljaka, čime se osigurava maksimalna efikasnost i transparentnost procesa.

Investicija dostupna svima. Inovacija Treesury-ja leži u tokenizaciji i digitalizaciji finansijskih instrumenata, što investorima omogućava pristup realnoj imovini (poljoprivredi) koja je ranije bila rezervisana za velike, institucionalne igrače. Tokeni su fleksibilni i lako se prenose, a investitor ih može prodati na sekundarnom tržištu – berzi. Ovaj pristup više nije eksperiment, već pravac u kom se kreće globalno tržište kapitala. Nedavna najava Njujorške berze o uvođenju 24/7 trgovanja zasnovanog na blockchain tehnologiji i tokenizaciji potvrđuje

da digitalni finansijski instrumenti postaju temelj nove finansijske infrastrukture (izvor: Bloomberg). U tom okviru, Treesury se pozicionira kao deo iste transformacije na svetskom nivou, primenjujući napredne finansijske modele na realnu, produktivnu imovinu. Kompanija time ne samo da uvodi inovacije na lokalno tržište, već pokazuje da se i iz ovog regiona mogu razvijati modeli investiranja koji su usklađeni sa globalnim trendovima i standardima.

Investicija za generacije koje dolaze.

Treesury projekat spaja inovacije, tehnologiju i poljoprivredu, kreirajući model koji ne samo da nudi atraktivne povraćaje investorima (11–15% godišnje, tokom 40 godina), već i stvara dugoročan, pozitivan ekološki uticaj (projekat ima potencijal da unese revoluciju u sekvencijaciju ugljen-dioksida). U kompaniji naglašavaju da Treesury projekat grade kao intergeneracijsku investiciju, onu koja danas stvara vrednost za investitore, a sutra ostavlja zdraviju životnu sredinu i održiv sistem za one koji dolaze posle nas.

OVAJ PUT KUPI OSIGURANJE

PUTNO ONLINE
generalir.rs

Еуромедик на 15 локација

1

**НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА
КОМПЛЕТНА ХИРУРГИЈА И БОЛНИЧКО ЛЕЧЕЊЕ**
Еуромедик болница, Булевар уметности 29
Тел: 011 / 7359 150; 7359 151; 7359 152
ХИРУРГИЈА - тел: 062 / 800 71 95

2

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Дом здравља, Јурија Гагарина 36д
Тел: 011 / 2284 001; 2284 002; 2284 006; 2276 324; 2276 342;
062 / 800 38 44

3

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Општа болница, Париске Комуне 22
Тел: 011 / 2609 650; 2609 670; 2605 990
ХИРУРГИЈА - 062 / 800 71 95

4

ЕУРОМЕДИК - ЗЕМУН
Дом здравља, Косовска 12
Тел: 011 / 2616 444; 069 2480 518; 2617 104; 062 / 800 38 63

5

ЕУРОМЕДИК - КАРАБУРМА
ДОМ ЗДРАВЉА, Вишњичка 72
Тел: 011 / 7357 500; 7357 501; 7357 502;
Моб: 069 / 80 70 381; 80 70 382

6

ЕУРОМЕДИК - ЗВЕЗДАРА
Дом здравља, Ватрослава Јагића 1
Тел: 011 / 2448 148; 2448 150; 2448 153; 2448 154; 2448 158;
2448 164; Моб: 062 / 23 73 76

7

ЕУРОМЕДИК - СТАРИ ГРАД
Дом здравља, Цара Уроша 37
Тел: 011 / 7357 304; 7357 305; 7357 306; 7357 307;
Моб: 069 / 8070 390

8

ЕУРОМЕДИК - ПАЛИЛУЛА
Дом здравља, Цвијићева 42
Тел: 011 / 3294 457; 3294 469; 3294 447; 3294 448;
Моб: 062 / 800 39 53

9

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 7
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
Моб: 062 / 800 38 42

10

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 8
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
Моб: 062 / 800 38 43

11

ЕУРОМЕДИК - САВСКИ ВЕНАЦ
Општа болница, Вишеградска 20
Тел: 011 / 3650 660; 3650 700; 2660 000; 2660 031; 2660 082;
2660 111; Моб: 062 / 800 38 45

12

ЕУРОМЕДИК - ВОЖДОВАЦ
Дом здравља, Стефана Првовенчаног 32
(Код Душановачке пијаце)
Тел: 011 / 655 78 77; 655 78 78; 655 78 80

13

ЕУРОМЕДИК - ВИДИКОВАЦ
ДОМ ЗДРАВЉА, Кнеза Вишеслава 63 а
Тел: 011 / 7859 424; 7859 425; 7859 426;
Моб: 069 / 80 70 371; 80 70 372

14

ЕУРОМЕДИК - ЧУКАРИЦА
Дом здравља, амбуланта, Требевићка 7
Тел: 011 / 6830 582; 6830 583; 6830 568;
6830 569; 3559-732; 3550-179; Моб: 062 / 800-38-66

15

ЕУРОМЕДИК - НОВИ САД
ДОМ ЗДРАВЉА, Николе Пашића 17
Тел: 021 / 2100 544; 2100 545; 2100 546;
Моб: 063 / 588 467; 069 / 8070-383; 062/298-382

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ПРЕГЛЕДИ

КАРДИОЛОГА, НЕУРОЛОГА,
ЕНДОКРИНОЛОГА, ГИНЕКОЛОГА, УРОЛОГА,
ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГА, ОФТАЛМОЛОГА,
ДЕРМАТОЛОГА, ГАСТРОЕНТЕРОЛОГА,
НЕФРОЛОГА, ПУЛМОЛОГА, РЕУМАТОЛОГА,
ХЕМАТОЛОГА, ПСИХИЈАТРА, ПСИХОЛОГА,
ФИЗИЈАТРА, ХИРУРГА, ОРТОПЕДА,
ОНКОХИРУРГА, ПРОФЕСОРА,
СПИНАЛНОГ ХИРУРГА

КУЋНЕ ПОСЕТЕ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ

МАГНЕТНА РЕЗОНАНЦА
СКЕНЕР
УЛТРАЗВУК СА КОЛОР ДОПЛЕРОМ
РТГ ПО СЕГМЕНТУ
ДИГИТАЛНА МАМОГРАФИЈА
ОСТЕОДЕНЗИТОМЕТРИЈА (ДХА)
ЕНДОСКОПИЈЕ
АНГИОГРАФИЈА
УГРАДЊА СТЕНТА
УГРАДЊА ПЕЈСМЕЈКЕРА

МЕДИЦИНА РАДА - Издавање уверења

ПАКЕТ ПРЕГЛЕДА

КАРДИОЛОШКИ, НЕУРОЛОШКИ,
ОРЛ, ГАСТРОЕНТЕРОЛОШКИ,
УРОЛОШКИ, ЕНДОКРИНОЛОШКИ,
НЕФРОЛОШКИ, ГИНЕКОЛОШКИ,
ПУЛМОЛОШКИ, ДОПЛЕР I-II,
СИСТЕМАТСКИ ПРЕГЛЕД ЗА ДЕТЕ

УГОВОР СА РФЗО ЗА

- ЦЕНТАР ЗА КАТАРАКТЕ
- ЦЕНТАР ЗА ВАНТЕЛЕСНУ ОПЛОДЊУ

ЕУРОМЕДИК

www.euromedic.rs

Ново Ново Ново

ЦЕНТАР ЗА ДИЈАГНОСТИКУ И ОПЕРАТИВНО ЛЕЧЕЊЕ

ПРОШИРЕНИХ ВЕНА, ДОЈКЕ, КАТАРАКТЕ, КАМЕНА У БУБРЕГУ,
КАМЕНА У ЖУЧНОЈ КЕСИ, КУКА И КОЛЕНА, КИЧМЕ

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА

ЕУРОМЕДИК

ХИРУРГИЈА

ОФТАЛМОХИРУРГИЈА

АБДОМИНАЛНА
ХИРУРГИЈА

ГИНЕКОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ВАСКУЛАРНА
ХИРУРГИЈА

ОРЛ ХИРУРГИЈА

УРОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ГРУДНА ХИРУРГИЈА

УРОГЕНИТАЛНА
ХИРУРГИЈА

ОРТОПЕДСКА ХИРУРГИЈА

СПИНАЛНА ХИРУРГИЈА
(хирургија кичменог стуба)

ОНКОХИРУРГИЈА
(дојка, штитна жлезда, кожа)

ПЛАСТИЧНА
РЕКОНСТРУКТИВНА И
ЕСТЕТСКА ХИРУРГИЈА

ЦЕНТАР ЗА МЕЛАНОМЕ

У служби вашег здравља.

ЗЕМЉА КОЈА МЕЊА РАВНОТЕЖУ СВЕТА!

Путопис који
нас води
тамо где се
сусрећу
сурова
природа,
култура и
савремени
интереси.

Laguna

MUZIKA, NAGRADE, POLITIKA

GRAMMY 2026.

Trijumf Lamara, žestoka Bili Ajliš i uvredeni Tramp

Piše Branko Rosić

Prošle nedelje smo na ovim stranama imali tekst o Oliviji Dean, novoj britanskoj pop zvezdi koja je krajem prošle i početkom ove godine počistila liste svojim hitovima i rasprodala predstojeću turneju (nekoliko O2 arena u Londonu je sold out uveliko). Ona je u nedelju dobila nagradu Gremi u kategoriji Best New Artist, i u zahvalnici istakla da je unuka migranta a njen govor je ono što je bilo slikovito za celo

veče. Gotovo da su sve pop, rok i rep zvezde imale poruke koje su se odnosile na aktuelnu politiku američkog predsednika naglašavajući svoje korene i zahvalnost kolektivu koji ih je podržao.

I ovo je bila konstanta večeri gde je muzika išla uz bok aktuelnoj politici, tačnije referencama na nju. Uostalom od muzičara se očekuje da budu angažovani, pa čak i na ovim večerima prepunim glumatanja, istina manjih od onih na Oskarima i ostalim dodelama filmskih nagrada.

Nije poznato da li predsednik Donald Tramp zaista prati muziku i Gremi nominacije i dodelu nagrada, ali je sinoć opalio po njoj. Na mreži X nazvao je ceremoniju Grammy awards negledljivom, elitističkom i politički pristrasnom a samog voditelja šoua Trevora Noaha optužio za zloupotrebu zabavnog programa u političke svrhe.

Da li je Tramp zaista gledao dodelu ili

mu je neko dojavio o govorima na njoj? I ako je gledao makar nekoliko minuta, mogao je uočiti da su se muzičke zvezde u svojim govorima doticale aktuelne politike apostrofirajući onu imigracionu.

Tako je Bili Ajliš, koja je pobedila kao „vlasnica“ Pesme godine („Wildflower“), istakla da „niko nije ilegalan na oduzetom zemlji“ i nastavila uklapajući se u temu večeri, a to je osvrtno na imigracionu politiku.

To je uradio i jedan od šampiona ovogodišnjeg Gremija Bad Bani osvajajući nagradu za album godine. Ovo je prvi album na španskom jeziku koji osvaja nagradu. Bad Bani je posvetio nagradu svima koji su ostavili svoje domove u potrazi za snovima i boljim životom.

Jedan od prvih pobednika Gremi večeri bio je britanski rok star Jangblad osvajajući nagradu za najbolji nastup. A bilo je to ono njegovo upečatljivo gostovanje na poslednjem koncertu Ozija

Ozborna i grupe Blek sabbat na Vila park stadionu u Birminghamu. Jangblad je došao na dodelu nagrada sa Ozbornovom udovicom i nagradu posvetio naravno Oziju.

Nagradu za najbolji pop album dobila je Lejdi Gaga i njen „Mayhem“. Ona je ponovo briljirala u performansu. Kao pop pesma trijumfovala je „Messy“ od Lole Jang.

Rok legende The Cure osvojili su nagradu za najbolji alter rok album što je veliko priznanje ovom mitskom bendu.

U dance kategoriji trijumfovali su Tame Impala za najbolji dance/electronic recording sa pesmom „End of Summer“. A kao best dance/electronic album pobedila je briljantna FKA Twigs sa albumom „Eusexua“.

Najveći pobednik je Kendrick Lamar sa pet osvojenih Gremi nagrada, uključujući i Record of the Year za „Luther“ u saradnji sa SZA. On je sada najnagrađivaniji reper u istoriji Gremija. Legendarna Šer osvojila je Gremiju za životno delo u ovogodišnjoj dodeli koja je i pre finalne večeri izazvala reakcije zbog nekih preskočenih zvezda u nominacijama, a izdavačka kuća Universal Music Group trijumfovala je impresivnim brojem nagrada, još jednom potvrđujući svoju poziciju globalnog lidera u muzičkoj industriji. Roster Universal Music izvođača i autora trijumfovala je u glavnim kategorijama u svim žanrovima. **N**

Vrtovi, pilule i zaveses

AUTENTIČAN PORTRET JEDNOG BRAKA

Specijalno za Nedeljnik piše književnica i književna kritičarka Aleksandra Đuričić

Prvi utisak koji čitalac stekne o ovom kratkom, jezgrovitom romanu jeste da je autorka vešta u književnom zanatu jer se hrabro prihvatila teme koja je donekle šablon – dobro situirana, obrazovana i emancipovana građanka bori se sa anksioznošću i krizom srednjih godina, kada se sve stavlja pod znak pitanja, pod uslovom da imate dovoljno vremena za to. Utočište za dušu, ili klinika za one koji su posustali pod teretom života u ovom romanu zaista mnogo više liči na scenografiju filma „Grand hotel Marigold“ nego na ustanove koje u stvarnosti postoje, bar na ovim našim prostorima.

No, ostavimo mogućnost da novac otvara vrata koja su većini nepoznata i da svaka nevolja ogrnuta u mekani bademantil boje lavande ima malo manje opor ukus.

Poigravajući se ironijom i stvarajući otklon prema serpentinama kojima se kreće duša njene junakinje Sonje u kriznim četrdesetim, Frida Šarar potvrđuje već rečeno, da ume sa metaforama i gorkim humorom koliko i sa deklarativnom namerom da izbegne svaku patetiku u koju, ipak, mora da sklizne priča o zaljubljanju, propalom braku i potrebi da se na prelomu života počne iznova. Koliko je to realno moguće, podsmehnuće se i sama autorka svojim junacima, trajno zarobljenim sa već povećim prtljagom života koji ne samo da nema nameru da iščezne već, kada bi to bilo moguće, svi bismo završavali u nekom manje udobnom i mirišljavom azilu. Noseći teret ali i oreol svojih izbora, postajemo to što jesmo i ne odri-

ANKSIOZNOST I KRIZA SREDNJIH GODINA

Dobro situirana, obrazovana i emancipovana građanka bori se sa anksioznošću i krizom srednjih godina, kada sesve stavlja pod znak pitanja

ćemo se istine o prošlosti, ma kuda nas vodila mašta.

Ovaj roman nosi i izvesnu dozu očekivanog sleda događaja, opuštajućeg za čitaoca i poželjnog u literaturi koju traži tržište. Ipak, unutrašnji monolozi glavne junakinje koji prethode nečemu što može biti i rasplet i otvoreni kraj, autentični su u smislu autofikcije, seciranja urbane ženske i muške teskobe uslovljene uvek istim, strahom od smrti i očajničkom potrebom za bezrezervnom ljubavlju i privrženosti partnera.

Na tom individualnom putu i traganju za neuhvatljivim, potrebna su i prijateljstva i razumevanja stranaca, što Sonja doživljava kao otkrovenje. Pošten i autentičan portret Sonjinog muža dodaje mnogo ukupnom utisku jer roman nije okrenut isključivom i opsesivnom traganju za uzrocima ženskih frustracija, već prikazuje „portret jednog braka“ koji je, kao i većina, mogao da bude mnogo toga ali najmanje idila. Neki će u ovom romanu otkriti i delić sopstvenih životnih iskustava, verujući da su ih prevazišli na bolji ili praktičniji način. **N**

Humano preseljenje Vida Crnčević Basara

Roman Vide Crnčević Basare istovremeno je potresan i duhovit, surov i utešan – kao pogled u ogledalo iz kojeg vam poznato lice namigne i kaže: preživela si. Marta je nekada imala sve – luksuznu vilu na Banovom brdu, muža lekara, sina tinejdžera, stabilan posao – a onda je napunila četrdeset i svet je počeo da se kruni. Ova knjiga je istovremeno i potresna, i duhovita, i surova, i utešna. **N**

Jednom ili dvaput Nevena Milojević

Srna je junakinja našeg doba, moderna mlada žena čiju turbulentnu životnu putanju pratimo u ovom virtuosno i jezički raskošno napisanom delu. Ovo je hrabar, sirov i veoma liričan roman, lak za čitanje, a težak za varenje. Verna slika devojačkog pakla u postdemokratskoj Srbiji i Beogradu, u kojima je i ono što bi trebalo da bude lepo – ružno. **N**

Piše Hana Piščević

Doći će dan

Imam prijateljicu koja je danas oko šest ujutru sela u auto i zaputila se u Crnu Goru gde će iz jednog azila izvući velikog, belog psa koji liči na vuka i ima deset godina. Odvešće ga u Beograd, svojoj kući, gde će biti mažen i voljen, spavaće na kauču, ješće kuvanu hranu i šetaće se do mile volje. U prevodu, pružiće mu spektakularnu starost, kako i doličuje jednom psu. Starost lepšu nego što mu je mladost ikad bila. Živeo je u azilu, na malom parčetu betona, lišen ljubavi, poštovanja i slobode. A verovatno i hrane, sudeći po rebrima koja mu se nazi-ru kroz dlaku.

Moja prijateljica već ima svoja dva psa, ima i nekoliko koje čuva poznanicima i nekoliko koje je spasla s ulice ili izvukla iz azila pa im sada traži dom. Pretpostavljam da mnogi te ljude koji spavaju životinje zamišljaju kao dokone, s viškom para, matore ili bez porodice, obaveza, hobija. Koji možda čak i ne vole ljude, a posebno decu. Valjda zato što je tako lakše, ubediti sebe da spasavanje životinja nije za svakoga. Da smo suviše važni, veliki, lepi, zauzeti. Da ima ko time treba da se bavi. Neki smrtniji smrtnici. Ljudi koji tako razmišljaju su oni koji ispod objave psa koga je udario auto ili ispod videa napuštenih štenaca napišu: „Jao užas, je l' ima neka dobra duša da im pomogne?“ A pod dobrom dušom misle na nekog kao što je moja prijateljica. U stvarnosti, svi oni, svi mi, koji spasavamo životinje i ne okrećemo glavu od patnje, ne izgledamo niti živimo ništa drugačije od ovih koji čekaju da neko drugi pomogne umesto njih.

Verujem da su mnogi, kad je ona objavila na mrežama da će otići po tog matorog psa, pomislili kako ona nema pametnija posla, kako to za nju nije teret i cimanje jer ona, jelte, voli pse. Možda misle i kako je svakodnevno akcijanje oko uličnih pasa upravo ono što ona

želi da radi u svoje slobodno vreme. A zapravo, naravno da joj nije lako da putuje deset sati do Podgorice, da drugaru ostavlja svoje pse, da narednih meseci, a nadamo se i godina, kuva svake nedelje za psa bez zuba, da ga svojim telom štiti od drugih pasa jer je suviše star da se sam čuva, da čisti za njim jer ne može baš sve da zadrži u sebi, da ga leči, da sve to finansira, da nema vremena za sebe, da ne može da putuje... I najvažnije, sigurno joj nije lako da se veže za njega, bolesnog psa od deset godina, i da ga onda gleda kako umire.

E to se zove biti čovek, biti spreman, držati svoje srce u rukavu. Uvek spremno za deljenje. Za rupe i zakrpe, rane i ožiljke. Izaći iz svoje komfor zone zarad nekog koga još uvek i ne poznaješ.

Javlja mi se na pola puta nazad, šalje mi sliku sa njim, belim vukom, i kaže: „Prvo me je ujeo, a sad mi predano leži u krilu i liže mi ruke. Ovo će biti jedno mnogo jako prijateljstvo.“ Smejem se, srećna, ponosna i malko ljubomorna što nisam još bolji čovek. Što nisam i ja izvadila nekog matorog psa iz azila. Ali verujem u sebe. Verujem da će i moj red doći.

Sećam se kada mi je rekla da sanja kako će u starosti da sedi na tremu svoje kuće negde u prirodi i da gleda pse, decu, mačke i druge slobodnjake kako slobodno trčkaraju, a da na ulici više neće biti životinja koje treba spasti. I ja se isto nadam da će se taj njen, naš san, obistiniti. Da ćemo se sećati dana kada su ulice vrvele od napuštenih pasa kao što se naši sećaju telefona na kabl. I da naši unuci neće verovati u kakvom smo mi to svetu živeli. Možda je to suviše daleko, ali želim da verujem da će ti novi ljudi imati smelosti da zadrže pogled na onome što boli, da će zastati da pomognu iako im nije zgodno i prijatno, iako žure i imaju posla. Znam za jednu osobu koja sigurno hoće. Zove se Eni. **N**

SVE O NOVOM FILMU, ISTORIJI, INOSTRANIM FESTIVALIMA

IVAN SALATIĆ

Otapanje vladara

O predelio si se za istorijsku temu, mislim za radnju filma koja ne pripada sadašnjosti kakva je većina ovdašnje produkcije?

Iako se „Otapanje vladara“ bavi prošlošću, mene istorija ne zanima kao rekonstrukcija vremena, već kao prostor u kojem se mogu sagledati savremena pitanja. Prošlost u filmu je način da se govori o identitetu, mitu i naslijeđu koje i danas snažno utiče na naše živote. Distanca koju istorijski okvir donosi omogućava slobodniji, slojevitiji pogled na teme koje su i dalje vrlo žive i aktuelne.

Stekla sam utisak da će se ljudi u ovoj pandemiji lišiti trivijalnosti materijalnih stvari i konačno okrenuti ka sebi

Koliko je to teže raditi zbog same priče, scenografije?

Bilo je važno pronaći ravnotežu između doživljaja prošlosti i filmske poetike. Scenografija, kostimi

i prostori su građeni da bi stvorili atmosferu i unutrašnju logiku likova. To je zahtevalo precizan i promišljen rad cele ekipe, kao i stalno preispitivanje granice između autentičnosti i slobode izraza.

Koliko ti je značilo učešće na značajnim festivalima? Da li ti je donelo prilike za neke koprodukcije?

Film je bio premijerno prikazan u takmičarskom programu u Rotterdamu. Učešće na velikim međunarodnim festivalima donosi vidljivost filmu. Takva iskustva su važna jer potvrđuju da film, iako duboko ukorijenjen u lokalni i istorijski kontekst jedne male sredine, funkcioniše i za gledaoce koji nemaju predznanje o istorijskom kontekstu filma. **N**

DIZNI

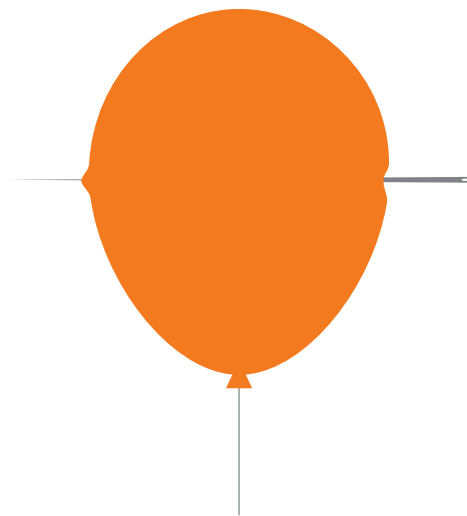
„House of Mouse“ ima novog bosa

Kompanija Disney predstavila je Džoša Damara kao svog budućeg generalnog direktora, čime je konačno stavljena tačka na neuspešnu smenu generacija u samom vrhu svetskog konglomerata zabave.

Bob Ajger, koji je na čelu medijskog giganta proveo 15 godina, povukao se 2020. godine – da bi se iznenada vratio 2022. pošto je njegov lično rukopoloženi naslednik, Bob Čapek, smenjen usled pritisaka i loših rezultata. Damara je od 2020. godine vodio Dinznijev sektor „iskustava“ – tematski parkovi i krizeri – što je, zapravo, ista pozicija na kojoj je bio i Čapek pre svog nesrećnog mandata na mestu prvog čoveka kompanije.

Ajger je u utorak pozdravio Damara kao „izuzetnog lidera i pravu osobu za funkciju našeg sledećeg generalnog direktora“.

Pre šest godina, kada je Čapek imenovan za njegovog prvog naslednika, Ajger je tvrdio da se on „dokazao kao izuzetno kvalifikovan da vodi kompaniju u njenom drugom veku postojanja“. **N**

UVEK KAKO TREBA

TRŽIŠNE
KOMUNIKACIJE

ukt.rs

Gala Čaki Snovi naših geografija

Tvoj rad je na trenutno aktuelnom Bijenalu u Pekingu. Šta treba da znamo o toj slici?

Treći put, da. Postoji nešto kafkijansko u toj brojci – kao da se vraćam u lavirint koji se svaki put preporodi u novu konfiguraciju istih hodnika. Predstavljam ne samo svoje stvaralaštvo već i zemlju koja me je stvorila, mada se pitam da li ta distinkcija uopšte postoji – jesmo li mi možda samo snovi naših geografija? Žiri je video u mom delu paradoks koji me opčinjava: da suživot nije abolici-ja razlika, već njihova orkestracija. „Ljubav prema bližnjem“ pretpostavlja blizinu kao vrlinu – ali šta ako je istinska bliskost moguća samo na udaljenosti, u napetosti između dva pola koja se nikad ne dodiruju ali zato beskonačno gravitiraju? Na platnu sam pokušala da naslikam harmoniju kroz sukob, ne uprkos njemu.

Koliko se ovaj Bijenale razlikuje od sličnih evropskih umetničkih festivala?

Evropa nosi težinu svoje istorije – ponekad previše težine. U Evropi osećam poštovanje prema prošlosti, ali i zamor. U Kini, osećam glad – za budućnošću, za formama koje tek treba da se rode. Možda je to razlika: tamo se čuva, ovde se gradi. I u tom građenju ima nečeg iskonskog, nečeg što podseća na ono što je umetnost nekada bila – pre nego što smo je zaključali u teorije i kataloge.

Kad planiraš nešto za domaću publiku?

Uskoro se završava dokumentarni film o meni – delo redite-lja Vidanovića i producenta Vičića. Kroz kameru postajem lik u tuđoj priči. Stvari se ne vide jasnije kada smo previše blizu. Potreban nam je drugi – taj koji nas gleda – da bismo videli kontu-re vlastitog lika. Film će prvo putovati svetom, pa tek onda stići u Srbiju. Možda je to sudbina svih stvari – da budu prvo prepo-znate tamo gde su strane, pa tek onda tamo gde su kod kuće.

Šta očekuješ od 2026?

Hrabrost da odem tamo gde me sopstvena volja ne bi odvela – to je ono što tražim. Daleki istok mi neće dati ništa – on će me primorati da postanem nešto što još nisam. A to je jedina vrsta razvitka koja zaslužuje to ime. Iako se selim, moje stvaralaštvo biće vidljivo u Azerbejdžanu, Turskoj, Crnoj Gori, Egiptu, Fili-pinima, Poljskoj, a najviše u Kini. **N**

Biti Tom Vejts

U petak, na prvi dan novog filmskog fe-stivala – Beograd film festival, pričam sa V. M. na stepeništu redakcije. Pričamo o svemu, za početak o njegovoj za mene iz-nenadnoj mirnoj naravi nakon što mu se prosuo ručak, a on mi objasnio: „Čoveče, bio sam u Va-lensiji.“ Dakle, vratio se sa odmora u omiljenom gra-du pa je otporan na eksplozije izazvane svakodnevnim stresom, pa i onim besmislenim od prosipanja ručka. Onda odosmo na važnije teme, roditeljstvo.

O odricanju (kad si otac malog deteta) od nekih stva-ri, pa i banalnih kao što je izležavanje, rekao je: „To je kad zvoni sat, ustaješ, nema ono ‘još samo pet minuta’.“ Rekao sam mu da mi je drug rekao da ne može nikako sad u ovim svojim godinama biti roditelj kad već to nije postao na vreme. „Ne bih sad mogao u ovim godinama da se nateram da po kiši vodim sina na trening a ćerku u muzičku školu.“

Nekoliko sati posle te naše priče stigao sam u Dom sindikata (MTS dvorana) na otvaranje Beograd film fe-stivala i premijeru filma Džima Džarmuša „Otac, maj-ka, sestra, brat“. Tri zasebne priče u kojima je zajed-nička tema odnos roditelja i dece. U prvoj priči očajni i sebični otac koga glumi Tom Vejts lik je koji iskorišća-va svoju decu, zapravo samo sina jer se ćerka ne da na-sesti na njegove manipulacije i laži.

Ali zato što ga tumači upravo ovaj kulturni američki pe-vač, dobija i simpatiju publike kao frik koji nikada nije odrastao. I ćerka pri povratku iz posete pita brata „je l' on uvek bio ovako lud?“. Sebičnost roditelja ili dece vi-diš najčešće retroaktivno. Kao i neispunjavanje ambicija dece na žalost roditelja čije su te ambicije i bile.

U drugoj priči deca nisu ispunila očekivanja roditelja, zapravo ćerka. Dominantna uspešna majka i ćerka lu-zer koja laže o svojim uspesima a onda žica lovu za tak-si od mame. Poznajem decu koja nisu ispunila očekiva-nja i koja to neće nikad direktno priznati roditeljima. Neki od njihovih očeva i majki će to nositi u sebi u toj prečut-noj kapitulaciji na porodičnim ručkovima u sobi gde je i klavir koji podseća na nekadašnje veli-ke snove.

A možda će, suprotno, roditelji i nešto reći tipa onog izlzanog: „Dali smo ti sve, pružili smo ti sve kurseve i tečajeve, a ti?“

Odricanja ili neodricanja i roditelja i dece nisu samo teme nagrađivanih fil-mova već i samog života. Da li si spre-man za početak da se probudiš na vre-me ili odvedeš po kiši sina na trening a ćerku u muzičku školu? Da li si spreman da oni ne urade ništa ni u sportu ni u mu-zici a ti ih podržiš da budu nešto drugo?

Ili ako postanu uspešni da se grebeš od njih lažući ih o svojim potrebama i bu-deš Tom Vejts, ali onaj u ovom filmu a ne u muzici i životu. **N**

Snežne čarolije

*I Finci koji skaču i Jamajkanci koji se sankaju,
i poneka devojka u šljokičavoj haljinici*

Mnogo pre nego što ću napraviti svoj prvi „mixtape“ i pokloniti joj ga, pod izgovorom da će joj neki drugi ljudi, poput Džarvisa Kokera ili Noela Galagera ili Blejka Švarcenbah, lepše reći šta mislim o njoj i kakve su *moje namere*, mnogo pre nego što ću i čuti za izraz mixtape i shvatiti da on nije samo *nasnimljena kaset*a, već ima neke svoje zakonitosti i neke svoje *no-noe* – o tome će nam, taman koliko i o dečacima i o ženskim grudima i o ljubomori, štošta reći Džon Kjuzak u „High Fidelity“ – mnogo pre nego što će početi da me zanimaju narečene ženske grudi (mada je stvarno teško prisetiti se te nevine ere), mnogo pre svega, dakle, shvatite to kako vam drago, bile su neke druge kasete koje su mi značile sve na svetu.

Do njih se dolazilo znatno lakše, makar kad bi se smilovali poštanski službenici: izašao bi novi *Svet kompjutera* i u njemu, na celoj strani, oglas koji je obećavao hrpu igara na samo jednoj kaseti.

MOGAO SI DA BIRAŠ PO TEMI, godištu, u nekim slučajevima čak i po softverskoj kompaniji, mada je svaka ta kaset za dobrog starog „debeljka“, računar Commodore 64, imala tek po dva-tri naslova vredna pažnje, dok je ostatak bio *nekošeno*.

Ali desilo bi ti se, ako baš imaš sreće, da naručiš neku kasetu, pa da ona stigne, pa da igre hoće da se *učitaju* – a to je podrazumevalo *štelovanje glave* onog specijalnog kasetofona još specijalnijim šrafciğerčićem – pa da sačekaš sve ono brujanje i ples šarenih linija po ekranu, pa da sve ima smisla, pa da skoro svaka igra bude vredna maltretmana.

Da se to dogodilo više puta, ne bih pamtio, ali bilo je samo jednom, i svake četiri godine – a ponekad, u zavisnosti od vremenskih neprilika, i češće –

nešto me lecne tu izviše srca, i jednom kada se bude bližio kraj, imam špurijus da će on ličiti na plavi BASIC ekran, sa kursorom koji nastavlja da trepće.

Ta kaset, dakle. Stigla je bez ikakve oznake (kako beše onaj stari vic? „Ne kupujte kasete japanske grupe TDK“?), ali sa nalepnicom kojom ste mogli, posebno ako imate tek sedam godina, obeležiti o čemu se radi.

Ova je bila krcata, od prvog do devedesetog minuta, zimskim igrama za C64; da sam bio kreativniji, mogao sam na toj nalepnici da nacrtam bilo šta, ovako sam samo napisao dve reči koje su stajale i u katalogu u pokojnom omljenom časopisu (znam, znam):

Snežne čarolije.

MOŽDA NE UMEM TAČNO DA OBJASNIM – mada su mi i čitaoci svedoci da pokušavam – šta je tačno izvor moje ljubavi prema pikadu, engleskom fudbalu ili kalifornijskom panku, ali dobro znam zašto sam zavoleo umetničko klizanje, ski-skokove i ostale zimske sportove.

„Snežne čarolije“ imale su u sebi (premda kvalitet nije bio nikako ujednačen) i slalom i veleslalom, i sankanje i grudvanje, pa čak i – što je za ovu priču jednako važno – neku varijantu hokeja na ledu u kojoj su u ekipi bila po svega tri čoveka, mogli ste da odaberete samo Amere ili Ruse (bili su istog kvaliteta, ali kada bi Rusi dali gol, začulo bi se nešto što je na primitivnom zvuku podsećalo na sovjetsku himnu), i vraški je bilo teško postići gol, ali su zato igrači mogli da se potuku usred utakmice.

Šta jedno dete više da poželi?

Zahvaljujući toj *mixtape* počeo sam posvećeno da na televiziji pratim sve što je imalo veze sa zimskim sportovima; znao sam kako izgledaju Pirmin Curbigen i Kristijan Gedina, a kako Anita Vahter i Veronika Šarec, i folirao sam da sam bolestan i 1992. u Albervilu i 1994. u Lilehameru, naučio pravi-

la hokeja, e da bih mogao po ceo božji ledeni dan da gledam prenose Zimskih olimpijskih igara.

Da, mnogo pre nego što mi je jedan klub u crvenom slamao ove ostatke srca na subotnjem nivou, patio sam, i nisam prežalio, kada su Japanci podbacili u ski-skokovima u ekipnoj konkurenciji, kada Kasai, Harada, Okabe i Nišikata, evo i danas ih znam, nisu mogli ništa protiv prokletih Švaba, Ditera Tome i Jensa Vajfsloga.

SA GODINAMA JE MOJE INTERESOVANJE JENJAVALO (sad bi neko rekao da je ono bilo obrnuto proporcionalno interesovanju za ženske grudi?), i već pre deceniju-dve sam uhvatio sebe kako znam ukupno deset skijaša ili skakača, i to zato što su ili mnogo poznati ili *naši*; i da nije bilo ovog dokumentarca na Netflixu i one serije o dvojici hokejaša što se strasno i vrlo eksplicitno ljube, možda bi mi i promakao podatak da ovog petka počinju Zimske olimpijske igre.

Ah, ne, čuo bih za *ZOI* i zbog Trampa i njegovog imigracionog Schutzstaffela: lokalne vlasti u Milanu – Igre su u Kortini – pobunile su se što će u američkoj delegaciji biti i zloglasni agenti, pardon ubice iz ICE, navodno da bi ojačali bezbednost.

Još otkako je moj C64 poslednji put učitao neku igru kurtalisao sam se i primisli da sport može da nešto da promeni – ako išta, može da pogorša stvari, što vidamo u fudbalu – a da bi Olimpijske igre mogle na koji dan, ili makar sat, da zaustave srljanje planete u pokolj.

A baš nam to, zapravo, treba: da javimo da smo naredne dve nedelje bolesni, pa da ležimo u krevetu, dok su na ekranu biatlon i karling, i neki Finci koji skaču i Jamajkanci koji se sankaju, i poneka devojka u šljokičavoj haljinici što pleše uz muziku kao da sutra ne po... pardon, kao da sutra postoji, i da je malo bolje nego juče. **N**

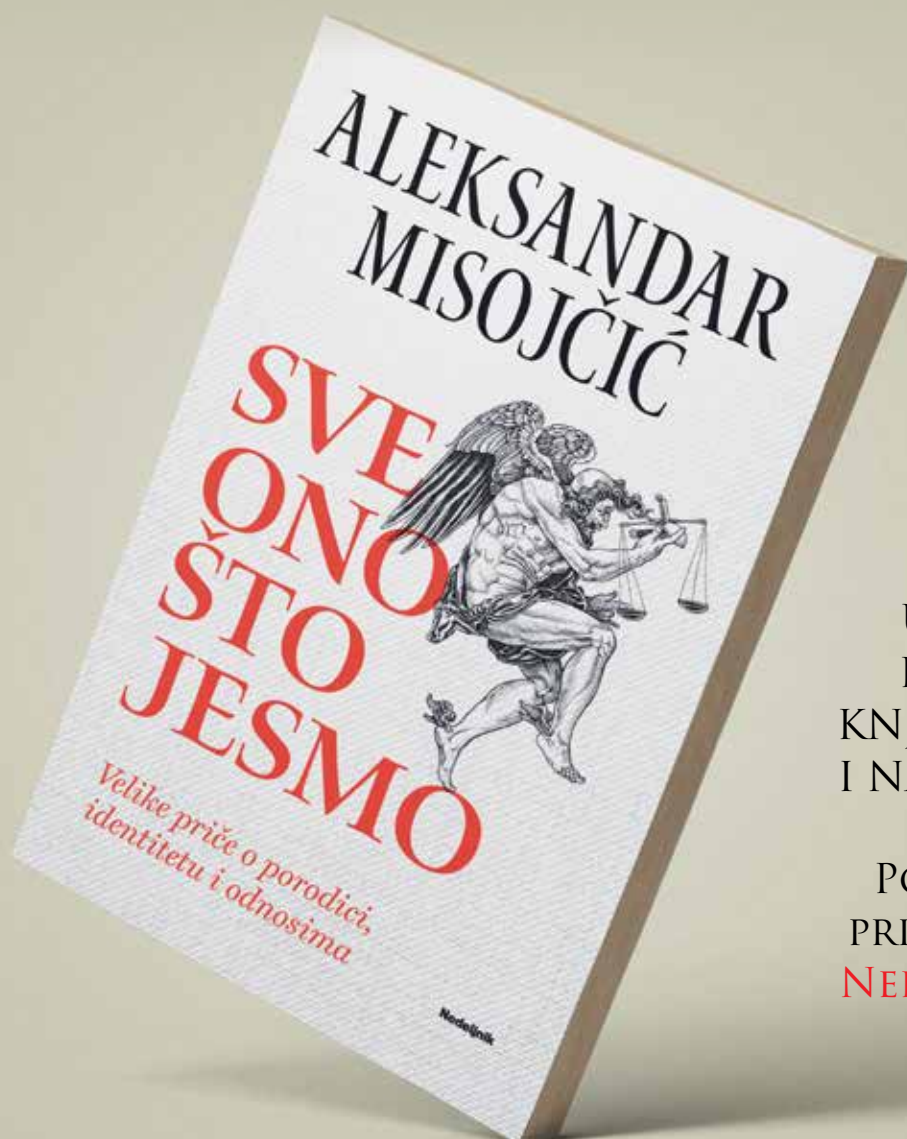
*„Čovek je slobodan jedino ukoliko slobodno i svakodnevno
pravi izbore i spremno snosi odgovornost za njih“*

JEDAN OD NAJPOZNATIJIH SRPSKIH PSIHIJATARA

ALEKSANDAR MISOJČIĆ

SVE ONO ŠTO JESMO

VELIKE PRIČE O PORODICI,
IDENTITETU I ODNOSIMA

U SVIM
BOLJIM
KNJIŽARAMA
I NA **NSTORE**

POTPISANI
PRIMERCI NA
NEDELJNIK.RS

Do 100%

čistoće motora*
uz CleanTech+

OMV

MAXX*Motion*
Diesel

Pouzdan u svim uslovima

*Prednosti zavise od vozila, načina vožnje i tehničkog stanja motora i odnose se na poređenje sa gorivima koja ispunjavaju lokalne minimalne zahteve prema standardu EN 590.

